

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV DĚJIN UMĚNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zámek Louňovice pod Blaníkem
Dějiny objektu, zhodnocení jeho architektury a umělecké
výzdoby

Vedoucí práce: prof. Ph.Dr. Petr Fidler

Autor práce: Ondřej Drlík

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 3

2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 6. ledna 2012

.....

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu své bakalářské práce, prof. PhDr. Petru Fidlerovi, za ochotu, vstřícnost a spolupráci při vedení mé práce, za odborné rady a relevantní připomínky, které mi poskytl.

Můj dík rovněž patří Ing. Michaele Glosové z Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze, za cenné informace a názory při prohlídce louňovického zámku. Dále odborné dokumentátorce a archivářce paní Olze Geislerové, taktéž z územního odborného pracoviště NPÚ středních Čech v Praze, za její ochotu při zpřístupňování dokumentů vážících se k zámku.

V neposlední řadě také děkuji Mgr. Martinu Sovákovi ze Státního oblastního archivu v Praze a PhDr. Heleně Klímové z Národního archivu za všestrannou pomoc a ochotu, s jakou mi byli nápomocni při studování archivních materiálů zde deponovaných. Dále Ing. Růženě Kučerové, starostce městyse Louňovice pod Blaníkem za zapůjčení kroniky a alba s fotografiemi z rekonstrukce zámku.

Neméně cenné poděkování patří doc. PhDr. Marii Ryantové, ředitelce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, za odbornou pomoc a konzultaci.

Anotace

Ondřej Drlík

Zámek Louňovice pod Blaníkem – Dějiny objektu, zhodnocení jeho architektury
a umělecké výzdoby

Bakalářská práce se zabývá stavební historií raně barokního zámku v Louňovicích pod Blaníkem, kterému, ačkoliv se jedná o velmi zajímavý a hodnotný objekt, byla doposud věnována jen velmi malá pozornost. V návaznosti na stavebně historický průzkum jsou zpracovány dějiny objektu, popis a analýza architektury. Zvláštní pozornost je věnována umělecké výzdobě zámku a v souvislosti s tím byl podniknut pokus o zhodnocení a zařazení dochované štukové dekorace, zejména pak v bývalé zámecké kapli. Cílem práce je přiblížení dějin a uměleckých hodnot louňovického zámku širší veřejnosti a přispět tak k jeho lepšímu poznání.

Vedoucí práce: prof. Ph.Dr. Petr Fidler

Annotation

Ondřej Drlík

Château Lounovice pod Blaníkem – The history of the building, appreciation of its architecture and artistic decoration

This bachelor thesis is focused to the building history of early baroque château in Lounovice pod Blaníkem. Although it is a very interesting and valuable object only a very little attention has paid to this château so far. After the building historical research, the history of the object, description and analysis of architecture are processed. The special attention is concentrated on decorations of the château. In connection with the decoration an experiment about evaluation and inclusion of preserved stucco decorations is made in former château's chapel. The aim of this work is the approximation of history and art values of this château to wider public and to contribute to its better recognition.

Supervisor: prof. Ph.Dr. Petr Fidler

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Dějiny objektu.....	11
2.1 Založení kláštera.....	11
2.2 Louňovice v majetku Tábora.....	14
2.3 Skuhrovští ze Skuhrova.....	15
2.4 Říčanští z Říčan.....	19
2.5 Arcibiskupství pražské.....	22
2.6 TJ Sokol Louňovice pod Bláníkem.....	30
3 Architektonický rozbor a popis objektu.....	37
3.1 Vnější fasády.....	37
3.1.1 Východní průčelí.....	37
3.1.2 Severní průčelí.....	39
3.1.3 Západní průčelí.....	41
3.1.4 Jižní průčelí.....	42
3.2 Nádvořní fasády.....	44
3.2.1 Východní průčelí.....	44
3.2.2 Jižní průčelí.....	45
3.2.3 Západní průčelí.....	45
3.2.4 Severní průčelí.....	46
3.3 Vnitřní dispozice.....	47
3.3.1 Přizemí.....	47
3.3.2 První patro.....	51
3.4 Sklepy.....	59
3.4.1 Severní trakt.....	59
3.4.2 Jižní křídlo.....	60
3.5 Půda a krov.....	61
4 Stavební historie.....	64
4.1 Renesanční tvrz.....	64
4.2 Raně barokní zámek.....	67
4.3 Klasicistní úpravy.....	70
4.4 Novodobé utilitární zásahy.....	71
4.5 Relikt sgrafitové omítky v domě čp. 86.....	72

5 Umělecká štuková výzdoba.....	74
5.1 Zámecká kaple.....	74
5.1.1 Popis a rozbor štukatur.....	74
5.1.2 Otázka objednavatele a autora výzdoby.....	76
5.2 Reliéf sv. Antonína z Padovy	77
5.3 Znak Karla Adama Lva z Říčán.....	78
5.4 Alianční znaky v oratoři kostela.....	79
6 Závěr.....	81
7 Seznam použitých pramenů a literatury.....	82
7.1 Archivní prameny.....	82
7.1.1 Národní archiv Praha (NA).....	82
7.1.2 Státní oblastní archiv Praha (SOA).....	83
7.1.3 Úřad městyse Louňovice pod Blaníkem (ÚM).....	83
7.2 Edice pramenů.....	83
7.3 Tištěné prameny.....	84
7.3.1 NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze.....	84
7.3.2 NPÚ, ú.p. v hlavním městě Praze.....	84
7.4 Seznam literatury.....	84
8 Seznam zkratk.....	87
9 Seznam vyobrazení.....	88
10 Obrazová příloha.....	96
10.1 Dokumentace historického vývoje objektu.....	96
10.1.1 Reprodukce historických map a plánů.....	98
10.1.2 Historická ikonografie.....	101
10.2 Dokumentace z průzkumu sgrafitové výzdoby v roce 1957.....	107
10.3 Dokumentace průběhu rekonstrukce v 80. letech 20. století.....	115
10.4 Pás sgrafitové výzdoby odkrytý během rekonstrukčních prací.....	127
10.5 Dokumentace současného stavu.....	129
10.5.1 Situace ve vztahu k okolní zástavbě.....	129
10.5.2 Grafické vyhodnocení plánů SHP.....	130
10.5.3 Fotografická dokumentace.....	133
10.6 Umělecká štuková výzdoba.....	164

1 Úvod

Zámek v Louňovicích pod Bláníkem, jímž se předkládaná bakalářská práce zabývá, je velice pěkným příkladem raně barokního panského sídla, které vzniklo z původní renezanční tvrze se středověkým jádrem. Ačkoliv se jedná o mimořádně zajímavý a hodnotný objekt, byla mu doposud věnována jen velmi malá pozornost. Jeho ojedinělá umělecko-historická hodnota spočívá především ve skutečnosti, že prošel přirozeným stavebním vývojem, přičemž každá z těchto fází po sobě zanechala velmi dobře čitelné stopy. Máme tedy jedinečnou možnost se zde setkat ať již s relikty středověkého zdiva či pozdně renesanční stavební etapou, ale také s raně barokní fází. Veškerá tato slohová období se tu potkávají na jednom místě a vytvářejí tak harmonicky působící celek. Rovněž dochovaná umělecká výzdoba, především štuková, je velmi cenná, neboť se jedná o ucelený soubor vzniklý v poměrně krátkém časovém horizontu, tedy v průběhu 70. let 17. století. Zajímavé je také dispoziční uspořádání zámecké budovy, které vychází ze schématu italského kastelu.

Práce si klade za cíl komplexně zpracovat a popsat nejen dějiny objektu a jeho architekturu, ale také stavební historii. Zvláštní pozornost se poté soustředí na uměleckou štukovou výzdobu, jež doposud nebyla podrobena hlubšímu zkoumání, které si nepochybně zaslouží. Neméně důležitým cílem je také upozornit na významnou roli stavebníka, Karla Adama Lva z Říčan, jenž se zasloužil nejen o současnou podobu zámku, ale také o přestavbu kostela Nanebevzetí Panny Marie. Osobnost zadavatele poslední z přestaveb je neprávem opomíjena a pozornost badatelů se spíše obrací k pražskému arcibiskupství, které objekt vlastnilo mezi lety 1672 – 1924. V neposlední řadě je pak mou snahou přinést nové a aktualizovat již známé poznatky.

Velkým nedostatkem je nepříliš rozsáhlé množství tištěných publikací, věnujících se problematice zámku a především pak jeho stavebnímu vývoji a dochované umělecké výzdobě. Nejúplnější, avšak nikdy publikovanou, monografií hlouběji pojednávající o zámku, je stavebně historický průzkum (rok vydání 1974), který byl zpracován ve Státním ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů. Přestože se jedná o velmi kvalitně zpracovaný pasport, již v současné době byly zjištěny závažné nedostatky. Průzkum uvádí nezcela přesně některá data a v návaznosti na to dává do špatných souvislostí jména jednotlivých vlastníků zámku s jeho dějinami a stavebním

vývojem. Dalším nedostatkem tohoto pasportu je absence popisu některých prostor a v neposlední řadě, dnes již neaktuální, rozборы jednotlivých průčelí a prostor objektu. Proto je tedy nutné tyto chybné údaje opravit a doplnit o nová zjištění.

Ze starší literatury se zámek zabývalo několik autorů, kteří se však omezují na všeobecně známou historii. Mezi novodobější počiny lze pak zařadit článek Františka Kašičky, který se zabývá renezančními tvrzemi rytířů Skuhrovských ze Skuhrova (rok publikování 2010), tedy i tvrzí v Louňovicích. Naneštěstí ani tento článek nepřináší žádné nové poznatky v oblasti bádání o zámku a pouze shrnuje, co již o objektu bylo napsáno.

Práce také vychází z bohatých archivních pramenů, které se dochovaly a na jejichž základě je zpracována archivní rešerše. Nejvýznamnější archiválie, které se k zámku váží, jsou uloženy v Národním archivu v Praze. Jedná se především o Desky zemské větší a Staré manipulace. Dále fond Archiv pražského arcibiskupství a Archiv pražského arcibiskupství – hospodářství, který obsahuje především materiály týkající se hospodaření na louňovickém velkostatku. Pro dějiny zámku je pak relevantním fondem Řád benediktinů – Břevnov, který zahrnuje spisy z pozůstalosti pražského arcibiskupa Matouše Ferdinanda Sobka z Bílnberka, jemuž Adam Lev z Říčan odkázal zámek ve své poslední vůli. Z tohoto důvodu obsahuje fond i fascikly z rodinného archivu Říčanských z Říčan a Skuhrovských ze Skuhrova. Druhá, neméně významná část archiválií vázících se k zámku, je uložena ve Státním oblastním archivu v Praze, kde je soustředěn fond Velkostatek Louňovice, který obsahuje kromě různých účtů za opravy zámku z počátku 19. století, také inventáře v rozmezí let 1877 – 1920.

Struktura bakalářské práce je rozčleněna do deseti hlavních kapitol, které se dále větví do podkapitol. Opomenuli-li úvodní, nadcházející kapitola velmi podrobně seznamuje čtenáře se značně pohnutými dějinami objektu, které se opírají o bedlivý archivní průzkum. Věnuje se počátkům obce, které jsou spjaty se založením premonstrátského kláštera a pokračuje historickými údaji o jednotlivých držitelích panství až do současnosti. Třetí kapitola je věnována architektonickému rozboru a popisu objektu. Obsahuje popis všech osmi zámeckých průčelí, rozборы prostor přízemí i patra, ale také sklepů, z nichž jeden, situovaný pod jižním křídlem, nebyl doposud zkoumán. Kapitola rovněž věnuje pozornost půdním prostorům a krovové konstrukci. Následuje kapitola pojednávající o problematice stavební historie zámku.

Chronologicky jsou zde uvedeny jednotlivé stavební fáze od renezanční tvrze, přes raně barokní zámek, až po klasicistní úpravy a novodobé zásahy utilitárního charakteru. Pátá kapitola je zaměřena na uměleckou štukovou výzdobu interiérů zámku a přilehlého farního kostela. Zabývá se analýzou a popisem jednotlivých štukatur, přičemž se také snaží řešit otázku autorství a roli objednavatele. Jednotlivé podkapitoly dále samostatně pojednávají o výzdobě zámecké kaple, reliéfu sv. Antonína z Padovy, rodovém znaku Karla Adama Lva z Říčán a aliančních znacích v oratoři. Nejhodnotnější výzdobou dochovanou v zámku je nesporně dekorace kaple. Část textu jí věnovaná se mimo jiné také snaží objasnit výskyt iniciál W H S a nabízí hypotézu, která se je pokouší vyložit. Štuková výzdoba realizovaná v oratoři kostela je poté zařazena kvůli úzké analogii k objektu zámku. Následují nezbytně nutné kapitoly, jakými jsou závěr, seznam použitých pramenů a literatury, seznam zkratk a seznam vyobrazení. Práce je zakončena obrazovou přílohou, která na základě, mnohdy náročně, dohledaných fotografií, dokumentuje historický vývoj objektu.

2 Dějiny objektu

2.1 Založení kláštera

Počátky Louňovic pod Bláníkem jsou velmi úzce spjaty se založením ženského premonstrátského kláštera kolem poloviny 12. století. Toto datum plně koinciduje s obdobím, kdy na našem území byla, především zásluhou olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka, zakládána řada klášterů, tehdy velmi moderních cisterciáckých a premonstrátských řeholí. Za nejpravděpodobnější datum fundace louňovického kláštera lze považovat, navzdory nedostatku pramenů, rok 1149 – 1150.¹ Stalo se tak z iniciativy řádového lékaře a steinfeldského kanovníka, Jindřicha, který přišel do Čech z německého Porýní společně s Gotšalkem,² nově jmenovaným opatem želivského kláštera. Nově zbudovaný klášter na příhodném místě, „*mezi horami a lesy ležící*“³, byl poté kolonizován premonstrátkami z Dünwaldu, což byl ženský klášter v Porýní, tvořící s mužským klášterem v nedalekém Steinfeldu dvojici, jak tomu bylo v premonstrátském řádu obvyklé. V našem prostředí to byly například Teplá a Chotěšov na západě Čech nebo právě Želiv a Louňovice.

Nejúplnějším pramenem, z kterého lze sledovat osudy a vývoj louňovického kláštera, je kronika sepsaná Jarlochem,⁴ opatem premonstrátského kláštera v Milevsku. Poprvé se o Louňovicích zmiňuje roku 1183, kdy odtud byly opatem Gotšalkem vyslány sestry do nově založeného kláštera Rosa Coeli v Kounicích u Brna. Současně s touto kolonií jeptišek, premonstrátského řádu, odešel na Moravu a stal se kounickým převorem Petr, který byl do té doby převorem v Louňovicích. Jarloch se rovněž ve své kronice zmiňuje, že Petr spravoval louňovický „dům“ po mnoho let, což by odpovídalo tradici o založení kláštera v první polovině 12. století. Neméně důležitou informaci

---

1 Klášter byl pravděpodobně založen v rozmezí let 1149 - 1150. Přesný doklad nemáme a také v literatuře se setkáváme s oběma možnostmi. Následující autoři kladou založení kláštera k roku 1149: RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Nejstarší dějiny Louňovic pod Bláníkem (I.) : Dějiny kláštera Louňovického. Zjišťovací výzkum na místě bývalého kláštera.* Časopis Národního muzea CXXXIV, č. 2. Praha, 1964, s. 2; VLASÁK, Antonín Norbert. *Blaník a Louňovice pod Bláníkem.* Praha, 1914, s. 14; BURIAN, Josef. *Louňovice pod Bláníkem : Nástin dějepisný.* Praha, 1894, s. 21. Jediný autor se domnívá, že klášter byl založen roku 1150: ČERMÁK, Dominik Karel. *Premonstráti v Čechách a na Moravě : Stručné vypsání osudů jednotlivých bud' ještě stávajících nebo již vyhlazených klášterů toho řádu dle roků jich založení.* Praha, 1877, s. 241.

2 V latinsky psaných pramenech se nejčastěji setkáváme se jménem Godsalcus nebo Godecalcho.

3 SEDLÁČEK, August. *Paměti kláštera v Louňovicích.* Tábor, 1891. str. 5.

4 EMLER, Josef. *Fontes rerum bohemicarum II : Prameny dějin českých.* Praha : Museum království českého, 1874. Letopis Jarlocha, opata kláštera milevského, s. 461-516.

obsahuje list Oldřicha, opata kláštera ve Steinfeldu, adresovaný opatu Gotšalkovi, někdy v rozmezí let 1153 – 58, ve kterém mimo jiné pozdravuje bratry i sestry klášterů želivského a louňovického.⁵ Není pochyb o tom, že již v roce 1183 komunita značně vzkvétala a byla natolik početná, že byla schopna obsadit nejen nově zbudovaný konvent v Kounicích, ale také klášter v rakouském Perneggu.

„Vždy zmínky hodný opat Gotšalk“, jak o něm píše Jarloch, ačkoliv byl opatem kláštera v Želivě, zároveň však i nadále až do své smrti spravoval louňovický klášter. Poslední okamžiky svého života strávil v Louňovicích, kde také dne 18. února 1184 zemřel. S jeho smrtí nás velmi detailně seznamuje⁶ soudobý zápis v Jarlochově kronice, který uvádí: „*Manduin lúněvický a Kunrad želivský, a ostatní bratři naši, kteří se mnou přítomni byli, vidouce, že již cestou svou ubírá se k pánu, pozvedli jej z lůžka na houni popelem posypanou, načež zbožná ona duše s tělem se rozloučila.*“⁷ Následně dodává, že „*strojil se pohřeb obvyklým sice způsobem, ale jemu jakožto otci s větší zbožností, tělo též oděno ne kněžským, nýbrž jeho obyčejným šatem a přeneseno do kostela*⁸ *a slavné mše se řádně sloužily.*“⁹ Druhý den ráno bylo jeho tělo převezeno do Želiva. Samotný pohřeb se však konal až šestý den od opatova úmrtí, neboť se čekalo, až dorazí pražský biskup Jindřich Břetislav.¹⁰

V pramenech ze 13. i 14. století jsou pak zmiňováni jednotliví proboštové louňovického kláštera, a to především v souvislosti s obsazováním kostelů jak v Louňovicích, tak blízkém okolí.¹¹ V roce 1257 je zmiňován probošt Jan v kontextu s pořízením přepisu privilegií želivského kláštera.¹² Po jeho odvolání byl roku 1355, želivským opatem Bernardem, dosazen bratr Martin a sice „...*ad ecclesiam ante fores monasterij Lunouicensis...*“¹³, neboli „ke kostelu před branou kláštera louňovického“. Zdá se, že opat Bernard měl s obsazováním louňovického kostela potíže, neboť bratr

5 GUSTAV, Friedrich. *Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae I*. Praha, 1904 - 1907, s. 185.

6 Více také SMĚKALOVÁ, Anna. Blahoslavený duch zazpíval : Opat Gotšalk a jeho literární obraz v Jarlochově letopisu. In *Dějiny a současnost 11/2005*. Praha : Lidové noviny, 2005. s. 18-19.

7 EMLER, Josef (pozn. 4), s. 504.

8 Jarloch ve své kronice přesně nespecifikuje, do jakého kostela bylo přeneseno tělo zesnulého Gotšalka. Nicméně v té době stály v Louňovicích dva kostely. První zasvěcený Panně Marii a vně klášterního obvodu zasvěcený sv. Václavu.

9 EMLER, Josef (pozn. 4), s. 504.

10 EMLER, Josef (pozn. 4), s. 505.

11 VILÍMKOVÁ, Milada, et al. *Zámek Louňovice pod Blaníkem*. Praha : Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, 1974, s. 2 [SHP, nepublikovaný strojopis uložený v archivu NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze].

12 EMLER, Josef. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II*. Praha, 1882, s. 68.

13 TINGL, František Antonín. *Liber primus confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim nunc prima vice typis editus : Liber I/I*. Praha, 1867, s. 55.

Martin zde nevydržel příliš dlouho, hned následujícího roku rezignoval a jeho nástupce Jan rovněž nevydržel déle než jeden rok, takže jej v roce 1357 vystřídal další Jan, zvaný Columbus,¹⁴ který v této funkci setrval nad očekávání pět let. Roku 1362 jej vystřídal Domoslav (Domaslaus).¹⁵ V rozmezí let 1362 – 1364 je ještě několikrát uváděn probošt Bernard,¹⁶ v jednom případě společně s převorší louňovického kláštera.¹⁷ Dále o jménech jednotlivých proboštů prameny mlčí až do počátku 90. let 14. století, kdy je jednou jmenován spolu s celým konventem probošt Jan,¹⁸ podruhé však pouze konvent s převorší.¹⁹ Od roku 1403 se setkáváme se jménem probošta Jakuba,²⁰ který vydal česky psaný list, díky kterému známe několik jmen: „*My Jakub z božie milosti probošt, Jitka mistra, Anna převorše, Sbranka subpřevora a veškeren konvent kláštera v Lúňovicích svaté Mařie...*“²¹. Poté jsou poměrně v krátkých intervalech po sobě uvedeni probošti Drslav²² k roku 1405 a Jan²³ k roku 1410. Tyto citace nasvědčují tomu, že klášter stále existoval a lze předpokládat, že i vzkvétal, přičemž bylo i nadále udržováno původní spojení s želivským klášterem, jehož opat patrně ustanovoval louňovické faráře, ale nepochybně jmenoval také probošty.²⁴

Podle zmínky v kronice Václava Vavřince z Březové²⁵ byl dne 23. srpna 1420 klášter vyvrácen husity. K tomuto roku jej uvádí „*mezi kláštery Táboru zbořenými.*“²⁶ Tento rok rovněž potvrzuje zápis v Popravčí knize pánů z Rožmberka.²⁷ Nicméně je pozoruhodné, že v Libri confirmationum je ještě v roce 1436 jmenován louňovický probošt Jan,²⁸ který v této době uplatňoval právo podací v souvislosti

14 TINGL, František Antonín (pozn. 13), s. 57.

15 TINGL, František Antonín (pozn. 13), s. 175.

16 TINGL, František Antonín (pozn. 13), s. 4, 5, 7, 50, 191, 192.

17 EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim : Liber I/2*. Praha, 1874, s. 50.

18 TINGL, František Antonín. *Libri quinti confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidioecesim pragenam nunc prima vice in vulgus prolati annus 1390 : Liber V*. Praha, 1865, s. 154.

19 TINGL, František Antonín (pozn. 18), s. 254.

20 EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim : Liber VI*. Praha, 1883, s. 102.

21 Desky dvorské 16 f. 188 b. Citováno podle SEDLÁČEK, August (pozn. 3), s. 16.

22 EMLER, Josef (pozn. 20), s. 164.

23 EMLER, Josef (pozn. 20), s. 181.

24 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 3.

25 EMLER, Josef. *Fontes rerum bohemicarum V : Prameny dějin českých*. Praha, 1893. Vavřince z Březové kronika husitská, s. 409.

26 RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Nejstarší dějiny Louňovic pod Blaníkem (I.) : Dějiny kláštera Louňovického. Zjišťovací výzkum na místě bývalého kláštera*. Časopis Národního muzea CXXXIV, č. 2. Praha, 1964. Dějiny louňovického kláštera, s. 10.

27 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 3.

28 Není jasné, zdali se jedná o téhož Jana, který byl proboštem od roku 1410. Pokud ano, jeho „vláda“ by trvala nejméně 26 let (1410-1436).

s obsazením kostela v Nedvědicích („...*ad presentat d. Johannis, prepositi in Lunowicz Premonstr. ord.*“²⁹). Tuto skutečnost ovšem nelze považovat za důkaz o obnově kláštera a jeho faktické existenci, mnohem pravděpodobněji se jednalo jen o stejnou osobu kněze Jana, který přečkal husitskou bouři kdesi mimo Louňovice a i po skončení husitských válek se pokoušel vystupovat jako legitimní držitel patronátního práva. Konfirmační knihy nebyly ale (stejně jako arcibiskupství samé a různé druhy jeho úředních knih) obnoveny, a tak máme o osudech probošta Jana pouze tuto jedinou zprávu. K poměrům v Louňovicích samých v období po husitských válkách písemné prameny k naší lítosti také (až na několik málo výjimek) další informace neposkytují.

2.2 Louňovice v majetku Tábora

Je zřejmé, že Louňovice městu Tábor skutečně patřily, avšak dalo by se polemizovat, odkdy tomu tak bylo. Zdali mu skutečně připadly v roce 1420, nebo až později. Dne 16. října 1436 došlo mezi císařem Zikmundem a táborskými, zastoupenými panem Oldřichem z Rožmberka a Přibíkem z Klenové, k úmluvě o louňovickém zboží, ve které se uvádí: „*Item umluweno jest, že Cies. Mⁱ z swé milosti přidal jest jim Lúňowské zboží, s dwory, rybníky, s lesy i se wším příslušenstwím, což k tomu proboštwí Lúňowskému příslušie, aby tiem lépe JMⁱ mohli slůžiti; a na tom zboží má jim zapsati puoltřetího tisíce kop grošuow.*“³⁰ Tuto úmluvu následně císař potvrdil majestátem, vydaným dne 30. ledna 1437, kde „*zapisuje městu Táboorskému, jménem zástawy, zboží kláštera Lúněwského a les Dobronický, we 2400 kopách gr. Pražských, pojímaje w to i některé wsi služebníkům Táboorských zapsané,.... pod pečeti císařskau a měst Pražských na swědectví. Ref. Přibík de Klenow.*“³¹ Roku 1454 potvrdil tábořským louňovické zboží král Ladislav Pohrobek, 1470 Jiří z Poděbrad, 1499 Vladislav II. a 1530 císař Ferdinand I.

Po rozsáhlém požáru Pražského hradu a Malé Strany dne 2. června 1541,³² při kterém byly zničeny i Desky zemské, spěchali tábořští s obnovením vkladu. Ten uskutečnili hned následující rok, a to v kvaternu určeném pro ty, kteří měli právo provést vklad bez relátorů na základě dlouhodobé, nepřerušené držby. Město v té době

29 EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim : Liber X.* Praha, 1889, s. 261.

30 PALACKÝ, František. *Archív český III : Staré písemné památky české i moravské.* Praha, 1844, s. 450-451.

31 PALACKÝ, František (pozn. 30), s. 515.

32 ČAPKA, František. *Dejiny zemí Koruny české v datech.* 3. oprav. dopl. vyd. Praha, 1999, s. 241.

zastupoval jakýsi Matěj Křižan. Ten na „list mocný“ vydaný purkmistrem a radou města Tábor, spolu s třemi dalšími měšťany, vložili do jmenovaného kvaternu postupně veškeré statky, které městu tehdy patřily, tudíž i Louňovice s pustým klášteřem a městečko Domašín.³³

Nicméně z obnovených vkladů se netěšili příliš dlouho, neboť vypukla takzvaná šmalkaldská válka, ve které se Tábor připojil na stranu odbojných stavů a měst, jež odmítla podporovat Ferdinanda I. Habsburského v boji s představitelem šmalkaldského spolku, saským kurfiřtem, Janem Fridrichem. Po vítězné bitvě a zajištění kurfiřta u Mühlebergu v dubnu roku 1547 byl však neúspěch odboje zpečetěn a odpůrci habsburské politiky se následně setkali s patřičnou odezvou císaře. Několik rytířů a měšťanů bylo popraveno, následovaly konfiskace statků a omezení práv a pravomocí odbojných měst.³⁴

Zboží někdejšího kláštera bylo Táboru v roce 1547 zkonfiskováno císařem Ferdinandem I. a ještě téhož roku prodáno Janovi z Pernštejna. Ten jej však téměř obratem ruky, příštího roku, postoupil Kryštofovi Skuhrovskému ze Skuhrova, který za Louňovice a Domašín zaplatil 2 750 kop pražských grošů.³⁵

2.3 Skuhrovští ze Skuhrova

Pan Kryštof Skuhrovský patrně na Louňovicích ani Domašíně nikdy nežil a z tohoto důvodu zde nejenže nic nestavěl, ale nejspíše ani neopravoval. Na základě sňatku s Mandelinou Popovskou z Bezejovic, získal tvrz Popovice a odtud také spravoval celé své panství.³⁶ Po jeho smrti byly veškeré statky rozděleny podle „cedule dílčí“ z 29. června 1566 mezi pět synů, z nichž Václav, Smil a Mikuláš byli již dospělí a dva nejmladší, Jan a Oldřich dosud ještě neplnoletí. Dědictví po otci získal nejstarší syn Václav, který nejmladšímu Oldřichovi přidělil „díl Louňovský“.³⁷ Zřejmě nebylo o co stát, neboť v soupisu majetku se uvádějí „*klášter Louňovský, pustý, jakž v svém*

---

33 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 4.

34 RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Nejstarší dějiny Louňovic pod Bláníkem (II.) : Louňovice pod panstvím Tábora a za šlechtických majitelů, 1420 – 1672*. Časopis Národního muzea CXXXIV, č. 1. Praha, 1965, s. 13.

35 KALOUSEK, Josef. *Archiv český XX : Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích*. Praha, 1902, s. 524. („Jan z Pernšteina prodal Kryštofovi Skuhrovskému ze Skuhrova za 2 750 kop grošů č. zboží Louňovské, totiž městečko Louňovice, městečko Domašín s vesnicemi, jakž to někdy obec města Hradiště hory Tábor králi postoupila a od něho zase Pernštejnovi bylo postoupeno. – V outerý u vigílii sv. Jakuba apoštola [24. července] 1548.“)

36 Panství Kryštofa Skuhrovského bylo poměrně rozsáhlé, čítalo čtyři městečka a okolo padesáti vesnic.

37 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 5.

*položení jest, s poustkou dvoru téhož kláštera Louňovského, od něhož dědiny a luka pod jisté platy rozdány jsou.*³⁸ Oldřichovi bylo rovněž v „dílčí ceduli“ zaručeno právo lámat vápenný kámen při Ratměřicích, „*pokud tu [v Louňovicích] stavěti bude.*“³⁹

Oldřich Skuhrovský se v dospělosti projevil jako schopný hospodář, který svůj statek skutečně zvelebil, ačkoliv se mu dostalo z otcovského dědictví dílu patrně nejhoršího. Někdy mezi roky 1566–94 započal se stavbou tvrze, nepochybně v místech bývalého klášterního probošství. Ke stavbě pravděpodobně využil i materiál z ruin někdejšího kláštera. Nicméně osud mu nebyl příliš příznivě nakloněn. Roku 1594 byl pozván Janem Vchynským ze Vchynic na tvrz do Vitanovic, kde ho v hádce smrtelně zranil Oldřich Malovec z Malovic. Krátce na to Oldřich Skuhrovský zemřel. Pochován byl do rodinné krypty kostela v Domašíně a na jeho cínovou rakev byl vyryt nápis, který hlásá: „*Léta od narození syna Božího 1594 v pátek po sv. Valentinu, jinak 12. dne měsíce února, urozený a statečný rytíř pan Oldřich Skuhrovský ze Skuhrova a na Louňovicích nad Blanicí jsa od pana Oldřicha Malovce z Malovic a na Kostelci smrtelně raněn, v noci na Vitanovicích od tohoto zranění ve dvou hodinách život svůj dokonal, při tom chrámu Páně očekávaje blahoslaveného zmrtyýchvstání a příchodu Pána našeho Ježíše Krista k soudu odpovídání odpočívá.*“^{40, 41}

O majetek z pozůstalosti se starala Marie Kristina, rozená z Talmberka, jako matka a poručnice Oldřichových dětí. V roce 1598, kdy starší syn Kryštof dosáhl plnoletosti, uzavřela prostřednictvím nařízených komisařů, pana Jiřího z Talmberka, Jana staršího Malovce a Jiříka mladšího Vratislava z Mitrovic, se svým výše jmenovaným synem a na místě jeho nedospělého mladšího bratra Oldřicha, smlouvu.⁴² Podle ní měla paní Marie Kristina postoupit Kryštofovi ihned louňovický statek se vším příslušenstvím, s výjimkou vsi a dvoru Libouně, jež si vymínila k užívání do doby, dokud by se znovu neprovdala. Ve smlouvě měla také zajištěn „*byt na tvrzi v Louňovicích v těch nových pokojích toho celého zavření*“⁴³, a sice pro sebe, své dcery, syna Oldřicha a čeleď, celkem v počtu dvanácti osob. Na výchovu dcer, syna a čeládky jí měl pan Kryštof ročně přispívat částkou 300 kop grošů českých, avšak pokud by na

38 SÚA-ZČ, ÚDZ, inv. č. 410/3, kart. č. 18. Citováno podle VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 5.

39 Ibidem.

40 SLAVÍK, František August. *Dějiny Domašína : jeho farní osady a bývalého statku v Tábořsku*. Tábor, 1882, s. 81.

41 Rakev Oldřicha Skuhrovského se nám do současnosti nedochovala, neboť po požáru domašinského kostela v roce 1801 byla prodána ve prospěch jeho opravy.

42 NA Praha, DZV 172, lit. P 22.

43 Ibidem.

Louňovicích bydlet nechtěla, měla dostávat ročně o 100 kop grošů českých více.⁴⁴

V roce 1602 je Kryštof zmiňován v Registrech komorního soudu, kde se ještě uvádí s predikátem „na Louňovicích“, ale poté se vytrácí z listin a objevuje se jméno jeho nástupce a bratra Oldřicha Sezimy Karla Skuhrovského ze Skuhrova.⁴⁵ Poprvé je jmenován v poslední vůli své matky, Marie Kristiny, sepsané roku 1614. V tomto kšaftu mu odkázala: „*Předně statek svůj dědičný totiž tvrz Zvěstov, dvůr poplužní zvěstovský s dědinami ornými i neornými, lukami, zahradami, štěpicemi, chmelnicí s pivovarem, spilkou, a se všemi věcmi k týmuž pivovaru náležejícími, též se všemi svršky, nábytky k týmuž statku přínaležejícími tolikéž ves celou Zvěstov, domy, krčmy, dvory kmetčí s platy, ves celou Šlapánov s poddacím kostelním, ves Lohov ves Kamená to vše s dvory kmetčími s platy s lidmy osedlými i neosedlými a nebo z těch gruntů zběhlými, s vdovami a syrotky, i spravedlnostmi jich dědinami ornými i neornými, lukami i se všemi lesy, háji, porostlinami, s rybníky a rybníčky, a v nich s násadami, s potoky, vodotočinami, sádkami, haltýři, a všelijakými obcemi, i se všemi jinými od starodávna na témž statku povinnostmi se vši zvůli a s plným panstvím v týchž mezích a hranicích v nichž to svrchupsané dědictví záleží, Tak jakž jsem sama toho všeho v držení a užívání byla...*“⁴⁶.

Oldřich Sezima, přestože byl katolíkem, se v letech 1618 – 1620 zapletl do stavovského povstání. Po prohrané bitvě na Bílé hoře mu byl jeho rodový a dědičný statek za trest v roce 1623 proměněn ve statek manský.⁴⁷ Tehdy byl odhadnut na více než 30 000 kop míšeňských grošů.⁴⁸ Několik let, jak se dovídáme ze staré manipulace, pak jednal o to, aby mu byl statek navrácen jako dědičný, obraceje se jak na panovníka, tak na Českou komoru i různé přímluvce, zejména na Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka. Jednání se protahovala a na statku přibývalo dluhů, které v roce 1628 činily již 15 185 kop míšeňských grošů.⁴⁹ Důvodem nebylo špatné hospodaření pana Skuhrovského, ale neúroda způsobená krupobitím a pomrznutím obilí.⁵⁰ V neposlední řadě také rozvrácené poměry právě probíhající třicetileté války. Nakonec roku 1635 rozhodl Ferdinand III., že Louňovice budou Oldřichu Skuhrovskému

44 Ibidem.

45 SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého : Díl patnáctý, Kouřimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko*. Praha, 1995. Louňovice zámek, s. 193.

46 NA Praha, SM-S 201/10, kart. č. 2272, opis kšaftu Marie Kristiny Skuhrovské.

47 NA Praha, SM-S 201/1, kart. č. 2272; NA Praha, SM-C 215/S19, kart. č. 474.

48 NA Praha, SM-S 201/1, kart. č. 2272, Dluhové ode mne Woldřicha Skuhrovského k zaplacení povinní.

49 Ibidem.

50 NA Praha, SM-S 201/1, kart. č. 2272.

navráceny, neboť si jako hejtman Kouřimského kraje získal značné zásluhy, čímž napravil své někdejší provinění. Podmínkou však bylo, že musí hotově složit do úřadu rentmistrovského 6 000 kop míšeňských grošů. Podle nařízení České komory ze 4. srpna 1635 měl složit 3 000 kop ihned a zbylé 3 000 po uplynutí jednoho roku. Tímto řešením však pan Skuhrovský nadšen nebyl. V suplice, která došla císaři Ferdinandovi dne 13. října 1635, uvádí, že není schopen splatit hotově a hned 3 000 kop míšeňských grošů, protože takovými penězi nedisponuje. Navrhuje zaplatit 2 000 a poté další 4 000 ve dvou letech, nebo ještě lépe ve čtyřech. Pouze za vydržování soldatesky a na lenních poplatcích vydal za léta 1632–1635 3 419 zlatých rýnských. Louňovický statek zůstal i nadále poměrně hodně zadlužený, o čemž vypovídá relace České komory císaři z května roku 1635. Celkový dluh činil 13 889 kop míšeňských grošů. Ferdinand III. odpověděl na supliku pana Skuhrovského České komoře, že prodloužení platebních termínů nemá být povoleno. Nicméně nakonec se vše zřejmě vyřešilo a již v roce 1636⁵¹ se Louňovice znovu staly dědičným statkem pánů Skuhrovských ze Skuhrova.⁵² Svědčí pro to také skutečnost, že v uvedeném roce nechává Oldřich Skuhrovský provést zápis do Desk zemských v kvaternu trhovém, ve kterém „o statku svém všem a všelijakém, který nyní má a neb potom ještě mítí může takové pořizeni činí, a týž statek pozemský Louňovice řečený, se vším k němu od starodávna příslušenstvím nic odtud [nečitelné slovo]⁵³ též i jiný všecken a všelijaký statek svůj mohovitý i nemohovitý, dědičný i zápisný,... i jiné všecko a všelijaké zboží a jmění, všecky dluhy, zajistý, též všecka práva a spravedlnosti své kteréž nyní má, i potom ještě mítí by mohl,... dává, a tímto pořizením odkazuje synu nebo synům svým, pokudž by mu pán Bůh jednoho, neb více dáti ráčil, a ten a ty, žeby po smrti jeho v živobyti zůstali, a k letům svým právem a zřizením zemským vyměřeným přišel a neb přišli.“⁵⁴ Zároveň si v tomto pořizení vymíňuje, aby jeho dědičný statek připadl dcerám Lidmile Mandaleně a Alžbětě Kateřině, pokud by se mu, než zemře, nenarodil potomek mužského pohlaví. Bezprostředně po jeho smrti se však majetku měla ujmout manželka Kateřina Skuhrovská rozená z Kokořova a přitom se postarat o „týž statek i syrotky...“⁵⁵.

51 Milada Vilímková ve stavebně historickém průzkumu (viz pozn. 11) vůbec v dějinách objektu neuvádí rok, odkdy Oldřich Sezima Skuhrovský opět získal plné vlastnictví k Louňovicím. Patrně se jí nepodařilo dohledat citovanou listinu.

52 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 7.

53 Zřejmě se jedná o slovo *nevymíňujíc*.

54 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885.

55 Ibidem.

Rod Skuhrovských vymírá po meči dne 31. srpna 1652 smrtí posledního člena rodu Oldřicha Sezimy Karla Skuhrovského na Louňovicích a Zvěstově.⁵⁶ Ve své závěti, patrně z roku 1628, která se dochovala pouze ve formě konceptu, uvádí: „*Tělo pak mé po vykročení duše z něho, tomu chci, aby náležitě způsobem křesťanským, však bez mnohého zbytečného nákladu na statku mém Louňovicích, na krchově kdež jsem sobě místo vybral, pochován a pohřben byl.*“⁵⁷ Na vlastní žádost byl tedy pochován na hřbitově u louňovického kostela, jak o tom svědčí i archeologický nález rakve s jeho ostatky.⁵⁸

2.4 Říčanští z Říčan

Statky po panu Oldřichu Sezimovi Karlu Skuhrovském ze Skuhrova zdědily jeho dcery Lidmila Mandalena, provdaná za pana Karla Adama Lva z Říčan, a ještě neprovdaná Alžběta Kateřina.⁵⁹ Podle zápisu učiněného v roce 1652 do Desk zemských větších rozdělila Lidmila Mandalena dědictví na dva díly, přičemž k prvnímu dílu vypočítává „*zámek Louňovice od kamene dobře vystavený se všemi pokoji, sklepy vrchními i podzemními, marštalemí, chlívy, kuchyní, ratejnou, zahradami při zámku a se všemi k tomu náležejícími případnostmi.*“⁶⁰ Naproti zámku se tehdy nacházelo „*druhé stavení a dvůr zvaný Karasovský s hořejšími pokoji a sejkami.*“⁶¹ V neposlední řadě ještě zmiňuje „*sejpy u rybníka Louňovického od kamene vystavený do kterýchž mnoho set korcův obilí se sypati může.*“⁶² Pod zámkem se nacházel pivovar se sladovnou „*s pávní pivovarní, káděmi a se vším nádobím pivovarským, hvozdem, humny, spilkami a se vším příslušenstvím.*“⁶³ Těmito údaji však výčet zdaleka nekončí, neboť k louňovickému dílu dále náležela chmelnice, vinopalna za zámkem, farní kostel „*Matky Boží*“ s farou, další dvůr při městysi, štěpnice a zahrady, dvůr zvaný karasovský, kde se chovala drůbež, dvůr valeský, dvůr březovský, ovčín křížovský, mlýn na řece Blanici s pilou a konečně rybníky, řeka Blanice, pole, lesy a vesnice, které v této souvislosti není nutné vyjmenovávat. Na základě odhadu, vloženého do dílčí cedule, byla „*tvrz [sic!]*

56 Datum úmrtí Oldřicha Sezimy Karla Skuhrovského uvádí epitaf vytesaný v kenotafu, který je umístěn na západním průčelí louňovického kostela.

57 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885, koncept kšaftu Oldřicha Sezimy Karla Skuhrovského.

58 Více RADOMĚRSKÝ, Pavel (pozn. 33), s. 13-16.

59 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885, opis kšaftu z r. 1636.

60 SÚA-ZČ, DZV 308, lit. D 29. Citováno podle VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 7.

61 Ibidem.

62 Ibidem.

63 Ibidem.

Louňovice, v kteréžto pro příjezd pána pěkné pokoje, sklepy, komory a jiné příležitosti se vynacházejí i s dvorem při té tvrzi ležícím⁶⁴ odhadnuta na 1 000 kop míšeňských grošů. Karasovský dvůr byl oceněn na 300 kop grošů, sýpky na 200 kop míšeňských grošů, zatímco pivovar na 4 000 kop grošů. Celková cena louňovického dílu v konečném součtu činila 28 904 kop a 57 grošů míšeňských.⁶⁵

Nelze si nepovšimnout, že v témže vkladu je jednou panské sídlo v Louňovicích označeno jako zámek a podruhé jako tvrz. Tento fakt lze pravděpodobně vysvětlit tím, že Oldřich Sezima Skuhrovský poté, co se mu podařilo vyvázat rodový majetek z dočasného manství, mohl dosti významně stavebně zlepšit a rozšířit původní tvrz. Dílčí cedule sice přímo nehovoří o případných „nových pokojích“, nicméně formulace popisu svědčí o velmi dobrém stavu objektu. Dokonce i sama dědička, Lidmila Mandalena z Říčan, jej pokládala za zámek. Co se týká flagrantního cenového rozdílu mezi zámkem a objektem pivovaru, který byl odhadnut na sumu čtyřnásobně vyšší, je zapříčiněn tím, že v jeho ceně je zahrnuto, vyjma budovy samotné, také velmi nákladné vnitřní zařízení. Neméně podstatná je i okolnost, že pivovar odváděl jistý roční výnos, zatímco budova zámku byla posuzována jako majetek ekonomicky zcela pasivní.⁶⁶

Dne 22. března 1659 sepsala paní Lidmila Mandalena z Říčan, rozená Skuhrovská ze Skuhrova, na Louňovicích nad Blanicí a Úmoníně, v Novém Městě pražském svou poslední vůli. V ní odkazuje všechny své pozemské statky, tedy především Louňovice a Úmonín, dále „*dům v Novém Městě Pražském na Příkopech vedle Černé Růže ležící od starodávna Bunzonovský řečený, ... dvůr Podelhotský dědičný s ovčínem, mlýnem, ves zástavní slove Velká ves, item půl vsi Ovesné Lhoty...*“⁶⁷, svému manželovi, panu Karlu Adamu Lvovi z Říčan a na Vodlochovicích. Ten následně v roce 1661 vyplatil, podle přípisu v deskách zemských větších, mladší sestře své zemřelé manželky, Alžbětě Kateřině, její dědičný díl. Paní Lidmila Mandalena si přála spočinout v klášterním kostele Panny Marie Sněžné na Novém Městě pražském pod „*oltářem blahoslavené Panny Marie v tom hábitu jak panny klášterské u svaté Panny Anežky chodí...*“⁶⁸.

64 SÚA-ZČ, DZV 308, lit. F 5. Citováno podle VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 8.

65 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 8.

66 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 9.

67 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885, opis kšaftu Lidmily Mandaleny z Říčan, rozené Skuhrovské ze Skuhrova z roku 1661. V této podobě byl vepsán do DZM, kvaternu „olivové barvy“, lit. H 20.

68 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885, opis kšaftu Lidmily Mandaleny z Říčan, rozené Skuhrovské ze Skuhrova.

Pan Karel Adam Lev z Říčan se po druhé neoženil, a jelikož jeho manželství s Lidmilou Mandalenou zůstalo bezdětné, vyhotovil na svém zámku v Louňovicích dne 8. října 1672 testament, v němž odkázal veškeré své jmění (statek louňovický a odlochovický se vším příslušenstvím) tehdejšímu pražskému arcibiskupu Matouši Ferdinandu Sobkovi z Bílenberka. Kladel si však podmínku, aby za něj jak nyní, tak budoucí arcibiskupové, čtyřikrát do roka sloužili mši svatou na Pražském hradě v katedrále svatého Víta ve svatováclavské kapli. Vedle toho také požadoval zřízení „věčného světla“ před krucifixem na Karlově mostě a celé místo okrášlit „staveníčkem“⁶⁹ s jeho erbem. Poměrně velkými částkami a drobným nemovitým majetkem rovněž obdaroval několik klášterů, a to zejména sázavský, svatého Jakuba na Starém Městě pražském, kapucínský na Hradčanech, svatého Jiří na Pražském hradě, svatě Anežky na Starém Městě a svatě Anny, rovněž na Starém Městě pražském. Ve své poslední vůli neopomněl ani Louňovice samotné, neboť faře odkázal 300 zlatých rýnských, obraz svatého Antonína Paduánského s perlovou korunou, šest stříbrných svícňů, stříbrný krucifix, a to vše na „věčnou památku.“⁷⁰ Dále určil 300 zlatých rýnských na stavbu kaple svatě Máří Magdalény na Malém Blaníku a stanovil, že se má každou středu vařit jídlo pro dvacet čtyři chudých. Zároveň měly být tamějším poddaným Louňovic a Odlochovic, po dobu tří let od jeho smrti, odpuštěny daně.

Kde je pohřbeno tělo pana Karla Adama Lva z Říčan, zůstává prozatím ne zcela uspokojivě zodpovězenou otázkou. Ve svém kšaftu uvádí: „*Tělo pak mé mrtvé aby v kostele hlavním na hradu Pražském založení svatého Víta... v hábitu svatého otce Františka Serafinského náležitě bezevšeho prachu tu pohřbeno...*“⁷¹. Není však vůbec jisté, zdali jeho poslední vůle byla beze zbytku naplněna a on skutečně spočinul v katedrále svatého Víta na Pražském hradě.⁷² Této otázce by bylo vhodné v budoucnu věnovat patřičnou pozornost.

---

69 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885, kšaft Karla Adama Lva z Říčan.

70 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885, kšaft Karla Adama Lva z Říčan.

71 Ibidem.

72 Do dnešní doby se v katedrále sv. Víta nedochoval žádný náhrobní kámen ani záznam o pohřbu tohoto šlechtice. Nezmiňuje se o něm ani Antonín Podlaha ve své knize *Metropolitní chrám sv. Víta v Praze* (Praha, 1906), která velmi podrobně mapuje veškeré náhrobní kameny v interiéru i exteriéru katedrály. Rovněž pracovníkům ze Správy Pražského hradu se nepodařilo v tamním archivu nalézt jakýkoliv záznam týkající se pohřbu.

2.5 Arcibiskupství pražské

Pražský arcibiskup, Matouš Ferdinand Sobek z Bílenberka, jehož pan Karel Adam Lev z Říčan ustanovil v poslední vůli univerzálním dědicem louňovického panství, byl členem benediktinského řádu. Tato okolnost později zkomplikovala pozůstalostní řízení po jeho smrti v roce 1675, které tak částečně spadalo do kompetence tehdejšího břevnovsko-broumovského opata Tomáše Sartoria. Díky tomu se řada fascikulů ocitla v archivu břevnovského kláštera. Zahrnovaly nejen písemnosti soukromé povahy, jako například Sobkovu korespondenci, ale také několik fascikulů z rodinného archivu pánů Říčanských z Říčan a spisy týkající se arcibiskupských panství. Uvedené soubory listin ovšem chyběly v arcibiskupském archivu a na základě toho došlo při pozdějších jednání o Louňovicích, k nimž byly starší doklady nezbytné, k několika omylům. Jeden z nich je uveden například v historickém přehledu jednotlivých arcibiskupských panství z počátku 19. století,⁷³ kde je chybně citováno datum úmrtí Karla Adama z Říčan k roku 1682, ačkoliv ve skutečnosti zemřel o deset let dříve. Nicméně důležitá priora nebyla k nalezení, a proto došlo v 50. letech 18. století ke sporu s českým guberniem. Podstatou bylo, že se pražské arcibiskupství ujalo odkazu Karla Adama Lva z Říčan, aniž by si vyžádalo souhlas panovníka. Ve skutečnosti tomu tak zcela jistě nebylo, neboť takto zásadní povinnost nešlo opominout či obejít. Nadto bylo dne 10. října 1672 pražské arcibiskupství do statku „Louňovice nad Blanicí“ řádně zapsáno komorníkem Desk zemských a se souhlasem „Jeho císařské Milosti“. Avšak tento akt byl uložen v archivu břevnovských benediktinů, a jelikož zápis o zavedení statku do Desk zemských tehdy nebyl úředníky nalezen, postrádalo arcibiskupství ve výše uvedeném sporu ten nejdůležitější doklad.⁷⁴ Bylo tedy nezbytně nutné louňovické panství znovu zapsat do Desk zemských. Tehdejší arcibiskup, Jan Mořic Gustav hrabě Manderscheid-Blankenheim, si k tomuto úkonu musel vyžádat dodatečný souhlas Marie Terezie, kterého se mu také dostalo reskriptem z 10. prosince roku 1755.⁷⁵ Původně mělo arcibiskupství za své dřívější opomenutí zaplatit dvojnásobnou taxu, tedy 400 dukátů, ale nakonec bylo povoleno zaplatit taxu normální.⁷⁶

73 NA Praha, APA-H, kart. č. 52, sign. I 1/0-11, historické přehledy arcibiskupských panství z počátku 19. století.

74 NA Praha, ŘB-B, kart. č. 885, akta Říčanských z Říčan.

75 SÚA-ZČ, DZV, 474, lit. G13. Citováno podle VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 11.

76 NA Praha, APA, kart. č. 2012, sign. C 105/5.

Arcibiskupství si pravděpodobně s nově nabytým dědictvím nevědělo příliš rady, neboť v září roku 1673 Matouš Ferdinand Sobek z Bílenberka pronajal zámek na tři léta Janu Jakubu Peceliusovi z Adlersheimu s tím, že veškeré opravy, popřípadě přestavby, bude provádět na vlastní náklady. Měl také povinnost poskytnout ubytování arcibiskupovi, pokud by cestoval na nedaleký zámek v Červené Řečici. Panství bylo převzato v souladu s inventářem, který však v citovaném fasciklu benediktinského archivu není uložen, což je značná škoda, neboť se jedná o nejstarší soupis mobiliáře.⁷⁷

Materiál k Louňovicím, deponovaný ve fondu Archiv pražského arcibiskupství, není příliš bohatý a nelze jej doplnit ani archiváliemi bývalého velkostatku,⁷⁸ kde jsou uloženy především přílohy ke stavebním účtům za opravu zámku⁷⁹ a inventáře⁸⁰ od druhé poloviny 19. století. Ze starších úředních knih se dochovaly pouze dva německy psané urbáře louňovického panství, přičemž starší pochází z roku 1737 a mladší z roku 1775.⁸¹ Starší z urbářů obsahuje stručný popis zámku a zbylých panských budov. Podle tohoto popisu stojí zámek na otevřené rovině, je vystavěn z kamene do čtverce a ve všech čtyřech nárožích s věží. Uvnitř se nacházejí pokoje, kvelby, sklepy a také „ruinýrovaná pokojová kaple“⁸², kde se od nepaměti nekonala žádná bohoslužba a není ani známo, zda byla kaple určena výhradně pro vrchnost nebo ji využívali i úředníci a čeleď. Dále popis uvádí, že střecha zámku je kryta šindelem, v zámecké zahradě je ohrada na uskladnění dřeva a před východním průčelím jsou po pravé i levé straně „zahrádky“, obehnané ozdobnou zdí. K zámku ještě náleží ovocný sad, který se nachází za hospodářským dvorem naproti stodolám. Také je zmíněna vinopalna, přistavěná k jižnímu průčelí proti budově pivovaru. Vystavěna je z kamene a střechu tvoří, stejně jako na zámku, krytina z šindele. Přímo pod zámkem stojí pivovar zbudovaný rovněž z kamene v jednom podélném křídle. V něm se nachází sladovna, varna s krásnou měděnou pánví, chladicí štok, sladové humno a hvozď. Při pivovaru je malá zahrada, již užíval sládek.

Zmíněný popis sice není příliš podrobný, nicméně poskytuje alespoň rámcovou představu o podobě zámku a současně je jediným zdrojem informací tohoto typu v 18. století. Urbář z roku 1775 také uvádí objekt zámku, avšak bez jakéhokoliv

77 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 11.

78 SOA Praha, APA-H, sign. II/286, velkostatek Louňovice pod Blánkem.

79 SOA Praha, APA-H, kart. č. 162, sign. II/286, inv. č. 970.

80 SOA Praha, APA-H, kart. č. 147, sign. II/286, inv. č. 747, 748, 749.

81 NA Praha, APA, kart. č. 2627, sign. D 135/2-4.

82 NA Praha, APA, kart. č. 2627, sign. D 135/2-4.

upřesňujícího popisu.

Po smrti jednotlivých arcibiskupů byly pravidelně sestavovány separační protokoly, sloužící jako podklad pro oddělení majetku patřícího arcibiskupství a majetku, který měl arcibiskup právo odkázat coby alodní svým příbuzným. Dalo by se tudíž očekávat, že tyto starší protokoly obsahují podrobnější inventáře nebo popisy zámku, jako tomu je u jiných arcibiskupských rezidencí, ale v případě Louňovic tomu tak bohužel není. První takový inventář byl sestaven až roku 1763 po smrti arcibiskupa Jana Mořice Gustava hraběte Manderscheida.⁸³ Podle něj náležela ke knížecím pokojům jídelna, archiv, předsíň, kabinet, klenutý pokoj a kancelář. Poté následuje zámecká půda, horní kuchyně, světnice správce, kabinet vedle této světnice, čeledník, velká kuchyně, panský kvelb, pokoj písaře, vrátnice, sklep, kancelář důchodového úřadu, místnost úřadu majícího na starosti naturálie a konečně prostory úřadů spravujících polní a lesní hospodářství.

Je nutné si uvědomit, že se jedná o soupis mobiliáře, a proto není nikde uvedeno, kde se jmenované místnosti nacházely. Za povšimnutí stojí, že inventář nezmiňuje zámeckou kapli, z čehož by vyplývalo, že v té době nebyla patrně vůbec zařízená. Přitom se jedná o nejúplnější soupis ze všech separačních inventářů, které se nám dochovaly.

O poznání stručnější je inventář sestavený po smrti jeho nástupce Antonína Petra Příchovského z Příchovic. Mezi prvními z privátních pokojů je uveden „Schlaftafelzimmer“. Patrně jde o chybně napsané slovní spojení a autor inventáře měl na mysli „Schlosstafelzimmer“, neboli zámeckou jídelnu. Význam složeniny „Schlaftafelzimmer“ by totiž vypovídal o neobvyklém spojení jídelny s ložnicí. Následuje knížecí pokoj, kabinet, kancelář, zámecká půda, horní kuchyně, pokoj ředitele, další kabinet, čeledník, panský kvelb a vrátnice. Až na absenci kanceláří úřadů se výčet shoduje s inventářem z roku 1763.⁸⁴

Separací řízení po smrti hraběte Příchovského se táhlo řadu let, neboť se nedařilo dosáhnout dohody s dědicem alodního arcibiskupova jmění. Z tohoto důvodu byla v roce 1804 sestavena další specifikace zámeckého mobiliáře, ve které je uvedena na prvním místě zámecká jídelna, tentokrát však napsána správně „Schlosstafelzimmer“. Dále předsíň, knížecí pokoj, zámecká půda, pokoj správce,

---

83 NA Praha, APA-H, kart. č. 1182, sign. VS 1300/1939, separační protokoly.

84 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 14.

čeledník, velká kuchyně, panský kvelb, písárna a vrátnice.⁸⁵

Výčet místností se vždy odvíjel od jejich vybavení. Nezařizené prostory se v separačních inventářích vůbec neuváděly. Není proto ani možné podle těchto soupisů posuzovat potencionální dispoziční změny na základě odlišných počtů pokojů.⁸⁶

Inventář, vyhotovený po smrti arcibiskupa Viléma Florentina knížete Salm-Salma v roce 1810, obsahuje oproti ostatním navíc historický úvod doplněný odkazy na vklady v zemských deskách. Tehdy už to bylo možné, neboť koncem 18. století vznikly takzvané Hlavní knihy k Deskám zemským, pro které bylo nutné vyhledat nejdůležitější priora. Louňovické panství, nebo přesněji velkostatek, je zde charakterizováno jako špatně obhospodařovatelné, díky své nevýhodné poloze a častým záplavám. Velkostatek vykazuje nízké roční výnosy a žádný ze správců na něm nechce setrvat příliš dlouho. Přesto arcibiskup kníže Salm-Salm nechal alespoň částečně obnovit zámek, nacházející se v poměrně špatném stavu, a opatřil jej pálenou krytinou. Mimo to také nechal zbudovat nový hospodářský dvůr. V inventáři je pak uveden předpokoj, pokoj, byt pojezdného, panský kvelb a vrátnice. Přestože se jedná o soupis mobiliáře, který má být v zámku ponechán jakožto majetek arcibiskupství, je na první pohled patrné, že je vyjmenován daleko menší počet místností, než v předešlých inventářích. Zařízení, kterým arcibiskup Salm-Salm zámek vybavil, se patrně stalo součástí alodu a když zemřel, bylo předáno jeho synovci Konstantinu knížeti Salm-Salmovi.⁸⁷

Informace čerpané ze spisového materiálu arcibiskupského centrálního ředitelství⁸⁸ poskytují o budově zámku jen velmi kusé zprávy. Spisy k louňovickému velkostatku začínají ve 30. letech 19. století, souvisí však převážně s opravami panského pivovaru, kostela, fary a hospodářských budov. Stavební opravy zámku se pouze v ojedinělých případech vymykaly povaze běžné údržby a bylo nutné si k nim vyžádat povolení od centrálního ředitelství. Tak tedy v roce 1831 byl předložen rozpočet na rekonstrukci střechy a fasád. Náklady na tuto obnovu byly opravdu nepatrné, neboť i s materiálem byla propočtena na 24 zlatých rýnských. V roce 1838 se jednalo o zřízení vězení v zámku. O posudek k této záležitosti byl požádán olomoucký arcibiskup Maxmilián Josef Sommerau-Beckh. Ačkoliv Alois Josef svobodný pán Schrenk z Notzingu byl posvěcen již v červnu uvedeného roku, je dobrozdání psáno „sede

---

85 Ibidem.

86 Ibidem.

87 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 15.

88 NA Praha, APA-H, kart. č. 445, sign. XVII 3/1-35; APA-H, kart. č. 446, sign. XVII 3/36-65.

vacante“. Podle Maxmilána Josefa mělo být vězení zřízeno v nějakém objektu mimo zámek. Ve stejném roce se ještě počítalo s omítnutím zdi proti hospodářskému dvoru, odstraněním vody ze sklepa a opravou kamenné dlažby v něm. Rozpočet je opět velmi nízký, celkem 30 zlatých rýnských. Dále bylo navrženo osadit tři železné mříže na straně proti zahradě, a to v předsíni a v rohovém pokoji. Včetně zednické práce na osazení měly tyto mříže stát 21 zlatých 10 krejcarů.⁸⁹

Jednání o zřízení vězení pokračovala i v roce 1839. Správa velkostatku oznámila centrálnímu ředitelství, že nejvýhodnější by bylo umístit ho v zámku, protože jakákoliv stavba mimo tento objekt by byla příliš drahá. V tomtéž roce navrhl arcibiskupský stavební ředitel, architekt František Pavíček, přeložení střechy na zámku, k čemuž nakonec pravděpodobně nedošlo, neboť se o ní opětovně jednalo v roce 1843. Bohužel ze spisů není jasné s jakým výsledkem. O rok dříve, v dubnu roku 1842, hlásila správa velkostatku centrálnímu ředitelství, že ohradní zeď vlevo u vjezdu, při jihovýchodní nárožní věži a bytu ředitele, se odtrhla od zdiva zámku. Část zdi v délce 3 a půl vídeňského sáhu se zřítla a další úsek, delší více než 7 sáhů hrozí zřícením. Správa navrhla celou zeď strhnout a postavit místo ní „zídku“ vysokou 2 stopy a na ní poté laťový plot, což by prý zlepšilo vzhled zámku. Tato událost sice není podstatná pro stavební vývoj zámku, nicméně důležitá je odpověď centrálního ředitelství. Podle jeho stanoviska je nepodstatné starat se o krásu zámku, neboť jiné objekty si zaslouží více pozornosti. Toto vyjádření velmi výstižně charakterizuje postoj centrálního ředitelství k zámku v Louňovicích. V zásadě to znamená dělat pouze to, co je pro údržbu objektu nezbytně nutné. Následně byla správa velkostatku vyzvána, aby zaslala rozpočet na opravu zřícené zdi.⁹⁰

V roce 1843 se, kromě zmíněné opravy střechy, jednalo o výměně kamen v hostinském pokoji a v bytě ředitele velkostatku. Rozsáhlejší opravy byly navrženy až pro rok 1845, kdy se měla nechat předláždít chodba při kancelářích, položit prkenná podlaha na půdě a zhotovit písková stezka podél severního průčelí. Následující rok měly být podchyceny zahradní pilíře, ale není upřesněno, zda se jednalo o pilíře zahradní zdi nebo o pilíře při vnější zdi západního průčelí zámku.⁹¹

Roku 1849 zemřel arcibiskup Alois Josef svobodný pán Schrenk. Po dobu „sede

89 VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 15-16.

90 NA Praha, APA-H, kart. č. 445, sign. XVII 3/1-35; NA Praha, APA-H, kart. č. 446, sign. XVII 3/36-65, spisový materiál arcibiskupského centrálního ředitelství.

91 Ibidem.

vacante“ převzala správu arcibiskupských statků kapitula. Znovu se projednávala oprava střechy, která měla stát 72 zlatých konvenční měny. Ovšem podle názoru správy velkostatku nemá dílčí výměna krytiny význam, jelikož by se měla přeložit v plném rozsahu.⁹²

Dalším pražským arcibiskupem se stal Bedřich Josef kníže Schwarzenberg. Z prvního desetiletí po jeho nastoupení se však nedochovaly žádné zprávy. Teprve až v roce 1859 navrhuje ředitelství louňovického velkostatku opravy v bytě správce, kde je uvolněná omítka na stropěch, zřícené záklenky dveřních nadpraží, nad nimiž nejsou osazena dřevěná futra a shnilé okenní rámy. Podle hlášení z roku 1872 zřícením hrozí také strop v hostinském pokoji v důsledku prohnílených trámů. V tomtéž roce se ještě měla natírat okna a opravovat okenice.⁹³

Z roku 1876 pochází náčrt adaptace bytu hajného a zahradníka v objektu přistavěném k jihovýchodní věžici zámku. V uvedeném roce dále hlásila správa velkostatku centrálnímu ředitelství, že následkem nefunkčního odpadního kanálu v nádvoří došlo k poškození středního pilíře arkádové komunikace, což způsobilo potrhání klenebních pasů. Podchycení pilíře mělo stát 16 zlatých rýnských. Rokem 1876 končí záznamy o stavebních úpravách a údržbě zámku v 19. století.⁹⁴

Zájem centrální kanceláře o zámek byl mírně oživen až po nástupu arcibiskupa Lva Skrbenského z Hříště.⁹⁵ K této skutečnosti přispěl zřejmě fakt, že se zde mělo v roce 1902 konat „udělování svátosti sv. biřmování.“⁹⁶ Již v roce 1901 žádala správa velkostatku ústřední arcibiskupskou kancelář o povolení k provedení nejnutnějších oprav. Zejména se jednalo o opravu oken, dveří, vybělení všech místností, nové vydláždění chodeb a výměnu vrat vjezdového portálu, ale také o zbudování nového záchodu u vstupu do jihozápadní věžice. Mimo to měly být nově zařízeny knížecí pokoje. Dne 6. února 1902 předložila správa velkostatku ke zmíněným opravám rozpočet, ve kterém zároveň upozorňuje, že v zámku není vhodný nábytek ani prádlo do pokojů, které by měl obývat arcibiskup. Nakonec bylo s ústřední kanceláří dohodnuto, že chybějící mobiliář v knížecích pokojích bude doplněn. V roce 1906 nařídila arcibiskupská ústřední kancelář dokonce rekonstrukci bývalé zámecké kaple v prvním

---

92 Ibidem.

93 Ibidem.

94 Ibidem.

95 Arcibiskup pražský v letech 1899-1916.

96 NA Praha, APA-H, kart. č. 446, sign. XVII 3/36-65.

patře jihozápadní věžice. Měla být vyčištěna štuková výzdoba stropu a stěn a přitom dojít i k tónování podle navrženého vzorku. Rozpočet na restaurování kaple sestavil František Mařík a kontroloval tehdejší arcibiskupský architekt Jan Hrádek.⁹⁷

Velmi zajímavé poznání dispozičního řešení prvního patra zámku přináší kolorovaný náčrt půdorysného plánu [8] z roku 1914.⁹⁸ Tento plán byl vyhotoven jako návrh úprav zámeckých pokojů, které měl následující rok obývat arcibiskup Lev Skrbenský z Hříště při konání vizitace na louňovickém velkostatku. Plán je signovaný Adalbertem Lipanským, který zastával funkci knížecího arcibiskupského revírníka. Nicméně pravděpodobně není jeho autorem. Půdorys je proveden v měřítku 1:10 a kromě zmíněné signatury obsahuje i doplňující informace o rozměrech jednotlivých oken a dveří. Zaměření logicky neobsahuje dispoziční členění prostor jižního křídla, které tehdy obýval správce, a nesouviselo s upravovanými prostory. V jihozápadní věžici je vyznačena bývalá zámecká kaple. Následuje arkádová komunikace v západním a severním křídle. Hlavní dvouramenné schodiště je situováno na střední ose severního traktu. Po jeho západní straně se nachází kancelář, byt asistenta a hostinský pokoj, z kterého je přístupná severozápadní „rundelka“. Východní část zaujímají knížecí pokoje, které jsou dále členěny. Při schodišti je situovaný pokoj s předsíní, za ním následuje lokajna. V severovýchodním nároží je umístěn knížecí salon, k němuž je připojen prostor věžice. Se salonek sousedí na jižní straně předsíní, z které je vstup do druhé předsíně, která se již nachází ve východním křídle. Z ní jsou poté přístupny dva menší prostory, v plánu označené jako komory, které s největší pravděpodobností vznikly vydělením z velkého sálu. Ten původně zaujímal hloubku celého východního křídla a byl tvořen čtyřmi okenními osami. Nicméně po dodatečném vložení příček a vydělení prostorů pro komory, byl zkrácen na dvouosý.⁹⁹

Jak již bylo zmíněno, měl v roce 1915 u příležitosti vizitace obývat louňovický zámek arcibiskup Lev Skrbenský z Hříště. Ve spisovém materiálu pražského arcibiskupství se z této doby dochoval fascikl obsahující stavební účty za provedené opravy, které probíhaly od 15. února do 20. dubna.¹⁰⁰ Průřezově je možné zmínit, že

97 NA Praha, APA-H, kart. č. 445, sign. XVII 3/1-35; kart. č. 446, sign. XVII 3/36-65.

98 NA Praha, APA-H, kart. č. 446, sign. XVII 3/36-65, zámek Louňovice – půdorysný plán prvního patra.

99 Milada Vilímková ve stavebně historickém průzkumu (viz pozn. 11) chybně uvádí, že plán je nesignovaný. Rovněž není pravda, jak dále uvádí, že ze spisů uložených ve fasciklu není zřejmé k jakému účelu byl plán pořízen. Následně nezmiňuje opravy zámku v roce 1915.

100 SOA Praha, APA-H, kart. č. 162, sign. II/286, inv. č. 970, přílohy ke stavebním účtům za opravu zámku.

bylo provedeno škrábání omítek v předpokoji, knížecím salonu a také v prostoru schodiště a dvou komor u jídelny. Dále došlo k přizdění pilíře při komíně mezi předpokojem a komorou. Pracovalo se také na přestavění krbu z předpokoje do jídelny, vysekání kouřového průduchu v předsíni u komorníka a zazdění dveří na ½ cihly tamtéž. Byl rozbourán krb v salonku a zazděn otvor topeniště. Poté probíhaly opravy omítek v nádvoří a vnějších průčelí. Na to bylo provedeno snesení, údajně zbytečného, komína při vnější zdi ložnice. V průjezdu byly otlučeny a znovu omítnuty zdi do výše dvou metrů. Rovněž byl odstraněn a znovu vyzděn komín v kuchyni správce, k čemuž bylo upotřebeno 200 cihel. Nelze opomenout ani zazdění dveří v příčce mezi kanceláří a předsíní pana sekretáře a zazdění a omítnutí zdi na různých místech v nádvoří.¹⁰¹ Celkové náklady na opravu zámku včetně zednických prací a materiálu činily 6 660 korun.

Poslední záznamy uložené v archivu pražského arcibiskupství se týkají jednání o přidělení bytu v zámku v roce 1921.¹⁰² Správa velkostatku navrhla, že by se bytová jednotka, sestávající z dosavadního hostinského pokoje, bytu adjukanta a kanceláře, mohla přidělit nějakému ženatému úředníku na panství jako naturální byt. K tomu by však bylo zapotřebí přestěhovat kancelář do druhého hostinského pokoje, lesnický pokoj upravit pro důchodovou kancelář, která by eventuálně mohla být přesunuta do dosavadní lokajny. Popřípadě do lokajny přestěhovat pokoj adjukanta. Sál by mohl sloužit jako depozitář nábytku a archiv. Po těchto změnách by byl zámek plně využit. Změny se pravděpodobně skutečně z části realizovaly, neboť byt zřízený v místnostech bývalé společné kanceláře byl přidělen arcibiskupskému revírnicku Adalbertu Lipanskému. Návrh nového využití zámeckých interiérů v podstatě likvidoval veškeré dosud existující reprezentační prostory. V původním stavu zůstala pouze kaple, o níž lze předpokládat, že se po restaurování v roce 1906 mohla nacházet ještě v dobrém stavu.¹⁰³

Po celou dobu, kdy byl zámek ve vlastnictví pražského arcibiskupství, sloužil převážně jako administrativní centrum správy velkostatku. Reprezentační a hostinské pokoje v popisech obvykle označované jako „knížecí pokoje“, byly omezeny pouze na severovýchodní část prvního patra a přilehlý sál, ve kterém byla umístěna jídelna. Podle

---

101Ibidem.

102NA Praha, APA-H, kart. č. 446, sign. XVII 3/36-65.

103VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 20-21.

zpráv, čerpaných ze spisového materiálu, byly tyto pokoje udržovány a občas renovovány opravdu pouze pro příležitostné pobyty pražského arcibiskupa, popřípadě jiného vysokého duchovního hodnostáře. Jedním z důvodů renovace „knížecích pokojů“ bylo například biřmování v roce 1902, nebo konání vizitace v roce 1915. Je nezpochybnitelné, že zámek v Louňovicích nikdy nesloužil jako venkovská rezidence, kterou by arcibiskup využíval k letnímu pobytu. Snad jen s výjimkou období, kdy na arcibiskupském stolci seděl Vilém Florentin kníže Salm-Salm, který nechal objekt částečně opravit a znovu zařídil pokoje. Jinak se stavební činnost v zámeckém areálu omezovala pouze na běžnou údržbu a nejnútnejší stavební opravy. Trochu více pozornosti dochovaným uměleckým hodnotám zámku věnoval teprve arcibiskup Lev Skrbenský z Hříště, o čemž svědčí restaurování štukové výzdoby kaple, přímo nařízené arcibiskupskou ústřední kanceláří.¹⁰⁴

2.6 TJ Sokol Louňovice pod Blaníkem

Ve vlastnictví arcibiskupství zámek zůstal až do roku 1924, kdy jej při první pozemkové reformě zakoupila Tělocvičná jednota Sokol Louňovice pod Blaníkem.

Z prostudovaných materiálů¹⁰⁵ je patrné, že objekt byl po zakoupení ve špatném technickém stavu,¹⁰⁶ přestože poslední větší oprava proběhla v roce 1915. Tento stav víceméně přetrvával následujících padesát let, neboť od samého počátku se jednota potýkala s nedostatkem finančních prostředků, nutných k údržbě. Pokud se jí však podařilo zajistit nějaké finance, byly provedeny novodobé úpravy, které přinesly pouze negativní zásahy.

Podstatných změn doznaly především prostory situované v prvním patře východního a severního křídla. V někdejší arcibiskupské jídelně byly vybourány příčky, čímž vznikl velký sál prostupující z části až do jižního křídla. Další příčky byly vybourány v severozápadním nároží, kde se původně nalézaly tři místnosti: kancelář, byt asistenta a hostinský pokoj. Touto úpravou vznikl druhý sál.

Od 1. ledna roku 1950 využíval sál v patře východního křídla Československý státní film a byla zde zřízena provozovna kina. V souvislosti s tím bylo nutné provést dílčí úpravy tohoto prostoru. Kino však nevyužívalo pouze sál, ale také další přilehlé

104Ibidem, s. 21.

105NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, spisová agenda.

106Především fasády, zejména jižního křídla. Dále shnilá okna, která v té době byla ještě jednoduchá. Závady vykazovala rovněž střešní krytina, kde dokonce hrozilo zatékání do objektu.

prostory, ve kterých byly umístěny promítací kabina, „převíjárna“ filmů, šatna, pokladna a záchody s příslušenstvím. Nájemní smlouva byla tehdy sjednána na dobu neurčitou. Provozovna ukončila svou činnost na začátku 90. let 20. století. Nicméně její nepříteli dlouhé působení zámek neblaze poznamenalo, a to především nevhodnou úpravou místnosti pro promítací stroje.¹⁰⁷

Ačkoliv oficiálně byl objekt zámku zapsán do seznamu státem chráněných nemovitých památek až koncem roku 1965, již kolem první poloviny 20. století nepochybně podléhal jisté památkové ochraně. Z tohoto důvodu byl také často navštěvován orgány státní památkové péče, zastoupenými konzervátory, které zde prováděly pravidelné kontroly. Z těchto prohlídek se do dnešních dnů dochovaly ve spisové agendě Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště středních Čech v Praze (NPÚ, ú.o.p.), záznamy. Nejmladší, pocházející z 29. července 1954 uvádí: „*Nejprve byla budova prohlédnuta zvenčí. Bylo zjištěno, že novější omítka překrývá místy psaníčková sgrafita. Na náměstí jest fasáda silně porušena úpravou pro státní spořitelnu (asi v r. 1930). Rovněž vzhled utrpěl nevhodnými adaptacemi oken.*“¹⁰⁸ Dále se v dokumentu hovoří o nedávno provedeném zasklení oken v arkádové komunikaci prvního patra. Za pozornost ovšem stojí následující poznámky, týkající se prohlídky sklepních prostor,¹⁰⁹ v nichž se píše: „*V přízemí jsou klenuté sklepy, kdysi prý místnosti domácího pivovaru. V jednom z nich¹¹⁰ jest malba v omítce: koroptev, bažant. Dnes jsou skladištěm odpadků a slouží též školní jídelně. S. Kubec žádá, aby část s kresbou byla vyčištěna a připravena k případné restauraci.*“

Přestože bylo požadováno vyklizení prostor se zajímavými freskami, jejichž stáří ještě nebylo přesně určeno, došlo během následujících tří let k jejich nevratnému poškození. Další zápis o prohlídce zámku z 22. srpna 1957 totiž říká, že „*bylo zjištěno hrubé poškození této místnosti.*“¹¹¹ Prostory prošly adaptací pro školní dílenské účely a v souvislosti s tím byly nejen nevhodně změněny vstupy a rozšířeny stávající okenní otvory, ale především poškozeny a patrně částečně i zničeny doposud neprozkoumané

107Zde došlo k navýšení úrovně podlah (vybetonováním) a průrazu otvorů do jižní stěny sálu kvůli projektorům.

108NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, spisová agenda. Zápis o prohlídce zámku a zřícenin renesančního špýcharu v Louňovicích pod Bláníkem.

109Sklepními prostory jsou zde myšleny místnosti v přízemí jižního úseku východního a celého jižního křídla, které jsou směrem do náměstí částečně pod úroveň okolního terénu.

110Freska se nalézá v přízemí jihozápadní nárožní místnosti.

111NPÚ, ú.o.p. Středních Čech v Praze, spisová agenda. Zápis o prohlídce chráněných objektů v Louňovicích pod Bláníkem a Trhovém Štěpánově vykonané 22. srpna 1957.

malby.¹¹² K vážnému narušení freskové výzdoby došlo hlavně rozrušením stěn a stropu v důsledku vedení elektrické sítě a následným vybitením. Rovněž bylo zjištěno poškození části omítky po pravé straně vjezdu do nádvoří, kde došlo k porušení renesančních sgrafit, a v nádvoří byl odstraněn překlad portálu.¹¹³

Mezi významné počiny související s objektem zámku v roce 1957 lze nepochybně zařadit provedení průzkumu sgrafitové výzdoby.¹¹⁴ Výsledky této velmi podrobné studie, zpracované Miloslavem Smrkovským, vyšly v monografii, která obsahuje jak zakreslení dochované sgrafitové výzdoby, tak obsáhlou fotodokumentaci [21-36].¹¹⁵

V následujících dvou letech tělocvičná jednota usilovala především o opravu střešní krytiny, která se zdála být velmi naléhavou, neboť do objektu zatékalo a hrozil vznik škod promáčením stropů. V předběžném rozpočtu na rekonstrukci bylo také uvažováno „o zhotovení nových věží“¹¹⁶, jejichž bližší popis nebyl specifikován. Celkové obnovy střešní krytiny se však zámek nakonec nedočkal. Došlo pouze k lokální výměně poškozených tašek za nové.

Mezi lety 1959 – 1967 nedochází v podstatě k žádným výrazným zásahům. Zajímavé informace přináší až Václav Oktábec, zpravodaj státní památkové péče, ke konci července roku 1968. Ve svém dopise adresovaném Okresnímu národnímu výboru (ONV) v Benešově a konzervátorovi státní památkové péče podává „zprávu o stavu zámku v Louňovicích pod Bláníkem.“¹¹⁷ Zmiňuje se zde „o nutnosti restaurovat omítku na celé stavbě a obnově sgrafit.“ Dále uvádí, že omítky na jižním křídle je v havarijním stavu a zdivo vykazuje na několika místech trhliny. Ve špatném stavu je i střešní krytina, která vyžaduje každoroční opravu. Zpráva také detailně popisuje soudobé využití

112Ze zápisu se také dovídáme, že malby byly provedeny na pevně hladké omítce a byly pod pozdějšími nátěry velmi dobře zachovány. Pravděpodobně se jednalo o renesanční malby s ptačími motivy.

113Bližší nespecifikováno. Můžeme se pouze domnívat, že se jednalo o překlad portálu ve východní části přízemí severního křídla, neboť z plánové dokumentace vypracované SÚRPMO v roce 1974 je patrné, že kamenná ostění dveří v přízemí nádvorního průčelí jižního křídla, jsou všechna na svém místě.

114SMRKOVSKÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957 [strojopis uložený v archivu NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze].

115Zakreslení sgrafitové výzdoby je v měřítku 1:10. Obrazová příloha obsahuje 25 černobílých fotografií, přičemž tři z nich se týkají bývalého, dnes již neexistujícího, renesančního špýcharu v Louňovicích pod Bláníkem. Průvodní zpráva, která se zabývá rozbořením sgrafitové výzdoby má pouze dvě strojopisné stránky.

116NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, spisová agenda. Dopis psaný Františkem Kubecem, adresovaný okresnímu konzervátorovi státní památkové péče, Karlu Jirouškovi.

117NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, spisová agenda. Zpráva o stavu zámku v Louňovicích pod Bláníkem.

prostor zámku¹¹⁸ a neopomíjí ani návrh budoucího využití po plánované rekonstrukci.

Přes veškeré plány byl však zámek i nadále málo udržovaný a postupně chátral. V dubnu roku 1971 bylo z iniciativy tělocvičné jednoty zpracováno „*posouzení technického stavu budovy*.“¹¹⁹ V posudku se vyskytují velmi zajímavé informace, které pomáhají dokreslit představu o stavu objektu. Za nejvíce opotřebovanou konstrukci je považován strop nad sálem ve východním křídle, který vykazuje značný průhyb a chvění. Na druhé místo se pak řadí špatný stav zdiva jižního průčelí a narušená klenba v prvním patře nad spojovací chodbou.¹²⁰ Původ nadměrně opotřebovaného stropu nad sálem spatřuje posudek ve stáří konstrukce. Trhliny ve zdivu klenutí jsou způsobeny sesedáním stavby a nemožnosti jejího dilatování v nárožních spojích. Mírný pokles zdiva, či jeho odklon, je pak zapříčiněn otřesy půdy v důsledku jízdy těžkých vozidel po přilehlé komunikaci a v neposlední řadě také řemeslnou výrobou, umístěnou v přízemí východního křídla, při níž dochází k rázům stříhacího stroje.¹²¹ Závěr dokumentu obsahuje výrok, v němž mimo jiné odbor výstavby ONV v Benešově, nařizuje tělocvičné jednotě, aby do 31. prosince 1973 zajistila vypracování projektu na generální rekonstrukci zámku ve spolupráci se státním památkovým úřadem.

Poslední záznam ve spisové agendě z doby před celkovou rekonstrukcí, konstatuje, stejně jako předešlé písemnosti, že objekt zámku je ve velmi špatném stavu a nárožní věžice jižního křídla vykazují statické poruchy. Zchátralé jsou rovněž omítky a střecha.

Historie rekonstrukce, která probíhala mezi roky 1981 – 1983, se začíná psát 1. ledna 1974, kdy Místní národní výbor Louňovice pod Bláníkem bezplatným převodem přebírá budovu zámku do své správy.¹²² Tím na sebe také bere povinnost chátrající objekt udržovat a nalézt pro něj vhodné využití.

O nutnosti celkové opravy zámku se hovořilo již dlouhá léta před převzetím budovy MNV. S postupnou obnovou se započalo roku 1974. V louňovické kronice se

---

118V přízemí jsou umístěny dílny továrny Spartak Vlašim, dále sklepy, skladiště uhlí, školní kuchyně a jídelna, sklenářství, kanceláře MNV, kancelář a provozovna pobočky Státní spořitelny. V poschodí jižního křídla je byt. V severním pak schodiště do chodby, ze které je vstup do sálu využívaného jako kinosálu, tělocvičny a k tanečním zábavám. V přízemí severního křídla jsou záchody.

119NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, spisová agenda. Posouzení technického stavu budovy zámku v Louňovicích.

120Spojovací chodba – západní křídlo.

121V přízemí východního křídla byla umístěna provozovna Technosportu, což byl podnik kovodělné výroby.

122ÚM Louňovice pod Bláníkem, Obecní kronika, díl III., 1972 - 1985, s. 86.

píše: „*Údržba zámku je dlouhodobou záležitostí. Práce začaly v kinosále. Bylo zavedeno nové osvětlení a oba sály i chodba se schodištěm byly vyběleny.*“¹²³ Zápis dále pokračuje informací, že „*se pracuje na adaptaci místností pro úřadovnu MNV.*“¹²⁴ Jsou již vyměněna okna, provedena elektroinstalace v celém přízemí a zavedena nová kabelová přípojka¹²⁵ pro celý zámek. V místnostech, upravených pro potřeby úřadu, byly udělány nové betonové podlahy a izolační přízdivky při vnější obvodové zdi. Prostory byly nově omítnuty a došlo i k osazení nových dveří.

V uvedeném roce 1974 byla také v přízemí východního křídla, při severovýchodní věži, zřízena obřadní síň s předsálím. V dalších letech procházel zámek pouze běžnou údržbou.

S generální opravou objektu se začalo někdy v první polovině roku 1981. V tomto roce byl proveden průzkum sgrafit, nová elektroinstalace v prostorách prvního patra jižního křídla a postaveno lešení u všech čtyř nádvorních křídel zámku. Rovněž byla opravena komínová tělesa, zhotoveny nové okapy a oplechování vnějších parapetů oken.

Bohužel o opravě zámku chybí jakékoliv písemné záznamy, mimo zápisů v obecní kronice. Proto nezbývá, než se pokusit rekonstruovat postup oprav podle dochované fotodokumentace.¹²⁶ V podstatě se dochovalo jediné album, uložené v současné době v archivu Úřadu městyse Louňovice pod Bláníkem.

Po postavení lešení na nádvoří byly provedeny nové fasády na všech čtyřech křídlech zámku. Ač byla oprava nepochybně prováděna s dobrým úmyslem, došlo tak k nenávratnému poškození posledních zbytků sgrafit. Podle pamětníků, kteří rekonstrukci přihlíželi, byla na jižním křídle odkryta figurální sgrafita, čímž se oprava nádvoří pozdržela. O této události je zmínka i v kronice, kde se píše, že „*fresky zprvu vzbudily nadšený zájem památkářů. Ten však postupně ochaboval při představě ceny, jakou by oprava stála. Unikátnost objevu musela ustoupit do pozadí. Poslední odborná komise rozhodla, že malá část fresek bude kopírovací metodou přenesena na novou omítku.*“¹²⁷ Pokud opomeneme nesprávné označení freska namísto sgrafito, jsou zde i další nesrovnalosti. O vzácném objevu figurálních sgrafit se totiž nezmiňuje ani

123ÚM Louňovice pod Bláníkem, Obecní kronika, díl III., 1972 - 1985, s. 105.

124Kanceláře MNV vznikly v přízemí při jihovýchodním nároží.

125Zavedením kabelové přípojky bylo poškozeno východní průčelí zámku včetně vjezdového portálu, což je patrné z fotodokumentace, která je součástí monografie průzkumu sgrafitové výzdoby zámku.

126Archiv ÚM Louňovice pod Bláníkem.

127ÚM Louňovice pod Bláníkem, Obecní kronika, díl III., 1972 - 1985, s. 226-227.

průzkum sgrafitové výzdoby provedený ještě před rekonstrukcí, ani stavebně historický průzkum, který byl také zpracován v době před opravou. Jediným možným vysvětlením, proč tyto průzkumy sgrafitovou výzdobu neuvádí je, že byla v té době skryta pod novodobými omítkami. Nicméně podoba sgrafitové výzdoby se přece jenom dochovala na několika málo amatérsky pořízených fotografiích [62-65]. Pravdivá je však informace, že výjev byl překopírován a uložen. Dnes však není k nalezení.

Jak bylo již zmíněno, došlo k nové instalaci elektrických rozvodů ve třech místnostech prvního patra jižního křídla. Fotodokumentace¹²⁸ dokazuje, že rozvody byly provedeny obzvláště necitlivým způsobem [57-59]. Došlo k jejich zasekání do zdíva a kleneb, čímž byla nenávratně poškozena fresková výzdoba, která se zde pravděpodobně nacházela.

Náklady na opravy v roce 1981 dosáhly částky 170 000 korun československých. V následujícím roce pokračovaly opravy položením střešní krytiny na východním a severním křídle. V souvislosti s tím došlo k úpravě krovu, při které dostaly střechy nárožních bastionů nový kuželový tvar. Při tom byly odřezány některé důležité prvky krovové konstrukce, které zapříčinily vážné statické poruchy zejména jižního křídla. Opravu krovu a střešní krytiny rovněž velmi dobře dokumentují fotografie.

V roce 1982 se ještě stihlo opravit schodiště v jižním křídle, zhotovit nové schodiště z dubových fošen v severním traktu a také vyměnit veškerá okna jižního křídla. Došlo i na úpravu místností po bývalé školní jídelně a kuchyni.¹²⁹ V neposlední řadě byla zhotovena nová vrata vstupního portálu.¹³⁰ Tentokrát částka, vynaložená na opravu, vzrostla na necelých 265 000 československých korun.

V posledním roce oprav byly provedeny pokrývačské práce na střeších západního a jižního křídla a tamtéž vyměněna okna. Následovaly už jen drobné dokončovací práce v interiérech. Jednalo se především o konečné úpravy provedených elektroinstalací a bílení. Závěrečná etapa rekonstrukce zámku byla provedena za 300 000 korun.

Nezbývá než dodat, že provedená rozsáhlá oprava památkově chráněného objektu byla poplatná své době a v podstatě zámek spíše znehodnotila. Jak uvádí

128Archiv ÚM Louňovice pod Blaníkem.

129Jedná se o místnosti nacházející se v přízemí severozápadní části severního křídla..

130ÚM Louňovice pod Blaníkem, Obecní kronika, díl III., 1972 - 1985, s.271.

kronika „*práce prováděla četa důchodců, brigádníci a odborné práce OSP Vlašim.*“¹³¹

To se také na celkové obnově objektu negativně projevilo.

Místní národní výbor vlastnil zámek až do roku 1989, kdy jej navrátil Tělocvičné jednotě Sokol Louňovice pod Blaníkem, v jejímž majetku je doposud.

---

¹³¹ÚM Louňovice pod Blaníkem, Obecní kronika, díl III., 1972 – 1985, s. 272.

3 Architektonický rozbor a popis objektu

Zámek je situovaný v jádru intravilánu městyse [66] naproti budově kostela. Zároveň je součástí památkově chráněného celku, který tvoří zámecká zahrada včetně ohradní zdi, klasicistní kaplička před východním průčelím, objekt bývalého pivovaru a přízemní dům čp. 86 přistavěný k jihovýchodní věžici.

Jednopatrová budova zámku čtvercového půdorysu se vyznačuje pravidelnou čtyřkřídlou dispozicí obklopující centrální obdélné nádvoří. Do všech čtyř nároží jsou vsazeny půl či třičtvrtěválnové věžice nepřevyšující přilehlá křídla. Objekt je zastřešen valbovými střechami bez námětků. Věžice ukončují kuželové střechy. Pod severním traktem se nachází skupina dvou navzájem nepropojených sklepů. Částečně podsklepeno je i jižní křídlo.

3.1 Vnější fasády

3.1.1 Východní průčelí

Vstupní průčelí [71], obrácené směrem do náměstí, je hladce omítané s obdélnými okny a klenutým portálem. Sokl je vyznačen pouze nátěrem odlišné barvy. Korunní kladí, obíhající ve stejné úrovni celou budovu včetně nárožních věžic, se omezuje pouze na architrávový abakus (páska, obloun), plochý nezdobený vlys a vlastní římsu (jónské kyma, nebývale velké lesbické kyma – vizuálně nahrazuje římsovou desku). Profil římsy není příliš dobře čitelný, neboť linie je částečně zakryta okapy, částečně poškozena tesařskou konstrukcí krovu.

Přízemí je členěno pěti okny, vstupním portálem a druhotně probouraným vstupem. Tři dvoukřídlá čtyřtabulková novodobě zamřížovaná¹³² okna v nepravidelném rytmu po levé straně průjezdu, jsou rámována pouze hladkou štukovou šambránou. Obě nejnižší okna jsou v osách, třetí pak v intervalu mezi třetí a čtvrtou osou prvního patra. Situace vpravo od portálu je obdobná. Zde jsou téměř symetricky v nepravidelném rytmu dvě čtyřkřídlá osmitabulková okna s hladkou štukovou šambránou. Třetí, od průjezdu nejvzdálenější okno, bylo druhotně probouráno na vstup.

Centrální vstupní portál je akcentován mělkou štukovou bosáží s deskovými hlavicemi v patách půlkruhového stlačeného oblouku s klenákem, který v horní části

¹³²Nápodoba barokní mříže – esovitě zakřivené „pruty“, které se navzájem dotýkají, na styku se sponou, osazené v kovovém rámu.

splývá s architrávovým abakem (páska, deska). Nad abakem je vypouklý hladký nedekorovaný vlys, na nějž navazují římsové profily (jónské kyma, římsová deska, sima). Střední úsek římsy byl dodatečně odsekán pro vložení kamenné desky s insigniemi pražského arcibiskupství [73] (arcibiskupský klobouk s deseti třapci po stranách, které jsou v pěti řadách – 1:2:3:4; kříž, berla) a erbem Jana Bedřicha z Valdštejna (čtvrcený štít ve všech polích se lvy, uprostřed císařská orlice, při horní hraně štítu šlechtická koruna), který zasahuje až do štukové šambrány okna nad ním. Erb je datován tesaným letopočtem 1675. Paty portálu jsou chráněny oktogonálními kamennými odrazníky. Vrata jsou dřevěná dvoukřídlá s jednokřídlými dvířky uprostřed, svlakové konstrukce ze šikmo kladených prkének. Z rubu jsou opatřena čtveřicí železných pásových závěsů, kterým odpovídá čtveřice železných háků zapuštěných do zdiva.

V druhém nadzemním podlaží je v nepravidelných rozestupech rozmístěno devět oken. Jsou rovněž obdélná čtyřkřídlá osmitabulková s hladkými štukovými šambránami při vnějším okraji s nevýraznou profilací (páska, obloun, páska). Z výše uvedených devíti oken jsou dvě levá [72] umístěna přibližně o půl patra níže, jejich šambrány jsou však navýšeny do úrovně ostatních šambrán suprafenestrami totožné profilace. Tyto suprafenestry byly původně zdobeny malovanými iluzivními okny.

Průčelí po obou stranách ukončují nárožní věžice, které ho však vlastní hmotou nepřevyšují. Dostáváme se k jihovýchodní nárožní věžici, která má v přízemí směrem na východ prolomeno pouze jedno okno,¹³³ upravené stejně jako okna jižní části přízemí vstupního průčelí. Nicméně je situováno mírně pod úroveň terénu východního průčelí, které bylo patrně dorovnáno navážkou. Rozdílná nivelita terénu před průčelím a touto věžicí je oddělena zdí, jejíž výška nijak nenarušuje pohledovou situaci. V patře jsou celkem tři okna, obrácená k severovýchodu, jihovýchodu a jihu, přičemž dvě posledně jmenovaná byla v minulosti dodatečně zaslepena a jižní se při pohledu na průčelí vůbec neuplatňuje. Situována jsou ve stejné výši jako okna jižního oddílu průčelní fasády. Rovněž rámování a navýšení pomocí suprafenester je identické s průčelím. I zde se dají předpokládat malovaná iluzivní okna. Do výše korunní římsy na jihovýchodní straně jsou v omítce zachovány sgrafitové obdélníky, které částečně překrývá pozdější raně

---

¹³³Původně bylo přízemí věže osvětleno dvěma okny, druhé směřovalo na jih. Nicméně patrně již při raně barokní přestavbě zámku bylo zazděno. Nyní ústí do podkroví domu přistavěného k této věžici. Pokud bychom předpokládaly, že štukové šambrány pochází z doby raně barokní úpravy, je opodstatněná i myšlenka, že okno bylo již tehdy zazděno, neboť touto šambránou opatřeno není.

barokní omítka načervenalé barvy. Východní úsek věžice, stejně jako vstupní průčelí a věžice na protilehlé straně, jsou opatřeny novodobým nátěrem světle žluté barvy s bíle zvýrazněnými plastickými prvky (portál, rámování oken, korunní římsa). Zdivo je v místech destrukce omítky, tedy na části jihovýchodní věžice, kamenné s nepatrnými cihlovými vysprávkami.

Severovýchodní nárožní věžice, o poznání subtilnější než výše popsaná, se v přízemí otevírá dvěma drobnými okénky. První směřuje na jihovýchod, druhé severozápadně, avšak při pohledu na průčelní fasádu to není patrné. Tři okna patra rámuji nižší šambrány jinak autentické s průčelím, do kterých byla druhotně vložena menší okna.

3.1.2 Severní průčelí

Uliční fasáda tohoto průčelí [74], obrácená k hospodářskému dvoru (zbudovaného patrně za arcibiskupa Matouše Ferdinanda Sobka z Bílenberka), je obdobně jako u východního hladce omítaná se soklem naznačeným pouze nátěrem. Osm pravidelně rozmístěných okenních os patra, do kterých ovšem nejsou započítány okna nárožních věžic, nejsou z větší části vertikálně symetrická s okny přízemí.

První okenní otvor v levé části přízemí je situován mírně vpravo od okenní osy patra a uzavírá ho novodobá nůžková mříž. Následují dvě menší okna nad sebou. Horní, ležatě obdélné, kryté kovanou pravoúhle protažovanou mříží, je původní. Pod částí opadané hladké šambrány je vidět kamenné ostění. Dolní, stojatě obdélné, uzavřené železnými dvířky, pochází nepochybně z pozdější úpravy. Obě okna jsou opět umístěna lehce vpravo od druhé okenní osy patra. Následující čtyřkřídlé osmitabulkové okno prolomené téměř v ose uzavírá autentická kovaná pravoúhle provlékaná mříž, která se nyní uplatňuje jako exteriérová. Dříve však před ní bylo osazeno jednoduché šestitabulkové okno. Pod čtvrtou a pátou okenní osou se nacházejí dva menší druhotně prolomené okenní otvory osvětlující prostor pod schodištěm. Levý je stojatě, pravý ležatě obdélný lemovaný hladkou omítkovou šambránou. V intervalu mezi šestou a sedmou osou patra je umístěno čtyřkřídlé desetitabulkové okno stejného tvaru a rozměrů, jaké má okno v přízemí při severovýchodní nárožní věžici. Pod ním je prolomeno drobné pravoúhlé větrací okénko (průduch) ústící do sklepních prostor. Poslední široké okno složené ze dvou čtyřkřídlých desetitabulkových oken je situováno těsně u severozápadní věžice. Obě tato okna jsou vzhledem k prostorům, které osvětlují,

nepochybně na svém původním místě. Jejich konečná úprava, tedy sdružení do jednoho celku, patrně pochází z doby raně barokní přestavby.¹³⁴

Všech osm oken prvního patra je rámováno omítkovými šambránami s identickou profilací při vnějším okraji s okny patra východního průčelí. V intervalu páté a šesté okenní osy patra byl při rekonstrukci v 80. letech 20. století ponechán odkrytý obdélník s autentickou renesanční výzdobou [75], tedy sgrafity v podobě psaníček. Ve středním úseku průčelí, pod čtvrtou a pátou osou, jsou v úrovni mezipatra situována dvě obdélná okna osvětlující centrální schodiště severního traktu. Úprava ostění je v provedení jednotná s okny patra. Oba okenní otvory jsou čtyřkřídle, desetitabulkové, uzavřené původní exteriérovou kovanou, pravouhle provlékanou, mříží. U těchto oken se, jako u jediných v celém objektu zámku, zachovala autentická barokní křídla včetně uzavírání pomocí obrtlíků. Rovněž ozdobné rohovníky jsou původní. Těsně pod architrávem jsou symetricky s okny schodišťového prostoru dvě dvojice sdružených čtvercových okének, které osvětlují podestu schodiště vedoucího do podkroví. Okna pravděpodobně nejsou ve své původní podobě, ačkoliv jsou krytá kovanými pruty provlečenými do kříže. Před touto úpravou zde patrně byla dvě jednotná ležatě obdélná okna, orámovaná společnou profilovanou šambránou, stejně jako nyní.

Věžice při severozápadním nároží je půlkruhová, v přízemí osvětlena pouze jedním oknem orientovaným na severní stranu. Hladká omítková šambrána kolem okna je totožná s rámováním zbylých oken přízemí. Vpravo od tohoto okna je pod opadanou omítkou patrný načervenalý tón raně barokní omítky. Prostor patra osvětlují celkem tři okna, provedením obdobná, jako tomu je u protilehlé, severovýchodní, věžice. V původních obdélných šambránách kolem oken jsou druhotně osazena nižší dvoukřídla špaletová okna. Při pohledu na severní průčelí se zde již neuplatňuje okno směřující na západ, zbylá dvě okna obrácená k severovýchodu a severu ano.

Fasáda celého severního průčelí a z části i věžic byla při celoplošné barevné úpravě opatřena žlutým nátěrem (ve spodní části dokonce pruhem tmavší žluté) s šedě naznačeným soklem v kombinaci bílou barvou, která klade důraz na rámování oken.

134VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 25.

3.1.3 Západní průčelí

Zadní fasáda [76], obrácená do zámecké zahrady, je patrová s oblými věžicemi na nárožích. Nicméně toto zaoblení je v místě styku obou věžic s průčelím vyrovnáno a vytváří tak celistvou plochu. Patro člení devět oken (nepočítány věžice). Levá nárožní věžice je v přízemí na této straně bez okna. Za ní opírá nároží původní tvrže šikmý opěrák [77] dosahující až nad okenní parapety prvního patra. V jeho spodní části je patrné obnažené kamenné zdivo, jinak je hladce omítnutý. Střed přízemí, tedy v intervalu mezi šestou a sedmou okenní osou, zaujímá půlkruhově zaklenutá zadržka původního vjezdu do zahrady, popřípadě by se mohlo jednat o jakýsi ozdobný zahradní motiv (niku s kašnou, ve které mohla být umístěna například socha). Nicméně pravděpodobnější je zřejmě první z variant. Zadržku doprovází, dnes již velmi špatně znatelné,¹³⁵ obrýsování v omítce. Po levé i pravé straně této zadržky se nachází dva na výšku obdélné vstupy sloužící k průchodu do nádvoří, uzavřené svlakovými dveřmi. Jižně od pravého vstupu do nádvoří probíhá ve zdivu svislá spára. Opět spíše více patrná ze starší fotodokumentace než ze současného stavu. Dá se říci, takřka se stoprocentní jistotou, že zdivo mezi spárou a pravou nárožní věží bylo vestavěno dodatečně při raně barokní přestavbě. V dodatečné přizdínce je v přízemí prolomeno malé čtvercové okénko. Pravá nárožní věžice má z vnější strany průčelí, stejně jako levá, tvar půlválce. V patře levé je malé dvoukřídlé špaletové okno ve větší obdélné šambráně. Následují dvě dvoukřídlá špaletová okna s nadsvětlíkem lemována profilovanými ostěnicemi. Okno situované v třetí ose je identické s okny východního průčelí, tedy čtyřkřídlé osmitabulkové s příčnickem, je osazeno v hluboké špaletě. Poté následuje čtveřice slepých oken při arkádové chodbě patra. Na základě konfrontace stávajícího zaměření a terénního průzkumu se lze domnívat, že nebyla nikdy do zahrady otevřena. Další dvě okna jsou profilacemi šambrán identická s okny patra jak východního a severního, tak i západního průčelí. Opět se jedná o čtyřkřídlá osmitabulková okna s příčnickem. Poslední okno západního průčelí, prolomené již v jihozápadní nárožní věžici, bylo dodatečně zaslepeno.

---

¹³⁵Obrýsování je velmi dobře znatelné především ze starší fotodokumentace.

3.1.4 Jižní průčelí

Jižní průčelí [78-80] je bezesporu jedním z nejcennějších díky stavu dochování dvou vrstev autentických omítek. Mladší, pocházející z doby raně barokní úpravy, má načervenalou barvu. Na několika místech, kde je destruována, prosvítají velké renesanční sgrafitové obdélníky, která však nedosahují až ke korunní římsě. Raně barokní omítnutí provedené na starší sgrafitové výzdobě v místech původních bílých obdélníků odpadá a drží pouze v tmavých pásech, a to vyvolává klamný dojem pozdější výzdoby.

Přízemí je členěno celkem pěti okny rozmístěnými v pravidelném rytmu (opět nezapočítávány nárožní věžice). K jihovýchodní věžici je přistavěn přízemní domek venkovského charakteru ve své současné podobě pocházející pravděpodobně z počátku 19. století. V přízemí levé nárožní věžice [84] je prolomeno široké obdélné okénko uzavřené mříží tvořenou vzájemně provlékanými svislými a vodorovnými pruty. Nad ním jsou, již v polopatře, dva nevelké kruhové otvory s ostěnými obrýsovanými v omítce. První z otvorů je situován na jižní a druhý na jihovýchodní stranu. Doposud nebylo zjištěno, do jakého prostoru ústí, ale s největší pravděpodobností dříve osvětlovali jakýsi, zatím neprozkoumaný, prostor pod podlahou zámecké kaple. V budoucnu by bylo velmi přínosné provést sondy v podlaze kaple a objasnit tak účel těchto větracích okének. Následující stojatě obdélné okno, prolomené těsně u věžice, je opatřeno novodobou mříží (tři svislé pruty v kovovém rámu). Původní, jejíž základ tvořil kříž na všech čtyřech ramenech doplněný závitnicemi, byla odstraněna při rekonstrukci objektu v 80. letech 20. století. Okna přízemí jsou bez omítkových šambrán. Zcela jistě se jedná o původní stav z doby raně barokní úpravy průčelí, neboť se po nich nedochovaly žádné stopy ani v náznaku. Navíc v místech, kde se dochovalo autentické sgrafitové kvádrování, je omítka dotažena až k vnitřnímu okraji okenních otvorů, což bylo zcela nezbytné při tomto typu úpravy. Následuje segmentově zaklenuté okno bez mříže. Před již zmiňovanou rekonstrukcí se zde však nacházela provlékaná mříž uprostřed s vpletenou kružnicí. Mezi tímto a předešlým oknem je obnažené kamenné zdivo téměř do úrovně okenních nadpraží. Dále jsou na přízemí, v intervalu druhé a třetí osy patra, patrné stopy po odbouraném objektu přiléhajícím k tomuto průčelí včetně otisku pultové střechy (přibližně čtyřicet centimetrů pod úrovní spodního okraje šambrány okna v patře). Ve stejném místě je v omítce obrýsována zadržívka

širokého půlkruhového otvoru, pod nímž jsou, téměř v úrovni terénu, viditelné otisky čel kleneb [81]. U levého otisku je ve stěně dutina (patrně pozůstatek po zhlaví trámu bednění pro vyzdění kleneb). Půlkruhový dodatečně zazděný otvor tvořil patrně vstup do zmíněného demolovaného přístavku. Pod třetí osou patra je prolomeno další okno s cihelným segmentovým záklenkem, opatřené novodobou mříží. Následující rovněž segmentově zaklenuté okno, umístěné pod čtvrtou okenní osou patra, je kryté nepůvodní mříží. Po levé straně tohoto okna je na fasádě viditelná cihelná úzká zadržka, za níž je dutina se zbytkem prkna. Pravděpodobně se jedná o původní odpadní šachtu. Po pravé straně okna je také velmi dobře znatelná cihelná zadržka s průduchem. Nepochybně se jedná o odpadní šachtu původního převětu, jehož vyústění bylo dodatečně zazděno. Zdivo je v této části smíšené. Poslední okno přízemí se nachází v intervalu mezi šestou a sedmou osou patra. Stejně, jako předešlé, má segmentový záklenek a je opatřeno nepůvodní mříží. K přízemí jihovýchodní věže se připojuje přízemní domek.

Jihozápadní věžice [84] je v patře opatřena mělkým plochým arkýřem, neseným dvěma kamennými krakorci s vytesanými volutami na bočních stranách [85]. V arkýři je prolomeno nevelké obdélné okno osvětlující prostor kaple. Orámování profilovanou šambránou je totožné s lemováním ostatních oken patra tohoto průčelí. Arkýř kryje pultová stříška tvořená jednou řadou prejzových tašek. Dále osvětluje prostor bývalé zámecké kaple okno prolomené na jihovýchodní straně věžice. Osazené okno je však větší, než zde původně bylo a v důsledku toho je po pravé i levé straně dodatečně odsekána část šambrány. Ve spodním úseku, pod parapetem, pak chybí celá. V patře mezi nárožními věžicemi je prolomeno šest oken lemovaných shodnými šambránami, jako na straně do dvora i na všech vnějších průčelích patra zámku. Nad vlastním oknem je vždy šambrána protažena a rámuje nižší slepé okno naznačující neprovedené podkrovní polopatro. Pod opršeným svrchním nátěrem jsou doposud v těchto rámováních částečně viditelné stopy autentických malovaných dvoukřídlých oken se zasklením kruhovými terčíky [83]. Při bližším pohledu je tento typ výzdoby patrný především nad oknem arkýře jihozápadní věžice, slabě prosvítá nad prvním a pátým oknem vpravo od ní a nejznatelnější stopy jsou dochovány nad oknem těsně u jihovýchodní věžice. Čtvrtému oknu zleva chybí značná část orámování. V podstatě se dochovalo od nadpraží výše. Dvě okna u pravé, jihovýchodní, věžice jsou umístěna poměrně blízko u sebe. Přičemž okno zcela vpravo postrádá pravou část orámování. To

je zapříčiněno tím, že ve styku fasády křídla a věžice vystupuje plochý arkýř [86] podklenutý segmentovým pasem na krakorci. Nepochybně se jedná o vykonzolovaný krb se sopouchem ústícím nyní těsně pod střešní krytinou. Arkýř je zcela bez omítky a díky tomu je dobře viditelná struktura zdiva z nízkých barokních cihel. Věžice má směrem na jihozápad jediné okno, které je druhotně zazděno. Profilace orámování je dochována pouze torzálně v horní části nadpraží. Vlevo od okenního otvoru je odhalené kamenné zdivo, pouze ostění okna je vyzděno z cihel.

3.2 Nádvoří fasády

3.2.1 Východní průčelí

Východní průčelí [90], obrácené k západu, je hladce omítané, vcelku prosté. V patře jej tvoří pouze čtyři okenní osy. Levou část přízemí, tedy druhou osu, zaujímá široký otvor vjezdu s elipčítým záklenkem. Archivoltu oblouku doprovází směrem do nádvoří štukový profil,¹³⁶ který dříve nabíhal na hranolové římsy obdobné jako u vstupního portálu, dnes však není nijak ukončen.¹³⁷ Paty vjezdu chrání oktogonální odrazní kameny [91]. Vpravo od něj se otevírá termální okno. Archivolta záklenku, která dříve lemovala i tento otvor, byla zničena vedením elektroinstalace při opravě zámku v 80. letech 20. století a následně odstraněna. Atypické okno kryté novodobou mříží se skládá ze čtyř křídel a nadsvětlíku ve střední části.

Úsek vpravo od vjezdu až až k jihovýchodnímu nároží vyplňuje konstrukce přístřešku s pultovou střechou, který sloužící tamní restauraci.

Okna patra, osvětlující sál, jsou rozmístěna v pravidelných rozestupech. Provedením jsou totožná s okny průčelí do náměstí, tedy čtyřkřídlá osmitabulková při vnějším okraji rámovaná profilovanými šambrány (páska, obloun, páska). Okno situované ve čtvrté, nejkrajnější ose, je dodatečně zaslepeno.

Korunní římsa, obíhající všechna křídla nádvoří, je odlišná od té, která obíhá vnější průčelí. Zde je tvořena kymatem, na které navazuje lisis (podbrádka). I zde je však profil římsy poměrně špatně čitelný, neboť ho z části zakrývá okap a bílý nátěr povrchové úpravy znesnadňuje rozpoznání detailů.

---

¹³⁶Archivoltu tvoří odstupňovaný štukový profil – dvě pásové římsy, při vnějším okraji pak kombinace pásky, oblounu a znovu pásky.

¹³⁷Deskové hlavice, na které nasedala archivolta rámuující průjezd, byly odsekány při rekonstrukci zámku v 80. letech 20. století.

3.2.2 Jižní průčelí

Sedmiosé jižní průčelí [92], obrácené k severu, je stejně jako předešlé hladce omítané s vyznačením soklu.

Přízemí je členěno čtyřmi vstupy do místností situovaných v prvním podlaží a jedním vedoucím do druhého nadzemního podlaží. Veškeré vstupní otvory, vyjma druhého a pátého, jsou umístěny symetricky v osách patra. Dveřní výplně jsou svlakové konstrukce. Vstupy prolomené v páté a intervalu mezi šestou a sedmou okenní osou byly před rekonstrukcí zámku v 80. letech 20. století dekorovány profilovanými kamennými portály. Nyní se pravděpodobně nalézají pod současnou omítkou. Rovněž vstup na schodiště do patra byl opatřen kamenným ostěním a rovným překladem. Úpravou při již zmiňované rekonstrukci však získal segmentový záklenek a celý portál byl odstraněn. Zcela vpravo pod pátou okenní osou je v omítce patrné obrýsování po druhotně zazděném okně.

Sedm oken druhého nadzemního podlaží je rozmístěno v pravidelných rozestupech a rytmu, který narušuje pouze jediné druhotně proražené okno.¹³⁸ Toto okno také porušilo původní pravidelný rytmus průčelí, kdy plné okno vždy střídalo slepé. Rámování je provedeno profilovanými šambránami navýšenými v nadpražích suprafenestrami, které jsou lemovány identicky s okny a maskují tak podkrovní polopatro. Volné plochy suprafenester, stejně tak i slepá okna, byly původně zdobeny fiktivními zcela zavřenými malovanými okny se skleněnými terči. Okenní otvory šesté a sedmé osy jsou osazeny šestitabulkovými dvoukřídlými okny s nadsvětlíkem. Zbylá okna tohoto průčelí jsou čtyřkřídlá osmitabulková.

V intervalu čtvrté a páté osy byla v přízemí ponechána faksimile původní sgrafitové výzdoby.

3.2.3 Západní průčelí

Dvoupodlažní západní průčelí [93], obrácené k východu, je v přízemí i patře tvořeno čtyřmi vertikálně symetrickými osami.

Čtyři stlačené oblouky otevřených arkád v přízemí spočívají na vysokých hranolovitých pilířích s odsazenými náběžními římsami a sokly. Oblouky doprovázejí archivoly při vnějším okraji se štukovým profilem. Tento úsek arkádového ochozu je

---

¹³⁸Okno bylo druhotně proraženo mimo původní slepé, poněkud vpravo a v souvislosti s tím byla odstraněna i původní šambrána.

zaklenut čtyřmi poli křížové klenby bez hřebínků [98]. Zajímavý je fakt, že se zde nedochovaly, nebo nebyly vůbec instalovány, železné kleštiny. Patky kleneb jsou v zadní části stěny uloženy na náběžních hranolových římsách. V levé, jižní zdi, je prolomen vstup do prostor, které vznikly současně se stavbou arkádové komunikace a váží se k jižnímu křídlu. V ose prvního oblouku arkády je v západní zdi situován v segmentově zaklenuté špaletě vstup do zahrady. Tomuto odpovídá symetricky umístěný vstupní otvor v ose čtvrtého oblouku. Střední část západní stěny arkádové komunikace zaujímá přímo proti pilíři široká nika zaklenutá stlačeným obloukem. V zadní části niky se doposud uchoval kamenný překlad a část přizděných pilířů. Výklenek rámuje mělká štuková bosáž ve vrcholu střední části se svazkovým klenákem. Šambrána je završena subtilní profilovanou římsou, jejíž nejspodnější úsek je dekorován zubořezem. Ještě před realizací arkád byl tento portál nepochybně původním vjezdem do zahrady. Dnes je z poloviny zapuštěn pod úroveň stávajícího terénu nádvoří. Pozdějšími zásahy byl ve spodní části zapažen kamennou deskou s tesaným letopočtem 1865 a využíván jako kašna.

Patro arkádové komunikace osvětlují čtyři okna zaklenutá stlačeným obloukem. Lemují je profilované šambrány přerušené náběžní hranolovou římsou. Okna osazená ve špaletě jsou dvoukřídlá, osmitabulková s nadsvětlíkem členěným pěti vějířovitě skloněnými příčkami.

Hladce omítaná fasáda je opatřena nátěrem okrové barvy. Profilované šambrány jsou natřeny bíle.

3.2.4 Severní průčelí

Jednopatrové podélné severní průčelí [94, 95], obrácené k jihu, je tvořeno osmi vertikálně symetrickými osami.

Přízemí je členěno osmi oblouky otevřených arkád identického provedení jako u západního průčelí. Rovněž profilace a zaklenutí stlačeným obloukem s náběžními římsami je shodné. Arkádová chodba [99] je zaklenuta osmi poli křížové klenby rovněž bez hřebínků a jedním koutovým polem v severozápadním nároží. Zde se na rozdíl od předešlé arkádové komunikace dochovaly železné kované kleštiny, a sice (bráno od západu) v prvním až pátém meziarkádovém pilíři, v šestém byla druhotně vyřezána a zůstalo dochováno pouze její zhlaví, v sedmé patrně vůbec umístěna nebyla. V zadní zdi arkád je ve směru od západu k východu prolomeno celkem šest vstupních otvorů.

První, třetí a čtvrtý vstupní otvor ústí do místností přízemí. Druhý vstup situovaný ve třetí ose vede do sklepních prostor. Stejně tak šestý při jihovýchodním nároží, u kterého se v nadpraží dochovala profilovaná římsa [97]. V ose šestého oblouku je pak hlavní vstup [96] na centrální schodiště. Původně se na schodiště patrně nastupovalo dvojicí hlavních vstupů, přičemž první byl situován v ose pátého oblouku a později dodatečně zazděn. Dochovalo se po něm pouze půlkruhové okno odpovídající rozměry čelu klenby.

Osm oken patra je rámováno profilovanými šambránami identického provedení s okny západního průčelí. Konstrukce oken taktéž, pouze poslední čtyři na východní straně tvoří výjimku, neboť mají vyklápěcí nadsvětlík.

Hladké omítky byly barevně jednotné s nátěrem západního průčelí, nicméně v současnosti jsou poněkud vybledlé.

3.3 Vnitřní dispozice

3.3.1 Přízemí

Průjezd do nádvoří navazuje na hlavní vstupní průčelí. Čtvercový půdorys je zaklenut jedním polem křížové klenby bez hřebínků. Patky segmentového zaklenuí otvoru vjezdu zabíhají do kapes v klenbě, aby bylo možné otevřít obě křídla vrat, která jsou osazena na čtyřech kovových závěsech zapuštěných do zdiva. Směrem do nádvoří prostor uzavírá elipsový pas s odsazenými patkami. Dláždění je provedeno kamennými deskami nestejně velikosti. V pravé, severní stěně, průjezdu se nachází druhotně upravený vstup do prostor obřadní síně, která sestává ze tří místností (č. 21, 22, 23). První z nich [100] je čtvercového půdorysu, zaklenuta valenou klenbou s dvěma trojúhelnými lunetami bez hřebínků. Větší výseč odpovídá okennímu otvoru, menší v severozápadním rohu [102] pak patrně někdejšímu vstupu do nádvoří, později do arkádové komunikace. Vstupem prolomeným v severní zdi se prochází do druhé místnosti (č. 22). Obdélný půdorys zaklenutý valenou klenbou prostupují dva páry styčných lunet, opět bez hřebínků [103, 104]. Naproti oknu byl v západní zdi výklenek, který byl zazděn při úpravách těchto prostor v roce 1974. V ose jihovýchodní lunety byl druhotně proražen vstup z původního okenního otvoru. Věžice (č. 23) je přístupna druhotně proraženým vstupem vedeným zdivem severovýchodního nároží. Tento prostor tříčtvrtěkruhového půdorysu je zaklenut nepravidelnou kopulí se zaoblenými

výsečemi. Dvě z nich odpovídají okenním otvorům, třetí na severovýchodní straně zazděnému vstupu. Jak bylo již řečeno prostory byly v roce 1974 upraveny jako obřadní síň, přičemž byla také provedena jednoduchá umělecká úprava interiéru (před okno prolomené v severní zdi byla osazena skleněná mozaika, vstup z náměstí byl po levé straně opatřen dřevěnou mříží a obloženy stěny).

Vlevo se z průjezdu vchází do prostoru (č. 1) symetrického s místností po pravé straně. Zaklenut je valenou klenbou s půlkruhovými čely, prostoupenou pouze jednou lunetou s vytahovanými hřebínky na hranách, která odpovídá nynějšímu oknu. Jelikož však vstup z průjezdu do této místnosti je nepochybně novodobější, je pravděpodobné, že se původně v ose lunety nacházel vstupní otvor. Následující prostor (č. 2), situovaný v jihovýchodním nároží, je přístupný dveřním otvorem s rovným nadpražím. Úroveň podlahy je zde o dva stupně nižší než v předešlé místnosti. Čtvercový půdorys je opět zaklenut valenou klenbou, jejíž vrcholnice je rovnoběžná s průčelím. Na východní i západní straně prostupují klenbu dvě trojúhelné lunety s půlkruhovými čely a velmi výraznými vytahovanými hřebínky na hranách. Okna směřující na východ mají rovná nadpraží a sešikmené parapety. Prostor přilehlé věžice (č. 3) má nepravidelný kruhový půdorys zaklenutý jedním polem křížové klenby s vytahovanými hřebínky. V jižní stěně je pravoúhlá nika, která vznikla druhotnou zazdívkou okna.

Segmentově zaklenutým dveřním otvorem situovaným pod západní lunetou se vchází do prostor jižního křídla (č. 4). Do této místnosti [105] vede také samostatný vstup z nádvoří. Obdélný půdorys, zaklenutý valenou klenbou s vrcholnicí kolmou k jižnímu průčelí, prostupují po jižní straně styčné trojúhelné lunety s hřebínky, jež jsou ve středním úseku druhotně odsekány [106]. V severní části je v klenbě pouze jedna luneta, neboť proti ní je vestavěno jednoramenné schodiště vedoucí do prvního patra (přístupno z nádvoří). Místnost je uprostřed přepažena novodobou příčkou. Dveřním otvorem prolomeným v západní zdi se prochází do následující prostory (č. 5), která je rovněž zaklenuta valenou klenbou s dvojicí styčných lunet opatřených na hranách hřebínky [107]. Čela všech čtyř výsečí mírně ustupují oproti obvodovému zdivu a vytvářejí tak ve spodní části ploché římsy. Okno prolomené v jižní zdi má segmentový záklenek. Do této místnosti vede také samostatný vstup z nádvoří. Následující prostor (č. 6) je přístupný dveřním otvorem z nádvoří. Valenou klenbu s vrcholnicí kolmou k jižnímu průčelí prostupuje po západní straně zaoblená výseč, pod níž je situován

vstup. Okno prolomené v jižní čelní zdi má segmentový záklenek. Poslední místnost [109] v přízemí jižního křídla je situována při jihozápadním nároží (č. 7). Přístupná je jak z předešlé místnosti, tak samostatným vstupem vedoucím z nádvoří. Valenou klenbu zde prostupují obkročně řazené lunety. První s převýšeným čelem a hřebínky na hranách je vyzděna nad vstupem. Dvě na protilehlé straně jsou provedeny obdobně. Čela těchto dvou výsečí ve spodních partiích mírně ustupují oproti líci zdiva a lze tedy předpokládat, že zde původně byly prolomeny okenní otvory. V jihovýchodním rohu je značný úsek klenby odsekán a je zde vestavěn novodobý krb [110]. Nicméně i předtím zde pravděpodobně bylo situováno topeniště a klenba by tudíž mohla v tomto stavu být původní. Přízemí přilehlé věžice (č. 8) je přístupné z jihozápadního rohu právě popsaného prostoru. Nad kruhovým půdorysem je vyzděna křížová klenba s vytaženými hřebínky.

Po západní straně uzavírá nádvoří arkádová komunikace, která pokračuje až k jihozápadní věžici. Prostor (č. 9) situovaný v těsné blízkosti věžice je zaklenut valeně. Přilehlá místnost (č. 10) je od arkádové chodby oddělena novější příčkou, která tak přerušuje souvislou křížovou klenbu.

Severní trakt je rozdělen raně barokním dvouramenným schodištěm na dvě nestejně veliké části. Prostor (č. 11) situovaný v severozápadním nároží je přístupný z arkádové chodby. Novodobou příčkou v jižní části jsou vyčleněny dva menší prostory. Obdélný půdorys je zaklenut valenou klenbou. V severní zdi, vlevo od okenního otvoru, je prolomen vstup do nárožní věžice (č. 12). Půlkruhový prostor je zaklenut poloviční kopulí. Severozápadní kout prostupuje náběh zesílení nároží, provedený s největší pravděpodobností ještě před přístavbou věžice. Následující místnost (č. 14) je přístupná jednak z arkádové komunikace a jednak z předešlého prostoru. Nicméně tento průchod v současné době ústí do komory, která je vydělena příčkou z místnosti č. 13 a oba prostory tak nejsou průchozí. Vstup z arkádové komunikace ústí do malé předsíně oddělené tenkou příčkou s dveřmi. Valenou klenbu prostoru s půlkruhovými čely prostupuje v jihovýchodním koutě, těsně za vstupem, pouze jediná trojúhelná luneta. Pod ní je situována nika s klesajícím nadpražím, které by značilo, že zde původně před zbudováním raně barokního schodiště byl sestup do sklepních prostor. Současný sestup do sklepních prostor situovaných pod severním traktem je přístupný z arkádové chodby úzkým valeně sklenutým schodišťovým prostorem (č. 13), který vznikl vydělením

z výše popsané místnosti.

Podesta centrálního schodiště severního traktu (č. 15) je přístupna z arkádové komunikace dvoukřídlými dveřmi s nadsvětlíkem. Je velmi pravděpodobné, že původně se do arkádové chodby otevíral i druhý vstup situovaný proti levému rameni schodiště, který je dnes druhotně zazděn tenkou příčkou. Obdélný prostor je zaklenut dvěma poli křížové klenby s patkami spočívajícími na náběžních hranolových římsách stejně jako tomu je u pilířů přilehlé arkádové komunikace. Pod výstupním ramenem schodiště do prvního patra se nachází prostor (č. 16) zaklenutý stoupající valenou klenbou, oddělený od podesty dodatečně vezděnou příčkou s dveřmi. Následující místnost (č. 17) se nalézá pod mezipatrovou podestou a je rozdělena příčkou, vezděnou až pod vrchol klenby, na dvě části, v nichž jsou umístěny toalety. První z prostorů je zaklenut jedním polem křížové klenby s odsazenými patkami,¹³⁹ druhý je sklenut valeně. Obě okna osvětlující tento prostor jsou proražena druhotně.

Po východní straně sousedí s ústředním schodištěm severního traktu dva poměrně úzké prostory, které jsou přístupné samostatnými vstupy z arkádové komunikace. Prostor blíže schodiště (č. 18) je završen valenou klenbou, kterou prostupují dva páry styčných lunet s nevýraznými hřebínky na hranách (patrně byly zčásti odsekány). Styky lunet jsou porušeny závěsy elektrického osvětlení. Segmentově zaklenutá nika situovaná poblíž vstupu pod východní lunetou odpovídá někdejšímu průchodu do místnosti č. 19. Za ní následovala, blíže oknu, půlválcová nika zaklenutá konchou, ve které byla dříve pravděpodobně umístěna kamna. V současné době je však tato nika zazděna. Sousední místnost (č. 19) je, jak bylo již zmíněno, přístupná z arkádové komunikace, nicméně v nadpraží vstupních dveří se z původního kamenného portálu dochovala pouze profilovaná římsa. Za současného stavu není zřejmé zdali je ostění portálu ukryto pod vrstvou omítky, nebo bylo zcela odstraněno při rekonstrukci objektu zámku v 80. letech 20. století. Původně jednotný prostor, zaklenutý valenou klenbou s dvěma páry styčných lunet, je ve střední části rozdělen zděnou příčkou z nízkých cihel na dvě části (č. 19 a 20). Ve vstupním prostoru vyúsťuje kamenné schodiště ze sklepeních prostor (č. 01, 02). Ve druhé části prostoru je po západní straně patrná poměrně vysoká cihelná přízdívka v jejíž jižní části je nepravidelně zaseknutý segmentově zaklenutý výklenek. Zde se nabízejí dvě hypotézy. Buď se jedná o topeniště

---

¹³⁹Ve slohovém vyhodnocení plánů stavebně historického průzkumu zámku je chybně zakreslen typ klenby. Nejedná se o českou placku, jak uvádí půdorys, ale skutečně o klenbu křížovou.

kamen dříve umístěných ve vedlejší místnosti číslo 18, nebo se může jednat o pozůstatek původního topeniště černé kuchyně. Obě varianty mohou být správné, přičemž pro druhou by svědčilo i celkové dispoziční uspořádání prostoru s návazností na sestup do sklepního komplexu, kde mohly být uskladněny potraviny. Později však mohlo být původní topeniště přebudováno na příkladací prostor do kamen sousední místnosti. Ve východní zdi tohoto prostoru, poblíž okna, je viditelný do zdiva zabíhající šikmý výklenek, který nepochybně ústí do zrušeného komína, jež se dodnes zachoval nad střechou objektu. Klenba je značně znečištěna sazemi, nicméně tento fakt nelze v současnosti přičítat přípravě jídla na otevřeném ohni, neboť v nedávné minulosti se zde skladovalo uhlí. Před severní stěnou právě popisovaného prostoru vybíhá v podlaze rub kamenné klenby sklepa.

3.3.2 První patro

Přístup do prvního patra zámku je zajištěn dvojicí schodišť. První je vedeno severním traktem, druhé pak zprostředkovává samostatný vstup do patra jižního křídla.

Ústřední schodiště severního traktu [111] je dvouramenné s plnou vřetenovou zdí, zaklenuté stoupající valenou klenbou s odsazenými patkami. Klenutí nástupních ramen je při podestách ukončeno klenebními pasy, spočívajícími na přístěnných pilastrech s deskovými hlavicemi. Stupnice jsou obloženy dubovými fošnami, stejně jako podstupnice, pod kterými je však patrné cihelné zdivo. Prostor podesty (č. 24) osvětlují dvě okna situovaná v segmentově zaklenutých špaletách. Tato okna se jako jediná v celém objektu zámku dochovala téměř v autentické podobě z doby raně barokní přestavby včetně kovaných prvků, tedy ozdobných závěsů okenních křídel, rohovníků a dvojice obrtlíků. Obdélný půdorys podesty je zaklenut dvěma poli křížové klenby bez hřebínků, jejíž patky spočívají na přístěnných pilastrech. Klenební kápi a záklenek pravé okenní špalety prostupuje dodatečný svod kanalizace ze zrušených toalet umístěných na podestě při vstupu do podkroví. Druhý svod z toalet (č. 27) situovaných v prvním patře je veden zdivem východní stěny, kde vyústí a pravouhle se zalamuje, přičemž je průrazem v podestě a klenbě pod ní odveden do jímky vyhloubené před severním průčelím.

Schodiště se otevírá v prvním patře do prostorné haly (č. 25) čtvercového půdorysu, který je zaklenut čtyřmi poli křížové klenby na středový pilíř. Tento prostor vznikl propojením schodišťové podesty s přilehlou arkádovou komunikací. Ve východní

zdi, oddělující schodišťovou halu od sousední místnosti (č. 27) je druhotně vybrán prostor, který dříve sloužil jako pokladna někdejšího kina. Do podesty schodiště se otevírá obdélným oknem v dřevěném rámu. Z výše popsané haly dále stoupá dvouramenné schodiště do podkrovní.

Schodišťová hala plynule navazuje na arkádovou komunikaci (č. 26a, 26b), která obíhá obdélné nádvoří po severní a západní straně. Výstavbou arkád došlo k rozdělení severního křídla na dva trakty a po západní straně vznikla spojovací chodba, která jednak uzavřela nádvoří, ale také umožnila otevřít nový vstup zpřístupňující jižní křídlo. Východní úsek komunikace severního traktu je ukončen vstupními dveřmi do sálu [112], nad nimiž je ve štukové supraportě ztvárněn rodový erb Říčanských z Říčan.¹⁴⁰ Původně celistvý prostor koridoru je v západní části narušen výplňovými dřevěnými dveřmi [113] sahajícími až k líci klenby a dvěma sekundárně vezděnými příčkami vymezujícími tři okenní osy. V čele chodby západního křídla [114], respektive na jejím jižním konci, je prolomen vstup do zámecké kaple. Zde se intaktně dochoval štukový portál v horní části s profilovanou římsou. Nad ní je poté štukový reliéf představující svatého Antonína Paduánského. V západní zdi jsou vybrány čtyři hluboké výklenky, které odpovídají protilehlým oknům. Nedá se však předpokládat, že zmíněné niky byly dříve otevřené do zahrady, neboť nekorespondují se slepými okny západního průčelí. Veškeré okenní otvory severního i západního úseku chodby byly původně otevřené do nádvoří. Teprve až na počátku 20. století bylo přistoupeno k jejich uzavření okenními výplněmi.

Následuje místnost (č. 27), která po západní straně sousedí s centrálním schodištěm. Vstup do ní [115] je veden z arkádové komunikace. Obdélný prostor zaujímá hloubku dvouramenného schodiště a je zaklenut valenou klenbou prostoupenou třemi páry trojbokých styčných výsečí s vytahovanými hřebínky [116]. V severní zdi je prolomeno okno, jehož segmentový záklenek splývá s klenbou. Tato nálezová situace vypovídá o tom, že prostor byl původně plochostropý a klenba zde byla bezesporu vezděna až při některé z pozdně renesančních přestaveb. Kvůli této úpravě bylo nutné znovu vyzdít klenební nadezdívku, což také potvrzuje situace patrná z prostoru půdy, kdy čelní severní stěna je omítnuta hladkým štukem, který zabíhá pod zmíněnou nadezdívku. V ose prostředních výsečí jsou po pravé i levé straně vybrány ve zdivu dvě

---

¹⁴⁰Podrobný popis erbu obsahuje kapitola Umělecká štuková výzdoba, s. 72.

segmentově zaklenuté niky z nichž levá je uzavřena dvířky. Dá se předpokládat, že tyto niky dříve sloužily jako vstupní otvory. V západní zdi, blíže vstupu, je vybourána nika, která dříve sloužila pro prodej vstupenek místnímu kinu. Současně je prostor č. 27 využíván coby toalety a za tímto účelem je také rozčleněn zděnými příčkami, které však nejsou zakresleny ve slohovém vyhodnocení půdorysného plánu stavebně historického průzkumu.

Prostory (č. 28-33) situované v severovýchodním nároží, které podle půdorysného plánu z roku 1914 sloužily jako lokajna a knížecí salón s předsíní, byly z části novodobě upraveny pomocí tenkých příček. Dnes jsou přístupné pouze druhotně proraženým vstupem z arkádové komunikace, který ústí do předsíně (č. 28). Z té se dále vchází do místností č. 29 v jejíž jižní části se doposud dochovala nika po renesančním ostění někdejšího původního vstupu do sálu východního křídla. Podle tvaru ostění lze soudit, že se zde původně nacházel renesanční portál ovlivněný tvaroslovím pozdní gotiky. Nicméně otázkou zůstává, zdali se zmíněný portál, nebo alespoň jeho fragment, stále nalézá pod nynější omítkou, či byl zcela odstraněn a dochovala se pouze jeho obezdívka. Ve spodní části niky se při obou jejích krajích doposud zachovala dvojice zděných náběhů patrně pro usazení ostění. Vzhledem k této skutečnosti je zřejmé, že portál byl skutečně odstraněn a vstupní otvor druhotně zazděn. Ještě v roce 1914, podle půdorysného plánu prvního patra zámku, byl však tento vstup plně funkční. V každém případě takto pojednaný vstup vypovídá o tom, že už tehdy (pozdní renesance) se ve východním křídle nacházela nanejvýš reprezentativní prostora.

Obě místnosti (č. 29 a 30) byly v roce 2004 rekonstruovány a nyní slouží jako turistické informační centrum. Veškerá okna osvětlující prostory severovýchodního nároží, mimo věžice, mají rovná nadpraží. Rovněž stropní konstrukce jsou ploché, omítané na rákos. V tuto chvíli však nelze zcela přesně určit zdali se pod omítaným rákosem nenacházejí starší renesanční konstrukce. Severovýchodní věžice (č. 34) přístupná dveřním otvorem v nároží z předešlé místnosti je osvětlena čtyřmi okny v segmentově zaklenutých špaletách. Kruhový půdorys je zaklenut plochou kupolí prostoupenou čtveřicí trojbokých výsečí, kterým odpovídají okenní otvory. Patky klenby jsou mírně odsazeny od líce obvodového zdíva. Ve středu klenby je vpadlé kruhové pole.

Dalším prostorem, přístupným z východního konce arkádové komunikace, je sál

(č. 35) situovaný ve východním křídle [117, 118]. Tento prostor byl v době, kdy zámek vlastnilo pražské arcibiskupství sekundárně upraven vezděním příček a skládal se ze čtyř samostatných místností (vstupní předsíně, dvou komor a sálu). Někdy v 30. letech 20. století byly odstraněny nejen tyto příčky, ale také vybourána zeď vymežující rohový pokoj na jižní straně. Těmito úpravami vznikl jednotný pětiosý sál, který jde dnes zcela bez fragmentů po jakékoliv štukové nebo jiné výzdobě poukazující na jeho někdejší reprezentativní význam. Jediným detailem podle kterého je možné usuzovat, že i po raně barokní přestavbě zámku sloužil tento prostor jako reprezentativní, je dochovaná štuková výzdoba v supraportě nad vstupními dveřmi vedoucími z arkádové komunikace. Tato štukatura zpodobňuje heraldický znak Karla Adama Lva z Říčan.¹⁴¹

Stěny sálu jsou členěny na východní straně (do nádvoří) pěti, na západní čtyřmi okny s rovnými nadpražími vyjma posledních dvou, které mají segmentové záklenky, přičemž poslední okno, směřující do nádvoří, je druhotně zaslepeno. Podlaha je zde tvořena parketovými vlasy. Původní, patrně pozdně renesanční trámový zákloповý strop, je nyní zakryt rovným na rákos omítaným podhledem. Tato úprava patrně pochází z konce 18. století, kdy vešlo v platnost protipožární opatření Josefa II.

Rohový pokoj (č. 36), propojený s výše popsaným sálem, je druhotně na výšku rozdělen vestavěnou dřevěnou konstrukcí jeviště na dvě nestejně vysoká podlaží. Prostor pod jevištěm [119] je přístupný jednak z jihozápadního rohu sálu šesti schodišťovými stupni vedenými v síle zdiva nároží a jednak z prostoru jeviště dřevěným schodištěm. Zvláště markantní je v tomto prostoru níže položená podlaha oproti úrovni podlahy sálu. Rozdílné výšky podlah jsou odděleny nízkou zdí, na které spočívá konstrukce jeviště. Nicméně na základě konfrontace půdorysných plánů přízemí a prvního patra se tato zeď nenachází v místech nosné zdi přízemí. Je mírně posunuta a zatěžuje tak klenbu přízemí v nevhodných partiích. Ze současného stavu prostor však není bohužel možné zjistit původní umístění této příčky oddělující jižní křídlo od východního.

Místnost osvětlují dvě dvojice oken po východní a západní straně v segmentově sklenutých špaletách. Nutno podotknout že jižní okenní špaletou prostupuje ocelový nosník vynášející zmíněné jeviště. Druhý nosník prochází jihovýchodním nárožím, které je okosené kvůli přilehlé věžici. Poslední traverza je podvlečena pod konstrukcí

---

¹⁴¹Více kapitola Umělecká štuková výzdoba, s. 72.

jeviště ve střední části (probíhá ve směru východ – západ). Střed prostoru zaujímá nosný pilíř, rovněž podpírající jeviště. Vzhledem ke svému umístění však nepříznivě působí na vrchol klenby v přízemí. Podlaha prostoru je tvořena cementovým potěrem načervenalé barvy. Plochý strop je zde položen ve vyšší úrovni než v sále. I zde lze předpokládat, že se jedná o původní pozdně renesanční záklopový strop později překrytý rovným na rákos omítaným podhledem. Ovšem dá se spekulovat zdali je situován v původní výšce. Nadezdívka patrná z půdních prostor naznačuje, že byl původně situován o něco níže, což by odpovídalo celkově nižší poloze tohoto prostoru.

Jihovýchodní věžice (č. 37) je přístupná dveřním otvorem situovaným v nároží výše popsané místnosti. Kruhový půdorys je zaklenut křížovou klenbou [120], která je značně potřhaná (důsledek statických poruch jižního křídla). Výrazné svislé trhliny rovněž přecházejí z klenby přes záklenek jižně situovaného (zaslepeného) okna do obvodového zdiva. Podlaha je prkenná. Prostor dnes osvětluje pouze jedno okno. Po zbylých dvou se dochovaly pouze druhotně zazděné, segmentově zaklenuté, špalety. Okno směřující na východ bylo zaslepeno teprve při rekonstrukci zámeckého objektu v 80. letech 20. století. Třetí okno, směrem na jih, bylo zaslepeno patrně již při raně barokní přestavbě. V jižní části věžice (poblíž vstupu) jsou prolomena dvířka ústící do malého obdélného prostoru zaklenutého valenou klenbou. Tento prostor se však nachází mimo půdorys vlastní věžice. Je situován v hloubce zdiva ve styku nárožní věžice a jižního průčelí. V exteriéru se pak tento prostor odráží v podobě malého arkýřem. Nepochybně se jedná o původní topeniště krbu, neboť z arkýře, těsně pod střešní krytinou, vyúsťuje sopouch.

Stěny věžice, včetně niky [122] zbylé po sekundárním zazdění při raně barokní přestavbě, jsou pokryty klasicistní šablonovou výmalbou patrně z konce 19. století, ztvárňující motiv vinné révy. Klenba je opatřena bílým vápenným nátěrem s modře zvýrazněnými pásy po stranách žeber, které jsou ještě lemovány rostlinnými ornamenty. Výmalba je poměrně dobře dochována a s ohledem na fakt, že se jedná o jediný takto vymalovaný prostor z doby, kdy zámek vlastnilo pražské arcibiskupství, je i nesmírně cenná.

Následující prostory (č. 38-45) jsou již situovány v jižním křídle, které má, na rozdíl od východního, veškeré stropy klenuté. Přístupny jsou jednak jednoramenným schodištěm vedoucím z nádvoří, ale také západní arkádovou komunikací přes

jihovýchodní nárožní věžici a východním křídlem z rohového pokoje (č. 36). Z něj se vchází do předsíně (č. 38) vymezené sekundárně vloženými příčkami, které tak přerušují původní jednotné zaklenutí. Dnes je tedy zastropení tohoto prostoru tvořeno pouze úsekem valené klenby o jedné trojúhelné výseči. Dveřním otvorem prolomeným v severní klasicistní příčce je přístupný prostor (č. 39), který byl dříve využíván jako kuchyň při pořádání tanečních zábav v přilehlém sále. Místnost osvětluje pouze jediné okno prolomené v severní obvodové zdi, které směřuje do nádvoří. Strop je, stejně jako v předešlé místnosti, tvořen úsekem původně jednotné klenby. Pod úrovní podlahy severozápadního koutu prochází schodiště do patra jižního křídla.

Vlastní rameno schodiště (č. 40) je přístupno segmentově sklenutým dveřním otvorem z prostoru nádvoří a také dveřmi z místnosti č. 39. Celkem patnáct schodišťových stupňů je dnes obloženo dřevem vyjma prvního (z nádvoří), který je kamenný. Zaklenutí je provedeno mírně stoupající valenou klenbou [123], ukončenou zhruba ve třech čtvrtinách klenebním pasem vynášejícím příčku, která dnes sahá až k vrcholu klenby. Nicméně zdá se, že klenební pas je současný s výstavbou schodiště a dříve tedy patrně vynášel pouze nízkou zídku, nikoliv příčku dotaženou až ke stropu. Zbylá čtvrtina ohraničená pozdějšími příčkami je opět zaklenuta úsekem valené klenby. Spodní část patky klenby uložené v západní stěně, při vyústění schodiště, je pravděpodobně zčásti odsekána, neboť má velmi nepravidelný zaoblený tvar. Nedá se však vyloučit, že pod nánosy omítek se ukrývá pozůstatek autentické kamenné patky klenby, popřípadě hlavice někdejšího přístěnného pilíře.

Schodiště vyúsťuje do původně jednotného mázhausu (č. 41), který byl z části již při klasicistních úpravách zámku a později ještě ve 20. století sekundárně rozčleněn vloženými příčkami. Nutno tedy podotknout, že místnosti č. 38, 39, 41 a 42 byly původně spojeny a tvořily jeden prostor ukončený po jižní i severní straně jedním oknem. V jihovýchodním nároží se dále vstupuje do prostoru někdejšího prevétu (č. 42), který je osvětlen pouze malým okénkem situovaným v segmentově zaklenuté špaletě. Zaklenutí bývalého mázhausu tvoří valená klenba prostoupená dvojicí styčných lunet avšak, jak bylo zmíněno výše, narušená sekundárně vezděnými příčkami. Následuje prostor (č. 43) přístupný z předsíně dveřním otvorem v původním mělce segmentově sklenutém záklenku. Místnost osvětlují dvě okna, první situované na jižní, druhé na severní straně. Obdélný půdorys je završen valenou klenbou prostoupenou, stejně jako

vstupní hala, dvojicí styčných lunet s převýšenými čely [125]. Místnost (č. 44) je dnes přístupna dvěma dveřními otvory nacházejícími se v ose lunet předešlého prostoru. Jižněji prolomený průchod s rovným nadpražím je nepochybně autentický, neboť ho zachycuje i nejstarší dochovaný půdorysný plán prvního patra publikovaný Antonínem Podlahou v roce 1911. Druhý vstup však na tomto plánu zakreslen není a byl druhotně proražen později, patrně až ve 20. století. I tento prostor má obdélný půdorys a je zaklenut valenou klenbou, kterou však v tomto případě prostupují na východní straně dvě [126], na západní tři trojúhelné lunety s převýšenými čely. Hrany výsečí jsou vytaženy do výrazných hřebínků. Místnost osvětlují dvě okna prolomená v čelních zdech (jižní a severní). V ose severně situované lunety je po levé straně vybrána nika s rovným nadpražím. Pod střední lunetou západní nosné zdi se nachází segmentově zaklenutý vstup [127] do rohového prostoru (č. 45), který sousedí s jihozápadní nárožní věžicí a po západní straně pak s částí arkádové komunikace. Z ní byl také dříve veden vstup do této místnosti, po kterém se doposud dochovala nika. Nicméně úroveň podlah mezi oběma prostory je rozdílná. Arkádová komunikace ji má položenou zhruba o jeden metr výš. Druhý vstup [130] do prostoru je veden druhotně proraženým dveřním otvorem ve zdivu v místě styku nárožní věžice a jižního křídla. Rovněž zde se setkáváme s výškovým rozdílem, který je vyrovnám čtyřmi schodišťovými stupni. Místnost osvětlují celkem tři okna. První je prolomeno v jižní zdi, zbylá dvě na severní straně směřují do nádvoří [128]. Na tomto místě je však nutné zmínit, že levé okno je osazeno v původním výklenku, zatímco pravé bylo vybouráno druhotně při rekonstrukci zámeckého objektu v 80. letech 20. století a narušuje tak původní rytmus jižního nádvořího průčelí. Prostor je zaklenut valenou klenbou s charakteristickými renesančními koutovými lunetami [129]. Střed klenby zaujímá obdélné vpadlé pole, ve kterém by se doposud mohla nacházet fresková výzdoba respektive její fragmenty, neboť jsou v těchto místech zavěšeny tři lustry elektrického osvětlení.

Jihozápadní nárožní věžice (č. 46) byla při raně barokní přestavbě zámku upravena na soukromou zámeckou kapli a dodnes se zde dochovala bohatá štuková výzdoba kupolové klenby stropu, někdejšího sanktuaria a hlavního vstupu z arkádové komunikace. O štukové výzdobě kaple i zbylých prostor zámku je však pojednáno v samostatné kapitole této práce a proto není nutné ji zde detailně rozvádět. Omezíme se tedy pouze na samotnou charakteristiku a popis prostoru, nikoliv jeho umělecké

výzdoby.

Prostor věžice [132] osvětlují celkem dvě okna prolomená v segmentově zaklenutých špaletách. Po třetím se dochovala pouze sekundárně zaslepená nika. Okno směřující na jižní stranu je situováno v mělkém výklenku, který vznikl při adaptaci prostoru na zámeckou kapli rozšířením původní špalety a přizděním nepatrně vystupujícího arkýře. Segmentový záklenek je dekorován štukovou výzdobou (akantová rozvilina). V prostoru arkýře byl patrně umístěn oltář, o čemž se však nedochovaly žádné archivní prameny. Strop je zaklenut kupolovou klenbou, která je pokryta štukovou výzdobou. Stejně jako jihovýchodní věžice i tato trpí důsledky statických poruch. Svislé praskliny se objevují nejen v obvodovém zdivu, ale porušeno je také klenuté nadpraží vstupu z arkádové chodby. Stávající, sekundárně prolomený, vstup [131] do rohové místnosti jižního křídla je ze tří čtvrtin rámován štukovým pásem, který se v nadpraží lomí do trojúhelného tympanonu s reliéfem (andílčí okřídlená hlava, rouška). Při úpravě původní niky na vstup bylo patrně využito někdejšího sanktuaria, které bylo částečně rozšířeno a tím došlo k poškození obvodové štukové výzdoby. Zároveň při budování tohoto vstupu byla značně snížena úroveň podlahy, což můžeme velmi dobře sledovat podle prahů okenních nik a štukové šambrány kolem vstupních dveří do jižního křídla.

Dalším, předposledním, prostorem situovaným v patře zámku je sál č. 47 [133, 134], který byl v minulém století upraven jako koncertní. Přístupný je dvěma vstupy z arkádové komunikace. První je prolomen na severním konci západní chodby a je opatřen rovným nadpražím. Druhý se nachází při jihovýchodním rohu právě popisovaného prostoru a je zaklenut segmentovým záklenkem. Někdejší prostřední vstup je druhotně zazděn tenkou příčkou s jednoduchým okénkem pod segmentovým záklenkem. Plohostropý prostor byl původně rozčleněn, dle půdorysného plánu z roku 1914, dvojicí příček na tři samostatné místnosti (hostinský pokoj s přilehlou severozápadní věžicí, byt asistenta a kancelář). Sál osvětlují tři okna na severní a dvě na západní straně, osazená v původních segmentově sklenutých špaletách s okosenými rohy. Dveřním otvorem situovaným v severozápadním nároží je přístupna půlkruhová nárožní věžice (č. 48). Osazené dvoukřídlé dveře patří k nejstarším dochovaným v zámku a pocházejí z období klasicismu. Do prostoru se otevírají tři okna směřující na severovýchodní, severní a západní stranu. Klenba sestává z poloviční kupole.

3.4 Sklepy

Dva samostatné, navzájem nepropojené celky sklepů jsou situovány pod severním traktem zámku a částečně podsklepeno je i jižní křídlo.

3.4.1 Severní trakt

První soubor sklepů (č. 01, 02) situovaný ve východní části severního traktu je přístupný schodištěm s kamennými stupni z místnosti, do které se vstupuje dveřmi na východním konci severní arkádové komunikace (v plánu vyznačeno pod číslem 19). Schodiště vyúsťuje pod segmentovým pasem ze smíšeného zdiva do podélné úzké chodby, která je zaklenuta valenou klenbou. Směrem na východ navazuje na tuto klenbu široký kamenný zděný pas, za nímž chodba pokračuje a navazuje na sklepy vytesané ve skále, které se větví do dvou „lochů“. Lze předpokládat, že část sklepních prostor za vyzděným pasem, vybraných ve skále, by mohla být gotická.

Na západní straně, vlevo od vyústění schodiště, se vstupuje do většího obdélného k jihu se zužujícího sklepa, který je zaklenut kamennou valenou klenbou s půlkruhovými čely. Na východní straně je vlevo, valeně sklenutým průchodem, přístupný prostor pod schodištěm, který je zaklenut valenou klenbou kopírující stoupání schodiště. Patka klenby je vyzděna při severní části schodiště s vrcholnicí při jižní stěně. Vstupním otvorům, jak do právě popsaného, tak do celého prostoru tohoto úseku sklepa, odpovídají trojúhelné lunety s půlkruhovými čely. V severní zdi je prolomen dodatečně zaslepený větrací průduch zaklenutý stoupající valenou klenbou a dovnitř sešikmeným parapetem. Veškeré povrchy stěn i kleneb jsou v tomto komplexu sklepních prostor bez omítek. Podlahu tvoří pouze udusaná hlína popřípadě výběžky skalního masivu.

Druhá skupina sklepů (č. 03, 04) je přístupna esovitě stočeným schodištěm druhými dveřmi vpravo od severozápadního nároží arkádové komunikace (v plánu vyznačeno pod č. 13). Vstupní schodišťový prostor vznikl vydělením z místnosti situované po západní straně centrálního schodiště severního traktu. Jednotlivé stupně schodů jsou v prvním záhybu vyzděné z plochých kamenů, v druhém pak při vyústění do vlastního prostoru sklepení, z cihel. Spodní úsek schodiště je zaklenut mírně stoupající valenou segmentovou klenbou, jejíž patky nejsou ve stejné výši. V místě vyústění schodiště jsou ve zdivu vybrány dvě niky, vlevo větší, vpravo menší, oba segmentově zaklenuté. Dále je zde patrný ozub po druhotně odstraněném dveřním nadpraží. Prostor schodiště osvětlovalo v horní části druhotně zazděné okno s kovanou

pravoúhle provlékanou mříží, nicméně je zčásti umístěno pod úroveň terénu nádvoří.¹⁴²

Vlastní sklepní prostor (v plánu označeno č. 03) je zaklenut valenou klenbou s vrcholnicí kolmou k průčelí. Patky klenby jsou až u podlahy, jejíž úroveň byla původně nepochybně položena níž. V severní zdi je prolomen větrací průduch se stoupajícím parapetem i nadpražím. Po pravé, východní, straně je v klenbě trojúhelná luneta s půlkruhovým čelem, pod níž je druhotně zazděný vstup do dalšího sklepního prostoru. Dříve bylo v zazdívce vybráno několik cihel a tímto průhledem byl viditelný průchod do z části zatopeného sklepa (č. 04) zaklenutého patrně valenou klenbou.

Podlahu sklepa tvoří cementový potěr. Stěny a klenba jsou omítnuty hrubou vápennou omítkou, pod kterou je místy patrné kamenné zdivo.

3.4.2 Jižní křídlo

Podsklepení jižního křídla zámku bylo objeveno a částečně zpřístupněno teprve na počátku 90. let 20. století a z tohoto důvodu bohužel postrádá zaměření, tudíž ho nelze zcela přesně lokalizovat a konfrontovat s půdorysem přízemí zámku.

V současnosti je prostor přístupný pouze přes sklepení objektu pivovaru, stojícího v těsném sousedství zámku, naproti jižnímu křídlu. Vlastnímu sklepu předchází ještě jeden situovaný pod zámeckou zahradou, který je však velmi obtížné datovat, neboť je novodobě hladce omítaný, a to znemožňuje rozbor zdicích prvků a způsobu klenutí. Tento prostor, složený ze dvou částí, je zaklenut valenou klenbou s téměř půlkruhovými čely. V jižní části na něj navazuje identicky zaklenutá užší chodba, na jejímž severním konci je druhotná zazdívka se vstupním otvorem. Spojení kleneb širšího (položený jižně) a užšího (směřuje na sever) prostoru je provedeno pomocí mírně odsazeného pasu. Není vyloučeno, že i tento spojitý prostor byl původně součástí renesančního sklepení pod jižním křídlem. Následuje prostor,¹⁴³ který je v této části vybraný ve skalnatém podloží. Nicméně zhruba po úseku jednoho a půl metru se nachází skalní výběh, na kterém byla druhotně dozděna příčka. Lze se domnívat, že obě zmíněné zazdívky pocházejí z doby, kdy se tyto prostory staly součástí pivovarských sklepů.¹⁴⁴ Od paty skalního masivu stoupá směrem na sever úzké kamenné schodiště,

142 Okno bylo nejspíše zaslepeno při vyrovnání terénu nádvoří, který se směrem k západu svažoval.

143 V 90. letech 20. století byla zazdívka prolomena na vstupní otvor.

144 Sklepy pod zámeckou zahradou a jižním křídlem byly propojeny se sklepy pivovaru někdy v 60. letech 19. století. Do těchto prostor nevedl žádný jiný přístup, tudíž byla probourána chodba ze sklepa pivovaru a pravděpodobně došlo i k zmíněným zazdívkám, aby se stavební suť, kterou je sklepení pod zámkem naplněno, nesouvala do prostor, které měl nově využívat provoz pivovaru.

keré ústí otvorem prolomeným v cihelné podlaze do prostoru sklepa rozděleného na dvě části. Po pravé i levé straně schodiště se nacházejí dva zhruba stejně rozlehlé prostory zaklenuté valenou hrubě omítanou klenbou. V ose schodiště se prochází pod klenebním pasem do úzké, segmentově zaklenuté, chodby. Tato chodba směřuje dále na sever, pravděpodobně pod nádvoří zámku. Nicméně v zadní části sahá zával téměř až k líci klenby a není tudíž zřejmé, kam chodba pokračuje, popřípadě jak je ukončená nebo kde ústí.

Za pozornost také stojí, že v několika partiích klenby jsou dodatečně proraženy čtvercové otvory, kterými byla pravděpodobně do prostoru sklepa shazována stavební suť. Prozatím se nedá vyloučit, že by se mohlo jednat o suť pocházející z raně barokní přestavby zámku. Tento prostor si nepochybně zaslouží prohlubující stavebně historický průzkum, kterému by ovšem mělo předcházet vybrání a následná rekognoskace suti. Průzkum by také pomohl objasnit, kudy se do sklepa původně vcházelo.

3.5 Půda a krov

Půdní prostor je přístupný pokračováním ústředního schodiště severního traktu. Klenba nad nástupním ramenem je ukončena půlkruhovým obloukem, otevřeným do prostoru podkroví. Podestu před vstupem na půdu osvětlují dvě dvojice sdružených oken situovaných v segmentově zaklenutých špaletách. Výstupní rameno schodiště má jedenáct dřevěných stupnic kladených na cihelné podstupnice.

Na objektu se nad všemi čtyřmi křídly dosud dochovala původní barokní konstrukce krovů. Výjimku tvoří nárožní věžice, které prošly v 80. letech 20. století úpravou, při níž byl změněn i tvar zastřešení.

Krov nad severním traktem, který je nejširší, tvoří vaznicová soustava s ležatou stolicí zesílenou v plných vazbách věšadlem a šikmými vzpěrami. Krokve jsou uloženy do krácat kámpovaných na nezazděnou pozednici. V severozápadní části podkroví je dodatečně vložena konstrukce, složená ze dvou příhradových vazníků, která vynášejí stropní trámy sálu. Podlaha je v této části tvořena prkenným záklopem. Nad klenbami arkádové komunikace je násyp a suť, přičemž v úseku při jihovýchodním nároží jsou odhaleny ruby cihelných kleneb. Dále k východnímu průčelí je povalová podlaha na trámovém stropě. Podlaha při severovýchodním nároží je také pokryta suti, a tak není možné určit její strukturu.

Východní křídlo má téměř identickou konstrukci krovu, jako předešlý trakt.

Nejsou zde však osazena věšadla, neboť má krov menší rozpon. Mezi plnými vazbami jsou vždy tři vazby jalové (prázdné). V podlaze je patrné rozhraní, od něhož se směrem na jih, nad omítnutým podhledem sálu, dají předpokládat pozůstatky původního trámového stropu se záklopem a profilovanými lištami. Současná podlaha v této části podkroví je tvořena udusanou mazaninou a sutí. Vazný trám plné vazby při jihozápadním nároží vynáší pomocí třmenů z ploché oceli profilovaný trám stropu. Důvod vyvážení trámu právě v tomto místě je zcela zřejmý, neboť v těchto místech původně probíhala nosná zeď oddělující východní křídlo od jižního. Po jejím vybourání hrozily vážné statické poruchy stropní konstrukce a z tohoto důvodu bylo přikročeno k vyvážení stropního trámu. Stropní konstrukce nad sálem vykazuje při dynamickém zatížení chvění a mírný průhyb.

Krov nad jižním křídlem je tvořen ležatou stolicí s lichoběžnou střední a obdélnou mezilehlou vaznicí. Vzpěry se opírají do pětiboké spodní vaznice. Kráčata jsou v tomto případě kámpována na dvojici nezazděných pozednic. Vnitřní pozednice na severní straně chybí. Krov má jedno patro hambalků. Stejně jako u krovu nad východním křídlem jsou i zde plné vazby střídány třemi prázdnými (jalovými). Mezi úrovní rubů kleneb tohoto a stropy křídel přilehlých, tedy východního a západního, je markantní výškový rozdíl. Ten je způsoben nadezdívkou obvodových zdí při výškovém sjednocení objektu.

Mezi lety 2002 – 2009 prošla část krovu nad jižním křídlem statickými opravami, neboť při rekonstrukci zámku v 80. letech 20. století byly vyřezány některé důležité prvky. Bylo přikročeno ke stažení křídla kovanými táhly se závlačemi, kterých je ve vytypovaných místech umístěno celkem sedm. Dále došlo k doplnění nové a zajištění stávající volné vnitřní pozednice na severní straně, které bylo řešeno jejím podslopkováním na nově osazenou pozednici v místě původní na úskoku vnitřního líce obvodové zdi. Také byla zřízena pochozí lávka s tím, že stávající vazné trámy byly doplněny středním průvlakem podporovaným sloupky v místě nosných příčných zdí prvního patra.

Krov západního křídla (arkádová komunikace) je prosté hambalkové soustavy. Rozpon krovu je velmi úzký, a proto zde nebyla použita ani věšadla, ani šikmé vzpěry.

Zcela specifické jsou nové krovové konstrukce nárožních věžic, kdy při výše zmíněné rekonstrukci byly realizovány kuželové tvary střech. Jejich konstrukce jsou

však poplatné době, ve které vznikly, s absencí kvalitní tesařské práce. Jednotlivé krokve jsou osazeny na pozední fošnový rošt ve formě vodorovného kruhového ramenátu a zajištěny pouze hřeby. Pozední rošt, v případě jihovýchodní věžice i vaznicový kruhový rošt, nepředstavuje pevný ztužovací prvek, který by zajistil korunu obvodového zdiva.

Nadezdívka obvodové zdi jihovýchodní věžice je nad rubem klenby velmi nesourodá (částečně kámen, částečně cihly). Dvojice dochovaných dřevěných kleštín je napadena dřevokazným hmyzem a neplní tedy svou původní funkci.

Velice podstatně do statiky objektu zasáhl nový krov nad jihozápadní věžicí. Z původního krovu byl ponechán pouze základní rošt, na který byl položen fošnový pozednicový rám, který se vyklápí tlakem nových krokví. Mezi tímto roštem a rubem klenby se nachází stavební suť, prostřednictvím níž dochází k zatížení klenby v jejím vrcholu a tudíž i ke zvětšenému tlaku na obvodovou zeď. Nová konstrukce krovu nad věžicí přerušila nárožní plnou vazbu původního, kde šikmá stojka i krokve byly odřezány od vazného trámu, nad kterým proběhl nový pozednicový věnec. Oba šikmé trámy plné vazby byly zajištěny pouze kramlí.

Lze konstatovat, že v současné době je krov v dobrém technickém stavu, včetně konstrukce nad jižním křídlem, která prošla náročnou statickou opravou.

4 Stavební historie

4.1 Renesanční tvrz

Počátek výstavby renesančního šlechtického sídla v Louňovicích úzce souvisí s rytířským rodem Skuhrovských ze Skuhrova. V roce 1547 koupil Kryštof Skuhrovský od Jana z Pernštejna zboží někdejšího kláštera. V této době se zde nepochybně stále ještě nacházely pozůstatky pustého kláštera s dvorem, jak později uvádí dílčí cedule. Dvorem byl v tomto případě bezesporu myšlen objekt bývalého klášterního probošství. Prameny však nezmiňují, v jakém rozsahu a stavu se tehdy rozvaliny nacházely. Nicméně Kryštof Skuhrovský zřejmě „na Louňovicích“ nikdy nežil, neboť sňatkem s Mandelinou Popovskou z Bezejovic získal tvrz Popovice, kde se usadil a odkud také spravoval celé své panství.

Vlastní výstavba tvrze je tak spojena až se stavební aktivitou jeho syna Oldřicha Skuhrovského, který podle dílčí cedule z roku 1566 dostal jako svůj dědický díl „*klášter Louňovský, pustý, ... s poustkou dvoru téhož kláštera.*“¹⁴⁵ V uvedeném roce také pravděpodobně zahájil stavební práce. Tvrz zcela jistě nebyla budována na „zelené louce“, ale stavebník využil středověké zbytky zdiva bývalého klášterního dvora. Tuto skutečnost potvrzuje výrazně silnější zdivo části severního a východního křídla v úrovni přízemí a dodatečně odsekané nároží pro přístavbu severovýchodní věžice. Dochované zdivo tedy vyspravil, vložil do něj klenby a vyzdvihl nad nimi patro, přičemž severní křídlo poté prodloužil západním směrem. Na základě této stavební činnosti byla zbudována dvoukřídlá jednopatrová tvrz na půdorysu zrcadlově převráceného písmene „L“. Jednotlivá průčelí nechal následně dekorovat do dvouvrstvé omítky proškrabávanými sgrafitovými „psaníčky“ imitujícími kamennou bosáž. Jediné východní průčelí, které bylo patrně vstupním, bylo pokryto ornamentální výzdobou.

Tento způsob úpravy omítek byl po polovině 16. století velmi oblíbený, především pro svou nenáročnost a praktičnost, neboť kvalitní proškrabávané omítky byly trvanlivější než malby, které bylo nutno po určitém čase obnovovat. Šlechta budující nová sídla si k tomuto účelu většinou povolávala vlašské odborníky, stavitele a omítkáře, kteří do Čech přicházeli hlavně ze severní Itálie. S sebou pak přinášeli nejenom nové technologické znalosti, ale také nové slohové formy. Nicméně se museli

---

145SÚA-ZČ, ÚDZ, inv. č. 410/3, kart. č. 18. Citováno podle VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 5.

přizpůsobovat místním materiálovým i ekonomickým možnostem stavebníka.¹⁴⁶

Vlastní tvrz je v pramenech poprvé zmiňována až v dílčí ceduli z roku 1598, která byla sepsána čtyři roky po smrti Oldřicha Skuhrovského. Z této zmínky však vyplývá, že patrně ještě za jeho života byla realizována druhá renesanční stavební etapa,¹⁴⁷ v níž bylo zbudováno jednotné jižní křídlo se samostatným schodištěm vedoucím z nádvoří a obě nárožní věžice. Lze předpokládat, že zápis v dílčí ceduli, který uvádí „*nové pokoje, toho celého zavření*“¹⁴⁸, ve kterých si vymínila byt vdova po panu Oldřichovi, Marie Kristina rozená z Talmberka, se týká právě jižního křídla. Svědčí o tom také mladší typ hladkých obdélníkových sgrafit na vnější straně jižního průčelí a přilehlých věžicích, který je charakteristický pro 80. léta 16. století.¹⁴⁹ Sgrafitová výzdoba si vynutila dotahování omítky až k vnitřnímu okraji okenních a dveřních otvorů a tento detail je dodnes dobře dochovaný právě na jižním průčelí. Fasáda do dvora byla v přízemní části pravděpodobně provedena ve stejném duchu jako starší část tvrze (přesněji její západní průčelí), tedy obdobnými sgrafitovými „psaníčky“. Ovšem podstatně honosněji byl pojednán pás sgrafitové výzdoby mezi okny prvního patra, kde se nacházely zoomorfní výjevy.¹⁵⁰

Obě stavební fáze, provedené za Oldřicha Skuhrovského ze Skuhrova, následovaly v poměrně krátkém časovém sledu. Východní skupina sklepů pod severním křídlem byla vyhloubena současně s první etapou výstavby tvrze. Částečné podsklepení jižního křídla pak odpovídá druhé stavební etapě. Objekt v této podobě, otevřené trojkřídlé dispozici se třemi věžicemi v nárožích, byl vystavěn mezi lety 1566 – 1594.

Dalším významným stavebníkem tvrze v Louňovicích se následně stal mladší syn Oldřicha Skuhrovského, Oldřich Sezima Karel, který provedl několik pozdně renesančních úprav. Lze předpokládat, že k rozvinutí stavebního ruchu došlo již v roce 1610, kdy byla realizována obnova sgrafitové výzdoby vnějšího průčelí severního křídla. Letopočet vyrytý v jednom z „psaníček“ [28] tuto rekonstrukci dokládá.

146HOŠEK, Jiří; LOSOS, Ludvík. *Historické omítky : Průzkumy, sanace, typologie*. První vydání. Praha : Grada, 2007. Omítky renesance a manýrismu, s. 41-44.

147Více KAŠIČKA, František. Louňovice a Domašín : Renesanční tvrze rytířů Skuhrovských ze Skuhrova. In *Dějiny staveb : Sborník příspěvků z konference Dějiny staveb 2003*. Plzeň, 2003. s. 41-43. - Srovnání stavebního vývoje tvrze obou tvrzí v tomto období. Je zde určitá podobnost, neboť jak na tvrzi v Domašíně (zde sídlil Oldřichův bratr Smil), tak v Louňovicích byly užity v nárožích rozměrné věžice.

148NA Praha, DZV 172, lit. P 22.

149KAŠIČKA, František (pozn. 136), s. 40.

150Není možné přesně lokalizovat. Dochovalo se jen několik málo fotografií, ze kterých není patrné, ve kterých partiích průčelí se výzdoba nachází.

V žádném případě však nedatuje výstavbu tohoto křídla. Nicméně není vyloučeno, že omítka byla provedena zcela nově, jako tomu bylo u nádvorního průčelí jižního křídla. Zde se totiž do úrovně prvního patra dochovaly dvě vrstvy sgrafitových omítek, z nichž starší nese stopy po napekování.¹⁵¹ Z této nálezové situace lze usuzovat, že při provádění nových omítek na severním křídle v uvedeném roce 1610 bylo přistoupeno i k částečné rekonstrukci těchto sgrafit. Nicméně pás původní hodnotné výzdoby patra se zvířecími výjevy, který nechal provést Oldřich Skuhrovský, byl zachován a nadále plnil funkci významného architektonického prvku tohoto průčelí.¹⁵² Ze stejné doby pocházela i výzdoba pozdně renesančního, dnes již zbořeného, špýcharu, který byl zdoben sgrafity totožnými se severním průčelím.¹⁵³

Zdá se, že do propuknutí českého stavovského povstání a bitvy na Bílé hoře neprobíhala na louňovické tvrzi žádná stavební činnost. Ostatně k oživení stavební aktivity nedošlo ani v pobělohorském období, kdy byl rodový statek Oldřichu Sezimovi v roce 1623 za účast na „ohavné rebelii“ vzat a změněn na manský. Navíc byl velice zadlužený a jeho panství bylo „*spustěný a od soldatův nanejvýš zplundrovaný*“.¹⁵⁴ v souvislosti s právě probíhající třicetiletou válkou, tudíž na případné úpravy neměl finanční prostředky. Teprve poté, když mu byl, zřejmě v roce 1636, statek navrácen, mohl pomýšlet na nějaké stavební inovace, ke kterým patrně došlo až po skončení války. Ještě v roce 1645 byla situace v Čechách bouřlivá a necelých deset kilometrů od Louňovic se v tomto roce střetla švédská a císařská vojska v bitvě u Jankova, při které byly vypáleny všechny okolní vesnice. Nicméně Louňovicím se tato tragédie vyhnula. Od čtyřicátých let 17. století Oldřich Sezima zastával významné úřady, a proto měl mnoho důvodů přestavět rodovou tvrz na reprezentativní zámek, který by odrážel výraz jeho nových společenských potřeb.

Pozdní renesance pomalu, ale jistě, doznívala a prolínala se s nově nastupujícím raným barokem a někdy v tomto období stavebník Oldřich Sezima Karel Skuhrovský realizoval patrně pouze zlomek svých představ o přestavbě tvrze na zámek. Namísto honosnými arkádami, uzavřel volnou západní stranu trojkřídlého objektu už jenom

---

151SMRKOVSÝ, Miloslav (pozn. 113). - Patrně z fotodokumentace, která je součástí průzkumu sgrafitové výzdoby.

152Archiv ÚM Louňovice pod Blánkem. - Z fotodokumentace uložené na úřadu městyse je zřejmé, že výzdoba se zvířecími motivy je provedena přímo na zdivu, není pod ní viditelná žádná jiná vrstva omítky. Fotografie byly pořízeny při rekonstrukci zámku v 80. letech 20. století.

153SMRKOVSÝ, Miloslav (pozn. 113), s. 2.

154NA Praha, SM-S 201/1.

prostou zdí, která nepřevyšovala výšku přízemí. Ve střední části této zdi zároveň zbudoval nový portál s bosovaným ostěním, kterým se vjíždělo do zahrady. Ve východním průčelí zřídil obdobný, centrální vstupní portál,¹⁵⁵ s mělkou obvodovou bosáží, díky kterému bylo zároveň zapotřebí nově zaklenout průjezd.¹⁵⁶

Poslední úpravy, které ještě stačil provést před svou smrtí, se týkaly vybraní sklepních prostor v západní části pod severním křídlem. Více toho již nestihl, neboť v roce 1652 zemřel.

4.2 Raně barokní zámek

Podle zápisu v deskách zemských větších z roku 1656, který byl pořízen v souvislosti s dělením majetku po smrti Oldřicha Sezimy, se již nehovoří o tvrzi, ale o zámku v Louňovicích. Tehdy už byl „*od kamene dobře vystavěný, se všemi pokoji, sklepy vrchními i podzemními, marštalemí, chlívy, kuchyní, ratejnou, zahradami při zámku a se všemi k tomu náležejícími případnostmi.*“¹⁵⁷ Raně barokní přestavba se ještě stále nesla v duchu doznívající renesance. Poslední zásadní stavební akce na zámku je spojena s osobou stavebníka a významného šlechtice, Karlem Adamem Lvem z Říččan, jenž vlastnil louňovické panství v letech 1659 – 1672. V tomto období v podstatě realizoval neuskutečněné plány svého zesnulého tchána Oldřicha Sezimy Karla Skuhrovského.

V první etapě přestavby proběhlo sjednocení výšky všech tří tehdy existujících křídel, především jižního, které bylo původně nižší. Nicméně místnosti patra byly klenuté, a proto neprošly stavební úpravou. Došlo pouze k navýšení obvodových zdí, čímž vzniklo polopatro, které nebylo nikdy využíváno. O tom, že stavebník prováděl raně barokní přestavbu v renesančním duchu, svědčí také přístavba půlválcové věžice k severozápadnímu nároží, čímž byl objekt nejen symetrizován, ale také se přiblížil schématu italského kastelu. V interiéru věžice se dodnes dochoval náběh opěrného pilíře, který původně opíral pouze severozápadní nároží starší tvrze.

Následně nechal Karel Adam Lev z Říččan vyrovnat terén nádvoří, který se původně nesporně svažoval směrem k západu, navážkou. Tuto hypotézu lze vyvodit ze snížené úrovně položení podlah v přízemních prostorách situovaných v západní části

---

155Za jistou analogii lze považovat vstupní portály Dietrichsteinského a Hrzánovského paláce v Praze na Hradčanském náměstí.

156Průjezd byl původně patrně zaklenut valenou klenbou s vrcholnicí rovnoběžnou s průčelím, stejně jako v sousedních místnostech. Toto řešení však bylo pro průjezd značně nevyhovující.

157NA Praha, DZV 172, lit. P 22.

jižního křídla. Tímto bylo budoucí staveniště připraveno pro druhou fázi raně barokní přestavby, tedy pro vložení arkádové komunikace.

Druhá stavební etapa patrně probíhala někdy mezi léty 1665 – 1670, ovšem jedná se pouze o hypotetickou úvahu. Počátek této stavební fáze nelze doložit, nicméně její ukončení v roce 1670 je zcela správná a opodstatněná domněnka.

Stavebník zde ohleduplně respektoval starší rozvrh stavby, když po západní a severní straně nádvoří zbudoval arkádové komunikace. V souvislosti s touto přestavbou bylo nutné vybudovat nové dvouramenné schodiště ve střední ose severního křídla. V návaznosti na tento stavební počín proběhly i některé dispoziční změny v tomto křídle: Vložením arkádové komunikace došlo k rozdělení původního křídla na dva trakty. Západní část přízemí pak byla nově zaklenuta, neboť tyto prostory byly do této doby patrně neklenuté. Pravděpodobně také došlo k rozdělení prostor v západní části patra, kde se podle plánu z počátku minulého století nacházely tři místnosti.¹⁵⁸

Starší zeď s bosovaným vjezdovým portálem do zahrady, která se nově stala součástí arkád, se na svém jižním konci původně zalamovala a vytvářela tak mezi ní a jihozápadní věžicí nezastavěný kout. Při stavbě arkád byla tato zeď dotažena až k nárožní věžici, přičemž v přízemí tak vznikly nové prostory a v patře protažení chodby umožnilo otevřít nový vstup do věžice. Po vyrovnání nádvoří se také snížila podchodná výška západního portálu natolik, že bylo nutné jej zazdít. Místo něho však byly prolomeny dva nové vstupy v pravé a levé krajní arkádě.

Vznik arkádového ochozu lze přibližně datovat k roku 1670, neboť ve stejném roce nechal stavebník Karel Adam Lev z Říčan zbudovat dva nové vstupy na obou koncích arkádové komunikace. První do sálu ve východním křídle, jenž má v supraportě ve štuku provedený znak pánů z Říčan, je opatřen letopočtem 1670.¹⁵⁹ Druhý, zpřístupňující zámeckou kapli v jihozápadní věžici, je dekorován štukovou postavou světce. Rovněž štuková výzdoba stropu kaple je datována rokem 1670. Jelikož se oba zmíněné vstupy bezprostředně váží k arkádové chodbě, dovolují tak její výše uvedenou dataci.

Při raně barokní úpravě zámku Karel Adam Lev z Říčan rovněž přestavěl kostel Nanebevzetí Panny Marie. Arkády v nádvoří jsou totožné s arkádami vynášejícími

---

¹⁵⁸Je téměř jisté, že rozdělení prostor na tři místnosti, zaznamenané v plánu z roku 1914 (NA Praha, APA-H, kart. č. 446, sign. XII/3/36-65), je původní a pochází z této fáze přestavby zámku.

¹⁵⁹Objev autora práce. Doposud nikým nezjištěno a nepublikováno. Totéž platí u štukové výzdoby stropu zámecké kaple a krby v oratoři kostela.

hudební kruchtu v kostele. Nad sakristií poté zbudoval oratoř, ve které nechal ve štuk provést alianční znaky. Štuková výzdoba je provedením naprosto shodná se štukovou supraportou nad vstupem do sálu ve východním křídle. Rovněž datace se shoduje, neboť i tento znak je opatřen letopočtem 1670.

Stavební aktivita na zámku v Louňovicích byla v této fázi završena konečnou úpravou všech průčelí, včetně provedení malovaných iluzivních oken, ale pouze v místech, kde to dovoloval prostor, tedy v suprafenestrách o polopatro zvýšeného jižní jižního křídla.

Raně barokní přestavbou byl realizován ideál renesančního zámku, který představoval uzavřenou čtyřkřídlovou dispozici kolem středního nádvoří s arkádovými ochozy po stranách. Celé toto pojetí vycházelo ze schématu italského kastelu, který zde v této době již neplnil fortifikační funkci.

Po smrti posledního šlechtického majitele, Karla Adama Lva z Říčan, již nikdy nedošlo k výraznému oživení stavebního ruchu, jako v období pozdní renesance nebo raného baroka. V roce 1672 přešlo louňovické panství na základě jeho poslední vůle do majetku pražského arcibiskupství. Tomu se patrně pro zámek nedařilo nalézt vhodné využití, neboť ho následně mezi roky 1673 – 1676 pronajalo Janu Jakubu Peceliusovi z Adlersheimu. Pražské arcibiskupství mu sice povolilo provádět případné přestavby, nebo úpravy, nicméně už jenom vzhledem k tomu, že objekt nebyl v jeho vlastnictví, nedošlo k žádným stavebním zásahům. K dílčím úpravám, především interiéru, mohlo dojít po nástupu arcibiskupa Jana Bedřicha hraběte z Valdštejna, který dal dekorovat vjezdový portál svým znakem. Erb je ve spodní části opatřen letopočtem 1675. Nutno ovšem podotknout, že z této skutečnosti nelze vyvozovat nějakou významnější stavební činnost, neboť stejnými erby opatřil i několik dalších arcibiskupských objektů, jako např. zámek v Červené Řečici, Novém Rychnově či Hněvkovicích. Pokud tedy na louňovickém zámku přeci jenom došlo k nějakým úpravám, týkaly se skutečně pouze interiérů, a to ve smyslu výzdoby. V žádném případě však nenechal zřídit „arcibiskupskou“ kapli se štukovou výzdobou v jihozápadní nárožní věžici, jak je mu často připisováno.¹⁶⁰

---

160 Tuto mylnou informaci uvádějí následující autoři: PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu benešovském*. Praha, 1911. Louňovice zámek, s. 161; RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Nejstarší dějiny Louňovic pod Bláníkem (II.) : Louňovice pod panstvím Tábora a za šlechtických majitelů, 1420 – 1672*. Časopis Národního muzea CXXXIV, č. 1. Praha, 1965, s. 20; VILÍMKOVÁ, Milada, et al. *Zámek Louňovice pod Bláníkem*. Praha : Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, 1974, s. 40, 50; KAŠIČKA, František. Louňovice

4.3 Klasicistní úpravy

Ačkoliv pražské arcibiskupství vlastnilo louňovický zámek více než 250 let (1672 – 1924), nepřistoupilo k žádné zásadní přestavbě. Provádělo spíše drobné úpravy, které změnilo především vzhled interiéru. Tyto zásahy by ovšem bylo nutné upřesnit restaurátorským průzkumem. Nicméně ani za nejbližších nástupců arcibiskupa Jana Bedřicha z Valdštejna nedošlo k významnějším stavebním úpravám objektu.

Určitou pozornost zámku věnoval až arcibiskup Vilém Florentin kníže Salm-Slam. Koncem 18. nebo počátkem 19. století nechal rozdělit původně jednotný prostor situovaný v patře při severovýchodním nároží, který se dodnes z části dochoval. Tyto místnosti poté byly označovány jako „knížecí pokoje“ a sestávaly podle plánu z roku 1914 z předsíně, knížecího salonu a „rundelky“. Po západní straně pak sousedily s lokajnou. Totožné dispoziční uspořádání je zachyceno zatím na nejstarším dochovaném plánu z roku 1911, který publikoval Antonín Podlaha.¹⁶¹ Další klasicistní úpravy, tentokrát však daleko menšího rozsahu, realizoval v přízemí, konkrétně v prostorách vpravo od ústředního schodiště.

Stavebně historický průzkum¹⁶² naprosto chybně v tomto období přičítá zbudování schodiště do patra jižního křídla Vilému Florentinu Salm-Salmovi. Schodiště nepochybně vzniklo současně s výstavbou tohoto křídla, tedy v druhé renesanční etapě. Toto tvrzení se opírá o fotodokumentaci pořízenou v rámci průzkumu sgrafitové výzdoby zámku z roku 1957.¹⁶³ Z ní je jasně patrné, že odhalená sgrafitová výzdoba v místech destrukce svrchních omítek je dotažena až k původnímu kamennému portálu. Pokud by schodiště, jak uvádí stavebně historický průzkum, bylo zbudováno až počátkem 19. století, sgrafita by byla v okolí ostění značně poškozena vybouráním zcela nového vstupu.

Mezi lety 1800 – 1810 došlo nejspíše k vyzdění stávajících příček v patře vymezujičích výstupní část výše uvedeného schodiště a příčky rozdělující původně jednotný prostor mázhausu na dvě poloviny.

Arcibiskup Salm-Salm nechal také přeložit střechu zámku, přičemž byla

---

a Domašín : Renesanční tvrže rytířů Skuhrovských ze Skuhrova. In *Dějiny staveb : Sborník příspěvků z konference Dějiny staveb 2003*. Plzeň, 2003. s. 41.

161PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese benešovském*. Praha, 1911. Louňovice zámek, s. 159.

162MILADA, Vilímková et al. (pozn. 11), s. 50.

163SMRKOVSKÝ, Miloslav (pozn. 113).

šindelová krytina nahrazena pálenou. Ze zprávy o této opravě není zřejmé, zdali byl současně zkonstruován i nový krov. Velké rozestupy krokví však naznačují, že byl ponechán a pouze zesílen.

Podle hlášení z roku 1872 hrozily zřícením stropní trámy nad hostinským pokojem, nacházejícím se v patře při severozápadním nároží.¹⁶⁴ Lze předpokládat, že v témže roce došlo k jejich opravě nebo výměně.

4.4 Novodobé utilitární zásahy

V porovnání se současným stavem lze od počátku 20. století v zámku vysledovat pouze stavební zásahy utilitárního charakteru. Jedním z nich je i zbudování nových toalet na jižním konci západní arkádové komunikace v roce 1901.

Na základě rozboru staršího půdorysného plánu prvního patra zámku v konfrontaci se současnou situací lze vyvodit, že někdy mezi roky 1911 – 1914 došlo k několika dílčím zásahům. Především k zaslepení okenního otvoru v západní zdi jihozápadní věžice (v barevném vyhodnocení SHP chybně značeno) a dále k dodatečné zazdívce okna jihovýchodní věžice směřujícího na jih. V této době byla také vložena příčka do západněji situované místnosti prvního patra jižního křídla.¹⁶⁵

Následné zásahy již spadají do doby, kdy zámek zakoupila tělocvičná jednota, tedy po roce 1925. Jednalo se především o vybourání příček v prostorách prvního patra východního křídla, čímž vznikl jednotný sál prostupující částečně do prostor jižního křídla. V místě prostupu do jihovýchodní části byla poté dodatečně vložena konstrukce, která tento prostor rozdělila na dvě nestejnoroadě vysoká patra, přičemž horní podlaží sloužilo jako jeviště divadla. Obdobně byly vybourány příčky v patře při severozápadním nároží, čímž vznikl sál, který byl původně rozčleněn na tři místnosti. Další změny spočívaly ve vybourání nového dveřního otvoru vlevo od vstupu do sálu ve východním křídle a s tím souviselo i dodatečné vložení nových příček. Novodobým úpravám se nevyhnulo ani přízemí objektu. V západní části severního traktu byl příčkou rozdělen původně jednotný klenutý prostor.

V 80. letech 20. století prošel zámek velmi rozsáhlou rekonstrukcí, při které byly realizovány další utilitární úpravy. Znovu se otevíraly některé dodatečně zazděné vstupní otvory, především v jižním křídle, a došlo i k zazdění okna v jihovýchodní

¹⁶⁴Označeno v plánu prvního patra zámku z roku 1914 (NA Praha, APA-H, kart. č. 446, sign. XII/3/36-65).

¹⁶⁵Tato příčka byla opět vybourána při rekonstrukci objektu v 80. letech 20. století.

věžici orientovaného na východ.

Nutno ovšem dodat, že veškeré dodatečné úpravy interiéru i exteriéru z tohoto období objekt spíše degradovaly.

4.5 Relikt sgrafitové omítky v domě čp. 86

Objekt domu čp. 86, těsně přiléhající k jihovýchodní věžici zámku, je v současnosti tvořen dvěma přízemními křídly. V této podobě je zakreslen již v plánu císařského otisku stabilního katastru z roku 1841. Dispoziční členění interiéru zachycuje náčrt adaptace bytu pro arcibiskupského hajného a zahradníka z roku 1876 a toto členění se dochovalo v nezměněné podobě dodnes.

Při terénním průzkumu objektu jsem objevil pozůstatek sgrafitové výzdoby v prostoru schodiště vedoucího do podkroví. Jádru stavby je nesporně starší než zaměření stavu patrného před polovinou 19. století. Původně zde zřejmě stál objekt obdélného půdorysu přistavěný svým severním průčelím k jihovýchodní věžici zámku. Vyplývá to z nálezové situace, kdy se v již zmíněném prostoru schodiště dochovala část korunní římsy, která nepochybně zdobila starší východní průčelí domu. Právě toto průčelí bylo při úpravě fasády jižního křídla zámku, tedy patrně v 80. letech 16. století, pokryto totožnými obdélnými sgrafity a tvořilo tak exteriérovou omítku. Za jakým účelem byl tento objekt zbudován, není zcela jasné. Pravděpodobně je však buď stejně starý, nebo dokonce o něco starší než jižní křídlo zámku. Tuto domněnku potvrzuje do úrovně prvního podlaží neomítnuté zdivo jihozápadní věžice ve styku se severozápadní částí domu. Na zdivu věžice nejsou patrné žádné stopy po jakémkoliv dřívější omítkové úpravě. Patrně tedy nebyla nikdy omítnuta, a to právě z důvodu existence starší stavby.

V objektu je také dodnes dochována černá kuchyně, zaklenutá valenou klenbou s lunetami, z níž se otvorem v podlaze sestupuje do sklepních prostor. Nicméně tento sklep není propojen s komplexem sklepů pod jižním křídlem zámku. Situace ohledně stáří konstrukcí domu je poměrně komplikovaná. Doposud mu nebyla věnována patřičná pozornost, a proto neexistují žádné podkladové materiály v podobě plánů nebo například stavebně historického průzkumu. V 70. letech 20. století byl dokonce považován za natolik nehodnotný, že měl být demolován a ustoupit tak pohledu na jihovýchodní (JV) část objektu zámku.

Za pozornost bezpochyby také stojí, že místnost situovaná mezi černou kuchyní a JV věžicí je opatřena plochým na rákos omítaným stropem s fabionovou římsou.

Tento způsob úpravy stropů byl běžný od 2. poloviny 18. až do 19. století. Lze se tedy vcelku oprávněně domnívat, že mezi černou kuchyní a JV věžicí se mohlo nacházet zcela volné prostranství (nezastropené, nezastřešené), jakýsi dvůr, který byl zastavěn až v pozdější době. Nasvědčovala by tomu také úzká chodba v západní části objektu táhnoucí se od severu k jihu. Tato hypotetická úvaha by ovšem znamenala, že nově objevená sgrafitová výzdoba se nacházela pouze na spojovací zdi dodatečně uzavírající po východní straně malý dvůr.

Pro upřesnění stavebního vývoje tohoto objektu bude v budoucnu nezbytně nutné provést stavebně historický průzkum, který by také objasnil rozsah předpokládaného renesančního jádra a jeho vztah k zámku. Není totiž vyloučeno, že později bylo starší jádro budovy využíváno jako malý pivovar, který je zmiňován již při rozdělování pozůstalosti po Oldřichu Skuhrovském ze Skuhrova v roce 1652.

5 Umělecká štuková výzdoba

5.1 Zámecká kaple

5.1.1 Popis a rozbor štukatur

Zámecká kaple, zasvěcena svatému Antonínu z Padovy, je situována v prvním patře jihozápadní nárožní věžice. Jedná se o kruhový prostor osvětlený dvojicí oken, z nichž jedno je prolomeno v arkýři. Štuková výzdoba pokrývá kupolovou plochu klenby, záklenek arkýře a ostění niky po původním sanktuariu, které bylo později sekundárně upraveno na vstup.

Štukatury kaple, především tedy kupole [135], patří bezesporu k nejhodnotnější dochované umělecké výzdobě interiérů zámku. Nutno zmínit, že dosud nebyly podrobeny hlubšímu zkoumání. Pouze okrajově se jimi zabývalo několik autorů, kteří se však zaměřili výhradně na obecný popis.¹⁶⁶

O výzdobě zámecké kaple se nezmiňují žádné archivní prameny a patrně již po roce 1672, kdy zámek zdědilo pražské arcibiskupství, nesloužila duchovním účelům. Rovněž o jejím mobiliáři neexistují jakékoliv písemné zprávy. Dochovaly se pouze inventáře sestavené po 2. polovině 19. století, které ji však vůbec neuvádějí, z čehož lze usuzovat, že v té době již nebyla zařízena ani užívána. Štukové reliéfy, stejně jako stěny prostoru, byly v průběhu staletí mnohokrát přemalovány. Současný vápenný nátěr se omezuje pouze na okrově žlutou, již jsou vymalovány stěny a bílou, kterou jsou opatřeny štukatury. Několik vrstev nátěrů však překrývá některé jemnější detaily výzdoby, které tak ztrácejí na plasticitě.

Vlastní štukovou dekoraci kaple je možné rozdělit na kupolovou klenbu s kruhovým medailonem, římsu probíhající v patce kupole, záklenek arkýře a ostění někdejšího sanktuaria.

Vrchol kupole zaujímá kruhové pole v profilovaném rámci, který se skládá z dvojice oblounů mezi něž je vložen věnec tvořený akanty. Střed medailonu [136] obsahuje pole v němž je v nízkém reliéfu (*basso rilievo*) ztvárněna holubice zpodobňující Ducha svatého, kterou doprovází čtveřice andílčích okřídlených hlav. Zbylá plocha je plasticky modelována tak, aby vytvářela iluzi nebeské klenby. Prostor

---

¹⁶⁶VILÍMKOVÁ, Milada, et al., (pozn. 11), s. 40-41; RADOMĚRSKÝ, Pavel (pozn. 34), s. 20; PODLAHA, Antonín (pozn. 162), s. 161.

mezi kruhovým medailonem a římsou probíhající v patce kupole vyplňují čtyři postavy andělů, kteří přidržují stuhy, na nichž jsou zavěšeny bohaté plodové kytice.¹⁶⁷ Figury andělů jsou provedeny ve vysokém reliéfu (alto rilievo). Dá se předpokládat, že vznikly odlitím štukové hmoty do formy a teprve poté byly sekundárně umístěny na plochu klenby. Zde mohly být popřípadě ještě upraveny některé detaily, jakými jsou mimika obličejů, vlasy či křídla. Modelace těchto tvarů jsou nanášeny z ruky neboli *taille directe*. Oděv andělů je tvořen pouze pruhem látky, který volně splývá od ramene přes hrudník dolů, kde zakrývá intimní partie. Dvojice postav situovaná v ploše nad záklenkem arkýře se svým pojetím, především obličejové části [137, 138], vymyká zbylým dvěma. Nabízí se tedy hypotéza, že se zde nechal zvěčnit samotný objednavatel výzdoby, Karel Adam Lev z Říčan, se svou, tou dobou již zesnulou, manželkou Lidmilou Mandelanou. Velmi precizně propracované festony, umístěné vždy mezi dvojicí andělů, jsou zavěšeny na stuhách. Spodní část stuhy je ve všech čtyřech případech opatřena sponou. Zde stojí za pozornost, že pouze dvě ze spon jsou pojednány ve formě svatováclavské koruny. V první z nich jsou vyryty iniciály W H S [141], druhá obsahuje dataci 1670 [142], tedy rok založení kaple. Samotné festony jsou komponovány z rozmanitého ovoce a květů. Díky svému detailnímu a velmi jemnému zpracování není pochyb o tom, že byly modelovány přímo na klenbě takzvaně z ruky.

Bohatě profilovaná římsa, která probíhá v patce kupole, se skládá ze třech částí. Ve spodním pásu se nachází perlovec, nad ním následuje vejcevec a nakonec palmetový ornament. Na jihozápadní straně římsa kopíruje segmentové zaklenuí arkýře. Záklenek je dekorován akantovou rozvilinou [143], jež je provedena v nízkém reliéfu.

Štuková výzdoba severovýchodní stěny rámuje původní sanktuarium, které bylo později prolomeno na vstupní otvor. Štukový pás sestává z pásy, oblounu a perlovce, přičemž se v nadpraží lomí do trojúhelného tympanonu, který po obou krajích zdobí akroterie v podobě plamínek ohně. Rovněž jeho vrchol je dekorován, ale je poněkud nejasné, zda se jedná o plamen či akant. Při poslední výmalbě zámecké kaple nebyl totiž akceptován základní koncept barevnosti v důsledku čehož došlo k překrytí tohoto prvku nátěrem shodného odstínu, který tak splývá se stěnou. Středovou plochu tympanonu zaujímá reliéfní vyobrazení andělů okřídlené hlavy pod níž je ztvárněn motiv roušky [144]. Nicméně obličej andělů není, přestože se štuk nachází na poměrně exponovaném

---

167VILÍMKOVÁ, Milada et al. (pozn. 11), s. 41.

místě, propracován do takových detailů, jako výzdoba kupole. Reliéf postrádá jakoukoliv výrazovou mimiku tváře. Oční jamky jsou jen velmi zlehka naznačeny a ústa můžeme už pouze jen tušit. Obdobně je tomu u vnitřního rámování perlovcem, který místy přechází spíše do pásky. Ovšem zcela jistě se nejedná o původní stav. Především rámování reliéfu bylo poškozeno při druhotném průrazu sanktuaria na vstupní otvor a při snaze doplnit poškozené části již nebyl respektován autentický dekor, tedy pás z perlovce.

5.1.2 Otázka objednavatele a autora výzdoby

Objednavatelem veškeré štukové výzdoby nejen interiérů zámku, ale také oratoře farního kostela Nanebevzetí Panny Marie, byl nesporně poslední světský držitel louňovického panství, Karel Adam Lev z Říčan. Zámek v Louňovicích, který si zvolil za své rodové sídlo, získal po smrti manželky Lidmily Mandaleny rozené Skuhrovské ze Skuhrova v roce 1659. V tomto roce také započal realizovat poměrně rozsáhlou přestavbu tvrze na reprezentativní zámek.

Otázka zadavatele výzdoby nebyla nikdy předmětem zájmu současného bádání a docházelo pouze k přejímání chybné informace, kterou poprvé publikoval Antonín Podlaha. Ve své knize „*Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu benešovském*“¹⁶⁸ totiž v souvislosti se štukaturami zámecké kaple uvedl, že je „*na jednom pásku festonu letopočet 1675*“¹⁶⁹. Tento nesprávný údaj dále přebírali autoři, kteří se dějinami zámku a jeho uměleckou výzdobou zabývali v průběhu 20. století.¹⁷⁰ Z tohoto důvodu byla role objednavatele výzdoby neprávem přičítána Janu Bedřichu hraběti z Valdštejna, který byl v uvedeném roce jmenován pražským arcibiskupem.

Autorem štukové dekorace je neznámý umělec, jehož jméno není možné dohledat ani v archivních pramenech, neboť se nedochovaly žádné stavební účty. Rovněž iniciály W H S, které jsou vryty do jednoho z pásků festonu, nemusí nutně představovat monogram autora. Dokonce je vysoce pravděpodobné, že se skutečně nejedná o počáteční písmena jména tvůrce, neboť zmíněné iniciály se vyskytují pouze v zámecké kapli, nikoliv na zbylých štukách. Mnohem reálněji se tedy jeví hypotéza, že by se mohlo jednat o takzvaný iniciálový zápis, jímž se prostřednictvím začátečních

---

168PODLAHA, Anotnín (pozn. 162).

169Ibidem, s. 161.

170VILÍMKOVÁ, Milada, et al., (pozn. 11), s. 40-41; RADOMĚRSKÝ, Pavel (pozn. 34), s. 20; PODLAHA, Antonín (pozn. 162), s. 161.

písmen zapisovaly různorodé citáty a hesla. Tento způsob zápisu byl velmi oblíbený zejména od druhé poloviny 16. až zhruba do konce 17. století. Pokud bychom tedy předpokládaly, že iniciály W H S představují právě takovýto typ zápisu a jsou zaznamenány v německém jazyce, mohly by být poměrně snadno dešifrovány. První dvě písmena by teoreticky mohla znamenat buď „Wohl Herr“ nebo „Wie Herr“, což ve volném překladu znamená Bůh. Koncové „S“ by poté představovalo zkratku slova „segnet“ neboli žehná. Plné znění tedy pravděpodobně prezentuje krátký text „Bůh žehnej“, který dále koresponduje s rokem založení kaple 1670.

Nalézt analogii k louňovickým štukaturám se i přes veškeré vynaložené úsilí jeví jako nesnadný úkol. Dospět alespoň k autorskému okruhu pomocí srovnávací metody je nadmíru obtížné, neboť štukové dekorace v okolních, ať již zámcích či kostelích, jsou buď nedostupné nebo pocházejí z období mimo sledovaný časový rámec. Prozatím tedy není možné vyřknout jakoukoliv hypotézu podpořenou fakty, na základě kterých by bylo možné alespoň přibližně určit autora.

5.2 Reliéf sv. Antonína z Padovy

Vstup do zámecké kaple, situovaný na jižním konci západní arkádové komunikace, je dekorován štukem předznamenávajícím reprezentativní prostor do kterého ústí. Intaktně se zde dochoval autentický portál v nadpraží s bohatě profilovanou římsou a reliéfem světce.

V patkách mírně odsazená šambrána rámuující otvor vstupu sestává z oblounu vloženého mezi dvojici pásek. Zde se setkáváme se shodnou profilací ostění, jakého bylo užito při tvorbě štukové výzdoby křbu v oratoři louňovického kostela Nanebevzetí Panny Marie. Autor zde nepochybně využil téměř totožné šablony pro tažení štukové hmoty, ovšem s drobnou obměnou. Mezi rámováním portálu a římsou probíhající v nadpraží se nachází plochý nezdobený vlys. Vlastní římsa je svým provedením také velice blízká štukům v oratoři. Nicméně je pojednána o něco skromněji, neboť zde byl tvůrce limitován poněkud omezeným prostorem.

Ústředním motivem vstupu do kaple je vysoký reliéf františkánského světce Antonína Paduánského [145], který vyplňuje plochu mezi soklem až po vrcholnici klenby. Patrně od prvopočátku byl určen k podhledu, čemuž také odpovídá jisté disproporční zkreslení. Poměrně detailně propracovaný oděv svatého se skládá z kutny s kápí, charakteristické pro řád menších bratří, která je přepásána lanem neboli

cingulem. Na něm jsou poté uvázány tři uzly, které symbolizují tři řeholní sliby, tedy chudobu, čistotu a poslušnost. Hábit je poměrně bohatě řasen a to především v partiích od pasu níže.

Postava má rozpažené ruce, přičemž levicí přidržuje kartušový rámeček ve tvaru srdce s rodovým znakem Říčanských z Říčan. Ten je tvořen třemi leknínovými listy, jejichž stonky se spojují ve středu štítu.¹⁷¹ Autor reliéfu neopomněl ztvárnit ani takový detail, jakým je část nártů obou chodidel včetně konečků prstů a opánek. Rovněž obličejová partie je poměrně kvalitně propracována. Nicméně se tu setkáváme s obdobným problémem, jako u štukatur v zámecké kapli. Jemnější detaily zcela zanikají pod mnoha vrstvami mladších nátěrů. Například ústa svätce jsou již téměř neznatelná. Hlavu svätého Antonína obklopuje ve štuku provedená svatozář, pro jejíž uchycení štukatér využil líc klenby.

Štuková dekorace vstupu do zámecké kaple není, jako jediná ze čtyř zkoumaných děl, opatřena datací. Avšak na základě výše popsaných příbuzností s ostatními uměleckými štukami realizovanými v interiéru zámku i kostele, lze s jistotou konstatovat, že je tvůrcem stejného štukatéra a pochází rovněž z roku 1670.

5.3 Znak Karla Adama Lva z Říčan

Posledním uskutečněným dílem, které dotváří celkový koncept štukové dekorace interiéru zámku, je rodový znak Karla Adama Lva z Říčan [146] situovaný v supraportě vstupu do sálu nacházejícího se v prvním patře východního křídla. Nepochybně i zde se promítly neskromné nároky a potřeby objednavatele na jeho sebereprezentaci.

Centrální část reliéfu zaujímá oválná kartuš, obsahující rodový znak posledního světského držitele louňovického panství, jímž obklopuje bohatě utvořený ornamentální rámeček. Ten sestává z volut a akantů, na něž navazují dvojice maskaronů. Po obou stranách ho poté obklopují boltce v kombinaci s penízkovým ornamentem. Kartušový rámeček doprovází dvojice poloooděných puttů, kteří spočívají na stlačených volutových křídlech. Jejich oděv je tvořen jednoduchou avšak bohatě řasenou suknicí, která zakrývá pouze intimní partie. Mimika obličejů je i v tomto případě značně nečitelná, nicméně žádná z tváří se ve štukové výzdobě interiéru zámku neopakuje dvakrát, což vypovídá o tvůrčích schopnostech štukatéra. Figury puttů jednou rukou přidržují šlechtickou

¹⁷¹Heraldické barvy jsou stříbrná v červeném poli. Celý rodový erb Říčanských z Říčan sestává ze štítu v jehož poli je trojlíst. Nad štítem se nachází turnajová přilba s korunkou a přikryvadly po stranách. Na přilbě je poté připevněn klenot – otevřená orlí křídla v jejichž středu se opakuje znamení ze štítu.

korunu, která tak završuje celé dílo. Dlužno ovšem zmínit, že prostřední okrasný list je poškozen a část ho chybí. Pod korunou je ztvárněn maskaron, jež volně navazuje na dvojici volut. Mezi nimi se nachází pásek, který je opatřen datací vzniku této štukové výzdoby, tedy rokem 1670. Druhý maskaron, situovaný pod spodní hranou kartuše, je velmi kvalitně plasticky modelován do nejmenších detailů. V oblasti brady poté plynule přechází pomocí dvojice pásek na profil římsy, která vynáší veškerou dekoraci supraporty.

Vlastní římsa je poměrně bohatě profilována soustavou odstupňovaných desek mezi něž jsou vloženy oblouny, pod kterými probíhá motiv zubořezu. Od horního úseku se směrem k dveřnímu nadpraží postupně zužuje. Na římsu patrně dříve navazovalo obdobné štukové ostění, jaké je možné vidět u vstupu do zámecké kaple. Nicméně do dnešních dnů se po něm nedochovaly žádné stopy.

Ve ztvárnění rodového znaku Karla Adama z Říčan je patrna velice úzká analogie ke štukové výzdobě v oratoři louňovického kostela. Štukatér zde totiž užil shodné schéma, tedy opakující se motiv dvojice puttů vynášejících šlechtickou korunu a maskarony.

5.4 Alianční znaky v oratoři kostela

Štuková dekorace, která se nalézá v oratoři farního kostela Nanebevzetí Panny Marie, velmi úzce souvisí se štukaturami realizovanými v interiérech zámku. Při jeho raně barokní přestavbě v 70. letech 17. století nechal totiž Karel Adam Lev z Říčan také upravit kostel, přičemž bylo přikročeno k výstavbě panské oratoře, která přiléhá k severnímu boku presbyteria. Pro lokaci této výzdoby neznámý štukatér využil jediného vhodného místa, tedy volnou severní stěnu, neboť na protilehlé straně se oratoř otevírá do lodi kostela dvěma okny. Výzdoba je, ve srovnání se zámekem, vskutku impozantní, neboť vyplňuje prostor od úrovně podlahy až k vrcholu plochého stropu. Autor zde nebyl natolik limitován prostorem určeným k dekoraci a tudíž mohl mnohem lépe rozvinout své tvůrčí schopnosti.

Spodní úsek štukové výzdoby [148, 151] je tvořen velkoryse profilovanou římsou, pod níž probíhá plochý nedekorovaný vlys, který dále navazuje na rámování obdélné niky, jež představuje slepé topeniště krbu. Profilování šambrány, tedy oblounu vloženého mezi dvěma páskami, lemující niku je identické s rámováním ostění vstupu do zámecké kaple. Krb po obou stranách doplňují reliéfní postavy atlantů [150], kteří

podpírají římsu. Štukatér je zde ztvárnil v podobě takzvaných „divých mužů“, neboť jejich dolní končetiny jsou tvořeny zvířecími tlapami s drápy.

Hlavním námětem štukové dekorace oratoře jsou alianční znaky [147] Karla Adama Lva z Říčan a Lidmily Mandaleny Skuhrovské ze Skuhrova. Heraldicky pravou stranu, tedy čestnější místo, zaujímá rodový znak manžela, pravou znak jeho manželky. Kartušové rámce, jež znaky obklopují, jsou k sobě v horní části nakloněny a „svázány“ páskem, což symbolizuje vzájemné sympatie a lásku manželského páru. Neméně významnou roli v kompozici tohoto uměleckého díla hrají dvojice symetricky umístěných postav puttů stojících na lvech [149]. Setkáváme se tu s autentickou koncepcí pojetí, jako u ztvárnění rodového znaku Adama Lva z Říčan. Putti jednou ruku přidržují šlechtickou korunu, která je tvořena dvěma stěžejkami mezi třemi okrasnými listy. V tomto případě se jedná o obecný typ hodnostní koruny, který ovšem nevypovídá o jednotlivých stupních šlechtictví. Prostor mezi hodnostní korunou a aliančními znaky vyplňují dvě volutová křídla, která se k sobě v horní části sklánějí. Střední úsek, ve kterém se voluty setkávají, je opatřen páskem obsahujícím dataci vzniku výzdoby, tedy rok 1670.

Dvojice jednoocasých lvů na nichž spočívají postavy puttů jsou ztvárněny poněkud primitivním způsobem. Jako základ pro modelaci reliéfu byl užit úsek pevniny na němž lvy stojí. Není pochyb o tom, že celý tento úsek štukové výzdoby je nanášen z ruky (*taille directe*), což je velmi dobře rozpoznatelné především díky pečlivému propracování hřívý. O něco méně kvalitněji jsou však provedeny tlapy včetně drápů, kterých štukatér, patrně z neznalosti, znázornil na každé končetině pouze tři namísto čtyř. Námět dvojice lvů zde pravděpodobně nesymbolizuje pouze moc a statečnost objednavatele, ale také byl užit z čistě pragmatických důvodů, aby bylo dosaženo proporčně harmonického a vyváženého celku.

Alianční znaky včetně dekorace slepého krbu jsou nejlépe dochovaným dílem ze čtyř realizací neznámého autora, neboť jako jedině nebyli v minulosti překrýváni mnoha vrstvami nátěrů. Díky tomu si tak uchovali svůj velmi autentický vzhled a výborně čitelné detaily.¹⁷²

---

¹⁷²Zřetelně je zde čitelná především datace a dále vrypy, jimiž byly dodekorovány šlechtická koruna, voluty, akanty a také maskaron.

6 Závěr

Jedním z hlavních cílů mé bakalářské práce bylo komplexně pojednat o dějinách objektu, jeho architektuře se zvláštním zřetelem na uměleckou štukovou výzdobu interiérů a stavební historii. Práce si rovněž kladla za cíl přinést nové a aktualizovat již známé poznatky v oblasti bádání o louňovickém zámku.

Dějiny objektu byly zpracovány na základě důkladného rozboru archivních pramenů, které i přes fakt, že byly mnohokrát zkoumány, vydaly některé nové poznatky. Jedná se především o dohledání reálií potvrzujících rok 1636, ve kterém Oldřich Sezima Skuhrovský získal zpět svůj rodový majetek, zkonfiskovaný za účast na stavovském povstání. Neméně důležité jsou informace zjištěné na základě rozboru poslední vůle Karla Adama Lva z Řičan. Velmi často z ní v literatuře bývají historiky umění citovány jednotlivé pasáže, nicméně nikdo se již nepozastavoval nad tím, zdali je skutečně pohřben v katedrále sv. Víta na Pražském hradě. Pokud bych však vycházel z vlastních zjištění, je vysoce pravděpodobné, že zde pohřben není. Místo jeho posledního spočinutí tak i nadále zůstává otevřenou otázkou.

Architektonický rozbor a popis objektu byl zhotoven v úzké návaznosti na terénní průzkum, při němž jsem pořídil velmi obsáhlou fotodokumentaci, jejíž zlomek je součástí obrazové přílohy této práce. Některé prostory mi však vlastníkem zámku zpřístupněny nebyly, ačkoliv by si zde také zasloužily být publikovány. Přínosem této kapitoly poté byl průzkum doposud neprobádaného a nepopsaného komplexu sklepů situovaných pod jižním křídlem. Jelikož jsem byl první, kdo se jimi zabýval, nejsou zakresleny v plánech stavebně historického průzkumu (rok zpracování 1974).

Stavební historie vycházející z poznatků získaných architektonickým rozbohem pak nemalou měrou přispěla ke zpřesnění jednotlivých etap stavebního vývoje a napomohla tak utvořit si představu o podobě zámku v průběhu staletí. Zejména se mi podařilo datovat výstavbu arkádové komunikace k roku 1670. Přínosným byl rovněž objev reliktu sgrafitového kvádrování z 80. let 16. století v prostorách objektu přistavěného k jihovýchodní nárožní věžici. Hypotetické úvahy, jež byly naznačeny, zdůvodňující výskyt výzdoby v tomto domě, by bylo vhodné do budoucna ověřit.

Zvláštní pozornost, která byla věnována štukové výzdobě interiérů zámku v úzké souvislosti s dekorací oratoře farního kostela, přinesla mnohé nové poznatky. Především se mi podařilo určit dobu vzniku těchto uměleckých děl na základě objevených datací.

Dále jsem se pokusil objasnit význam iniciál W H S vyrytých ve výzdobě kupolové klenby zámecké kaple. Hypotetický výklad, jež jsem nabídl, se zdá být poměrně realistickým.

Domnívám se, že veškeré cíle v bakalářské práci vytyčené, byli s menším či větším úspěchem splněny. Nicméně problematika louňovického zámku je natolik zajímavá a obsáhlá, že ani tato práce ji zdaleka nevyčerpává.

7 Seznam použitých pramenů a literatury

7.1 Archivní prameny

7.1.1 Národní archiv Praha (NA)

Desky zemské větší (DZV)

DZV, kvatern č. 250, lit. A 5

DZV, kvatern č. 8, lit. M 18, M 29

DZV, kvatern č. 6, lit. H 18

DZV, kvatern č. 172, lit. P 22

DZV, kvatern č. 264, lit. D 15

Staré manipulace (SM)

SM-S 201/1-16, kart. č. 2272, Skuhrovští ze Skuhrova

SM-C 2015/S19, kart. č. 474, konfiskační akta – Skuhrovský ze Skuhrova

SM-E 32/33-38, kart. č. 173, Arcibiskupství pražské – separační protokoly

Řád benediktinů – Břevnov (ŘB-B)

ŘB-B, kart. č. 885, akta Skuhrovských ze Skuhrova a Říčanských z Říčan,
soukromá korespondence arcibiskupa Matouše Ferdinanda Sobka
z Bílenberka

Archiv pražského arcibiskupství (APA)

APA, kart. č. 2012, sign. C 104/5

APA, kart. č. 2626, sign. D 135/2, inv. č. 1-3

APA, kart. č. 2627, sign. D 135/2-4

APA, kart. č. 2628, sign. D 135/5

APA, kart. č. 4475, sign. 5391, 5399

Archiv pražského arcibiskupství – hospodářství (APA-H)

APA-H, kart. č. 52, sign. I 1/0-11, historické přehledy jednotlivých arcib. panství
z poč. 19. století

APA-H, kart. č. 445, sign. XVII 3/1-35, spisy k VS Louňovice
APA-H, kart. č. 446, sign. XVII 3/36-65, spisy k VS Louňovice
APA-H, kart. č. 1182, sign. VS 1300/1939, separační protokoly

7.1.2 Státní oblastní archiv Praha (SOA)

APA-H, kart. č. 147, sign. II/286, inv. č. 747, 748, zámecký inventář z let
1899 – 1920
APA-H, kart. č. 147, sign. II/286, inv. č. 749, inventář vnitřního zámeckého
zařízení z roku 1877
APA-H, kar. č. 162, sign. II/286, inv. č. 970, přílohy ke stavebním účtům za
opravu zámku – 1882/1915

7.1.3 Úřad městyse Louňovice pod Blaníkem (ÚM)

ÚM, Obecní kronika, díl III., 1972 – 1985

7.2 Edice pramenů

EMLER, Josef. *Fontes rerum bohemicarum II : Prameny dějin českých*. Praha :
Museum království českého, Praha, 1874. Letopis Jarlocha, opata kláštera milevského,
s. 461-516.

EMLER, Josef (ed.). *Fontes rerum bohemicarum V : Prameny dějin českých*. Praha,
1893. Vavřince z Březové kronika husitská, s. 329-534.

EMLER, Josef (ed.). *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per
archidioecesim : Liber I/2*. Praha, 1874.

EMLER, Josef (ed.). *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per
archidioecesim : Liber VI*. Praha, 1883.

EMLER, Josef (ed.). *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per
archidioecesim : Liber X*. Praha, 1889.

EMLER, Josef. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II*.
Praha, 1882.

GUSTAV, Friedrich (ed.). *Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae I*. Praha,
1904 – 1907.

KALOUSEK, Josef. *Archiv český XX : Staré písemné památky české i moravské*,

sebrané z archivů domácích i cizích. Praha, 1902.

PALACKÝ, František. *Archiv český III : Staré písemné památky české i moravské.* Praha, 1844.

TINGL, František Antonín. *Liber primus confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim nunc prima vice typis editus : Liber I/I.* Praha, 1867.

TINGL, František Antonín. *Libri quinti confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidioecesin pragenam nunc prima vice in vulgus prolati annus 1390 : Liber V.* Praha, 1865.

7.3 Tištěné prameny

7.3.1 NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze

ADAMOVSKEÝ, Václav. *Průvodní zpráva ke studii rekonstrukce zámku a pivovaru v Louňovicích pod Bláníkem.* Praha, 1976 [nepublikovaný strojopis uložený v archivu NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze].

SRMKOVSKÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby.* Kutná Hora, 1957 [nepublikovaný strojopis uložený v archivu NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze].

VILÍMKOVÁ, Milada, et al. *Zámek Louňovice pod Bláníkem.* Praha : Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, 1974 [SHP, nepublikovaný strojopis uložený v archivu NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze].

Písemnosti čerpané ze spisové agendy.

7.3.2 NPÚ, ú.p. v hlavním městě Praze

Písemnosti čerpané ze spisové agendy.

7.4 Seznam literatury

BURIAN, Josef. *Louňovice pod Bláníkem : Nástin dějepisný.* Praha, 1894.

ČERMÁK, Dominik Karel. *Premonstráti v Čechách a na Moravě : Stručné vypsání osudů jednotlivých bud' ještě stávajících nebo již vyhlazených klášterů toho řádu dle roků jich založení.* Praha, 1877. Louňovice, klášter panenský v Čechách, s. 241-243.

ZUB, Gleb. *Ozdobné kovové ploty a mříže.* Praha : Grada, 1999. ISBN 80-7169-735-4.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty I : Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti.*

- Praha : Akropolis, 1992. *Valdštejnové*, s. 169-171. ISBN 80-901020-3-4.
- HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty I : Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha : Akropolis, 1992. Z Říčana, s. 135-136. ISBN 80-901020-3-4.
- HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty II : Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha : Akropolis, 1993. Skuhrovští ze Skuhrova, s. 143. ISBN 80-85770-04-0.
- HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás : Přehled stavebních slohů*. Praha : Paseka, 2002. ISBN 80-7185-389-5.
- HOŠEK, Jiří; LOSOS, Ludvík. *Historické omítky : Průzkumy, sanace, typologie*. První vydání. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1395-3.
- KAŠIČKA, František. Louňovice a Domašín : Renesanční tvrže rytířů Skuhrovských ze Skuhrova. In *Dějiny staveb : Sborník příspěvků z konference Dějiny staveb 2003*. Plzeň, 2003. ISBN 80-86596-41-9.
- KAŠIČKA, František. *Stavebně historický průzkum*. Praha : ČVUT, 2002. ISBN 80-01-02498-9.
- LOSOS, Ludvík; GRAVENDA, Miloš. *Štukatéřství*. Praha : Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2175-0.
- NAVRÁTIL, Michael. *Okres Vlašimský : Příspěvky k jeho dějinám*. Praha, 1915. Panství Louňovice s. 41-48.
- ORTH, Jan; SLÁDEK, František. *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis všech měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království českého*. Praha, 1870.
- PODLAHA, Antonín; HILBERT, Kamil. *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století : Metropolitní chrám sv. Víta*. Praha, 1906. Dostupné z WWW: <<http://kramerius.mlp.cz/>>.
- PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese benešovském*. Praha, 1911. Louňovice zámek, s. 155-162.
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech : K/O, svazek druhý*. Praha, 1978.
- RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Blaník a Louňovice pod Blaníkem : Historicko-archeologický přehled*. Benešov, 1966.
- RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Nejstarší dějiny Louňovic pod Blaníkem (I.) : Dějiny kláštera Louňovického. Zjišťovací výzkum na místě bývalého kláštera*. Časopis Národního muzea

CXXXIV, č. 2. Praha, 1964.

RADOMĚRSKÝ, Pavel. *Nejstarší dějiny Louňovic pod Blaníkem (II.) : Louňovice pod panstvím Tábora a za šlechtických majitelů, 1420 – 1672*. Časopis Národního muzea CXXXIV, č. 1. Praha, 1965.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého : Díl patnáctý, Kouřimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko*. Praha : Argo, 1998. Louňovice zámek, s. 193. ISBN 80-7203-115-5.

SCHALLER, Jaroslaus. *Topographie des Konigreichs Böhmen X : Kaurzimer Kreis*. Prag; Wien, 1788, Herrschaft Launiowicz, s. 93-98. Dostupné z WWW: <<http://babel.hathitrust.org/cgi/ptu=1&num=93&seq=113&view=image&size=100&id=mdp.39015063790466>>.

SLAVÍK, František Augustin. *Dějiny Domašína : jeho farní osady a bývalého statku v tábořsku*. Tábor, 1882. ISBN 978-80-239-9569-5.

SMÉKALOVÁ, Anna. Blahoslavený duch zazpíval : Opat Gotšalk a jeho literární obraz v Jarlochově letopisu. In *Dějiny a současnost 11/2005*. Praha : Lidové noviny, 2005. s. 18-19.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen XII : Kauřimer Kreis*. Prag, 1844, s. 67. Dostupné z WWW: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2959489&mcp=&s=djvu&author=Sommer_Johann_Gottfried>.

ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. 1. vyd. Praha : Argo, 2003. ISBN 80-7203-548-7.

TICHÝ, Václav. *Blaník a Louňovice pod Blaníkem ve vzpomínkách*. Praha, 2009. ISBN 978-80-903649-4-3.

VINAŘ, Jan, et al. *Historické krovy : Typologie, průzkum, opravy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2010. 448 s. ISBN 978-80-247-3038-7.

VLASÁK, Antonín Norbert. *Blaník a Louňovice pod Blaníkem*. Praha, 1914.

VLASÁK, Antonín Norbert. *Okres Vlašimský : Nástin historicko-archeologický*. Praha, 1874. Louňovice s. 113-123.

VLČEK, Pavel, et. al. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 1977. Louňovice pod Blaníkem, s. 352-354. ISBN 80-901579-2-0.

VLČEK, Pavel. *Encyklopedie českých zámků*. Praha, 1994. Louňovice pod Blaníkem, s. 189. ISBN 80-859833-17-6.

8 Seznam zkratek

APA	Arcibiskupství pražské
APA-H	Arcibiskupství pražské – hospodářství
arcib.	arcibiskupství
AV ČR	Akademie věd České republiky
DZV	Desky zemské větší
DZM	Desky zemské menší
ed.	editor
et al.	et alii = a jiní (a kolektiv)
inv. č.	inventární číslo
JV	jihovýchodní
kart. č.	karton číslo
lit.	littera (písmeno)
MNV	Místní národní výbor
MP	Muzeum Podblanicka
NPÚ, ú.o.p.	Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště
ONV	Okresní národní výbor
OSP	Okresní stavební podnik
poč.	počátek
ŘBB	Řád benediktinů – Břevnov
SHP	Stavebně historický průzkum
sign.	signatura
SM	stará manipualce
SOA	Státní oblastní archiv
SÚA-ZČ	Státní ústřední archiv – země české (bývalý)
SÚRPMO	Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů
TJ	Tělocvičná jednota
ÚDZ	Úřad desk zemských
ÚM	Úřad městyse

9 Seznam vyobrazení

1. Výřez z indikační skici stabilního katastru, stav k roku 1841 [© Národní archiv, foto Libor Gotfried].
2. Výřez z mapy pozemkového katastru, stav k roku 2012 [© Český úřad zeměměřický a katastrální – <http://cuzk.cz>, přístup 1. prosince 2012].
3. Louňovice pod Bláníkem a jejich blízké okolí. Výřez z Müllerovy mapy Čech [© Historický ústav AV ČR – <http://www.hiu.cas.cz>, přístup 1. prosinec 2012].
4. Louňovice pod Bláníkem na výřezu z mapy I. vojenského mapování Čech [© Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně – <http://www.geolab.cz>, přístup 1. prosince 2012].
5. Louňovice pod Bláníkem na výřezu z mapy II. vojenského mapování Čech [© Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně – <http://www.geolab.cz>, přístup 1. prosince 2012].
6. Louňovice pod Bláníkem na výřezu z mapy III. vojenského mapování Čech [© Laboratoř geoinformatiky Univerzita J. E. Purkyně – <http://www.geolab.cz>, přístup 1. prosince 2012].
7. Nejstarší půdorysný plán prvního patra zámku z roku 1911 [převzato z PODLAHA, Antonín. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese benešovském*. Praha, 1911, s. 159].
8. Kolorovaný náčrt půdorysného plánu prvního patra zámku z roku 1914 [© Národní archiv, sign. XVII 3/36-65, foto autor].
9. Východní průčelí zámku, stav na počátku 19. století [soukromý archiv Mgr. Václava Nerada].
10. Vstupní průčelí zámku kolem první čtvrtiny 19. století [soukromý archiv Mgr. Václava Nerada].
11. Nádvoří, pohled od severozápadu, stav před polovinou 20. století [soukromý archiv Jiřiny Holé, foto autor].
12. Severovýchodní úsek nádvoří, stav před polovinou 20. století [soukromý archiv Jiřiny Holé, foto autor].
13. Vstupní průčelí, stav v roce 1971 [fototéka MP, foto autor].
14. Pohled na východní průčelí od severovýchodu, stav v roce 1971 [fototéka MP,

- foto autor].
15. Západní průčelí, stav v roce 1971 [fototéka MP, foto autor].
  16. Jižní průčelí od jihozápadu, stav kolem 70. let 20. století [fotoalbum ÚM, foto autor].
  17. Jihozápadní nárožní věžice, stav okolo roku 1970 [fotoalbum ÚM, foto autor].
  18. Pohled na jihozápadní nárožní věžici, stav patrný kolem roku 1970 [fotoalbum ÚM, foto autor].
  19. Nádvoří zámku s pohledem na východní (v čele), jižní (vlevo) a severní křídlo (vpravo), stav v roce 1971 [fototéka MP, foto autor].
  20. Nádvoří s pohledem na průjezd, severní (vlevo) a jižní křídlo (vpravo), stav v roce 1971 [fototéka MP, foto autor].
  21. Jižní průčelí s částí JV věžice [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  22. Jižní průčelí s JZ věžicí [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  23. Jihozápadní věžice se zbytky raně barokní omítky [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  24. Detail sgrafitového kvádrování jihozápadní věžice [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  25. Detail západního průčelí se zbytky sgrafitové výzdoby [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  26. Severní průčelí s odhalenými sgrafity [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  27. Detail sgrafitové výzdoby severního průčelí s letopočtem 1610 [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  28. Detail letopočtu vyrytého z jednom v psaníček severního průčelí [převzato z SMRKOVSÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*.

- Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
29. Vstupní portál východního křídla zachycený v době před elektrifikací [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  30. Vstupní portál v průběhu elektrifikace [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  31. Detail reliktu ornamentální výzdoby vstupního průčelí [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  32. Pohled na jihovýchodní nároží nádvorních průčelí [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  33. Východní průčelí z prostoru nádvoří [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  34. Detail výzdoby východního (nádvorního) průčelí [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  35. Detail sgrafitových psaníček zdobících východní průčelí [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  36. Pohled na východní a jižní průčelí (vpravo) [převzato z SMRKOVSKEÝ, Miloslav. *Louňovice : Zámek, průzkum sgrafitové výzdoby*. Kutná Hora, 1957, nečíslováno].
  37. Výměna střešní krytiny, jihovýchodní věžice [fotoalbum ÚM, foto autor].
  38. Rekonstrukce východního křídla [fotoalbum ÚM, foto autor].
  39. Vstupní průčelí před rekonstrukcí fasády [fotoalbum ÚM, foto autor].
  40. Východní křídlo po výměně střešní krytiny [fotoalbum ÚM, foto autor].
  41. Pohled na zámek od severovýchodu [fotoalbum ÚM, foto autor].
  42. Rekonstrukce fasády východního průčelí [fotoalbum ÚM, foto autor].
  43. Výměna střešní krytiny nad severním traktem [fotoalbum ÚM, foto autor].

44. Odstraněný krov nad severovýchodní věžicí [fotoalbum ÚM, foto autor].
45. Severovýchodní nárožní věžice s částí severního traktu [fotoalbum ÚM, foto autor].
46. Severní průčelí v průběhu oprav [fotoalbum ÚM, foto autor].
47. Výměna střešní krytiny nad západním křídlem [fotoalbum ÚM, foto autor].
48. Příprava prvků krovové konstrukce před západním průčelím [fotoalbum ÚM, foto autor].
49. Průběh výměny oken v jižním křídle [fotoalbum ÚM, foto autor].
50. Pokládání krytiny nad JZ věžicí [fotoalbum ÚM, foto autor].
51. JV věžice s novou střešní krytinou [fotoalbum ÚM, foto autor].
52. Východní křídlo [fotoalbum ÚM, foto autor].
53. Rekonstrukce fasády východního průčelí [fotoalbum ÚM, foto autor].
54. Východní a jižní průčelí (vpravo) v průběhu rekonstrukce omítek [fotoalbum ÚM, foto autor].
55. Jižní (vlevo) a východní průčelí (vpravo) [fotoalbum ÚM, foto autor].
56. Interiér JV věžice [fotoalbum ÚM, foto autor].
57. Elektrifikace prostor jižního křídla [fotoalbum ÚM, foto autor].
58. Interiér jižního křídla v průběhu elektrifikace [fotoalbum ÚM, foto autor].
59. Místnost jižního křídla po uložení elektrických kabelů [fotoalbum ÚM, foto autor].
60. Odřezávání prvku krovové konstrukce [fotoalbum ÚM, foto autor].
61. Krov nad jižním křídlem v průběhu rekonstrukce [fotoalbum ÚM, foto autor].
62. Jednoocasý korunovaný lev ve sgrafitovém pásu jižního (nádvorního) průčelí [soukromý archiv Ing. Růženy Kučerové, foto autor]. SGRAFITA RŮŽA
63. Zoomorfni výjev v pásu sgrafitové výzdoby jižního průčelí [soukromý archiv Ing. Růženy Kučerové, foto autor].
64. Zástup zvěře v pásu sgrafitové výzdoby jižního průčelí [soukromý archiv Ing. Růženy Kučerové, foto autor].
65. Divoký kanec ztvárněný ve sgrafitové výzdobě jižního průčelí [soukromý archiv Ing. Růženy Kučerové, foto autor].
66. Letecký snímek zámku a blízkého okolí [převzato z <http://lounovicepodblanikem.cz>, přístup 1. prosinec 2012].

67. Letecký snímek Louňovic pod Blaníkem [převzato z <http://lounovicepodblanikem.cz>, přístup 1. prosinec 2012].
68. Půdorysný plán přízemí s číslováním jednotlivých prostor [© NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, plán SHP, foto autor].
69. Půdorysný plán prvního patra s číslováním jednotlivých prostor [© NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, plán SHP, foto autor].
70. Půdorysný plán sklepů s číslováním jednotlivých prostor [© NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze, plán SHP, foto autor].
71. Východní průčelí se vstupním portálem [foto autor].
72. Východní průčelí s jihozápadní věžicí [foto autor].
73. Detail znaku arcibiskupa Jana Bedřicha z Valdštejna [foto autor].
74. Severní průčelí [foto autor].
75. Detail odhalené sgrafitové výzdoby severního průčelí [foto autor].
76. Průčelí západního křídla [© NPÚ, ú.o.p. středních Čech v Praze].
77. Opěrák severozápadní nárožní věžice [foto autor].
78. Celkový pohled na průčelí jižního křídla od jihozápadu [foto autor].
79. Jižní průčelí s jihozápadní věžicí [foto autor].
80. Degradovaná fasáda jižního průčelí [foto autor].
81. Otisky čel kleneb na fasádě jižního průčelí [foto autor].
82. Detail okna u jihovýchodní věžice se zbytky sgrafitového kvádrování [foto autor].
83. Suprafenestra okna se slabě prosvítající výmalbou iluzivního okna [foto autor].
84. Jihozápadní nárožní věžice [foto autor].
85. Detail krakorce vynášející arkýř kaple [foto autor].
86. Jihovýchodní věžice s arkýřem vynášejícím krb [foto autor].
87. Detail rozrušení zdiva a omítky v důsledku statických poruch [foto autor].
88. Jihovýchodní nárožní věžice [foto autor].
89. Detail sgrafitového kvádrování. Ve spodní části snímku s mladší raně barokní omítkou [foto autor].
90. Východní (nádvoří) průčelí [foto autor].
91. Odrazní kámen kryjící patu vjezdu [foto autor].
92. Jižní průčelí [foto autor].

93. Západní průčelí s arkádami [foto autor].
94. Severní průčelí s arkádovou komunikací [foto autor].
95. Severní průčelí od jihozápadu [foto autor].
96. Vstup na centrální schodiště severního traktu [foto autor].
97. Římsa nad vstupem do sklepních prostor [foto autor].
98. Arkádová komunikace přízemí Z křídla [foto autor].
99. Arkádová komunikace přízemí S křídla [foto autor].
100. Interiér předsálí obřadní síně v přízemí východního křídla [foto autor].
101. Detail lustru [foto autor].
102. Interiér předsálí [foto autor].
103. Obřadní síň v čele severní stěny s vitráží [foto autor].
104. Jižní úsek prostoru obřadní síně [foto autor].
105. Prostor v přízemí jižního křídla [foto autor].
106. Detail z části odsekaného křížení klenby [foto autor].
107. Klenba v prostoru přízemí jižního křídla [foto autor].
108. Převýšené čelo klenby v přízemí jižního křídla [foto autor].
109. Prostor situovaný v jihozápadním nároží přízemí jižního křídla [foto autor].
110. Novodobý krb v jihozápadní nárožní místnosti [foto autor].
111. Výstupní rameno schodiště severního traktu [foto autor].
112. Úsek arkádové komunikace severního traktu [foto autor].
113. Pohled severní arkádovou komunikací severního traktu směrem na západ [foto autor].
114. Západní arkádová chodba. Na jižním konci štuk. reliéf sv. Antonína z Padovy [foto autor].
115. Toalety zřízené v prostoře prvního patra S traktu [foto autor].
116. Klenba s vytahovanými hřebínky styčných na hranách vstřícných lunet [foto autor].
117. Sál situovaný v prvním patře východního křídla (pohled na jižní stranu) [foto Ing. Dagmar Primusová].
118. Sál ve východním křídle (pohled na sever) [foto Ing. Dagmar Primusová].
119. Podjevištní prostor v jihovýchodním nároží prvního patra [foto Ing. Dagmar Primusová].

120. Úsek křížové klenby v patře jihovýchodní nárožní věžice [foto Ing Dagmar Primusová].
121. Detail patky klenby [foto autor].
122. Výmalba JV věžice [foto autor].
123. Schodiště vedoucí z nádvoří do patra jižního křídla [foto autor].
124. Vstupní dveře na schodiště do jižního křídla [foto autor].
125. Interiér místnosti v patře jižního křídla [foto Ing. Dagmar Primusová].
126. Pohled na dvojici lunet s převýšenými čely [foto Ing. Dagmar Primusová].
127. Prostora patra jižního křídla zaklenutá valenou klenbou s lunetami [foto Ing. Dagmar Primusová].
128. Místnost situovaná v jihozápadním nároží patra jižního křídla (pohled směrem na sever) [foto Ing. Dagmar Primusová].
129. Koutová luneta v rohovém pokoji [foto Ing. Dagmar Primusová].
130. Druhotně proražený vstup do zámecké kaple [foto autor].
131. Ostění bývalého sanktuaria upraveného na vstupní otvor [foto autor].
132. Interiér někdejší zámecké kaple [foto autor].
133. Sál Jana Dismase Zelenky v patře severního traktu [foto autor].
134. Sál J.D. Zelenky (pohled na severní část) [foto autor].
135. Celkový pohled na štukovou výzdobu kupole zámecké kaple [fotoalbum ÚM, foto autor].
136. Detail medailonu s holubicí Ducha svatého [foto autor].
137. Detail hlavy anděla v ploše nad arkýřem [foto autor].
138. Detail hlavy anděla z výzdoby zámecké kaple [foto autor].
139. Detail hlavy jednoho z andělů v zámecké kapli [foto autor].
140. Detail anděla z kupole zámecké kaple [foto autor].
141. Detail iniciál W H S [foto autor].
142. Detail datace 1670 [foto autor].
143. Akantová rozvilina v dekoraci záklenku arkýře zámecké kaple [foto autor].
144. Reliéf andílčí okřídlené hlavy v tympanonu bývalého sanktuaria [foto autor].
145. Reliéf sv. Antonína z Padovy nad vstupem do zámecké kaple [foto autor].
146. Rodový znak Karla Adama Lva z Říčan [foto autor]
147. Alianční znaky Adama Lva z Říčan a Lidmily Mandaleny Skuhrovské v oratoři

kostela [foto autor].

148. Topeniště slepého krbu v oratoři [foto autor].
149. Atlant podpírající římsu krbu v oratoři kostela [foto autor].
150. Putto ve štukové výzdobě oratoře [foto autor].
151. Pohled na spodní úsek štukové dekorace v oratoři [foto autor].